

Vilniaus universitetas
Filosofijos fakultetas
Edukologijos katedra

Laura Medelytė

Edukologijos studijų programa

Magistro darbas

**Pagrindinės bendrojo lavinimo mokyklos kultūros ir paauglių (14-16 metų)
socializacijos sąsajų tyrimas**

Darbo vadovė: prof. habil. dr. Vilija Targamadžė

Vilnius 2009

Baigiamąjį darbą „**Pagrindinės bendrojo lavinimo mokyklos kultūros ir paauglių (14-16 metų) socializacijos sąsajų tyrimas**“, patvirtintą Filosofijos fakulteto dekanų įsakymu Nr., parengiau savarankiškai, galutinai suredagavau ir įteikiau vadovui.

.....

(Data)

.....

(Absolvento parašas)

Baigiamasis darbas atitinka (neatitinka) MA
darbui keliamus reikalavimus ir gali būti ginamas

.....

(Data)

.....

Vadovo parašas)

Baigiamąjį darbą su vadovo tarpininkavimu katedra gavo

.....

(Data)

.....

(Katedros reikalų tvarkytojos parašas)

TURINYS

SANTRAUKA	4
SUMMARY	5
ĮVADAS	6
1. PAGRINDINĖS BENDROJO LAVINIMO MOKYKLOS KULTŪROS IR PAAUGLIŲ SOCIALIZACIJOS SĄSAJOS	
1.1 Organizacijos kultūros samprata	10
1.2 Mokyklos kultūros samprata	18
1.3 Pagrindinės bendrojo lavinimo mokyklos kultūros ir paauglių socializacijos sąsajų aptartis.....	24
1.4 Pagrindinės mokyklos kultūros ir mokinių socializacijos tyrimo kriterijų analizė	34
2. PAGRINDINĖS MOKYKLOS KULTŪROS IR PAAUGLIŲ SOCIALIZACIJOS SĄSAJŲ TYRIMAS	
2.1. Pagrindinės mokyklos kultūros ir paauglių socializacijos sąsajų tyrimo dizainas	50
2.2. Vilniaus Antano Vienuolio ir Petro Vileišio pagrindinių mokyklų kultūros ir vyresniųjų klasių mokinių socializacijos sąsajų tyrimo rezultatai	53
IŠVADOS	70
LITERATŪROS SĄRAŠAS	73
PRIEDAI	75

SANTRAUKA

Pagrindinės bendrojo lavinimo mokyklos kultūros ir paauglių (14-16 metų) socializacijos sąsajų tyrimas

Šio darbo tikslas - nustatyti pagrindinės bendrojo lavinimo mokyklos kultūros ir vyresniojo amžiaus paauglių (14-16 metų.) socializacijos sąsajas. Tikslui įgyvendinti išnagrinėta pagrindinės mokyklos kultūros samprata, teoriškai aptartos ir empiriškai pagrįstos bendrojo lavinimo pagrindinės mokyklos kultūros ir paauglių socializacijos sąsajos.

Pagal išskirtus mokyklos kultūros ir paauglių socializacijos kriterijus sudaryta matrica ir parengtas klausimynas, kurį sudaro 37 uždaro ir atviro tipo klausimai.

Tyrimas buvo atliekamas pasitelkus mokslinės informacijos šaltinių analizę, taip pat organizacijos kultūros vidinių lygmenų analizės metodologiją, kuria remiantis tyrinėjamos pagrindinės mokyklos kultūros ir paauglių socializacijos sąsajos.

Kiekybinė apklausa buvo atlikta Vilniaus Antano Vienuolio ir Petro Vileišio pagrindinėse mokyklose, kuriose dalyvavo 190 respondentų.

Tyrimo rezultatai atskleidė, jog egzistuoja sąsajos tarp pagrindinės mokyklos kultūros ir paauglių socializacijos. Išryškintos silpnosios ir stipriosios mokyklų kultūros sritys ir pateiktos rekomendacijos kaip padėti sustiprinti tobulintinas sferas.

SUMMARY

The research of the correlations between the culture of the main school and the socialization of adolescents (age from 14-16 years)

The object of this final work is to identify the correlations between main schools' culture and socialization of older adolescents (14-16 years). For this purpose the basic concept of school culture is analyzed and the correlations between the culture of the main school and the socialization of adolescents are discussed theoretically and empirically-based.

The matrix was formed and the questionnaire was prepared according to the distinguished criteria of school's culture and socialization of adolescents. The questionnaire consists of 37 open-ended and closed-ended questions.

The research was done through the scientific analysis and the methodology of inner levels of the organizational culture, according to which the correlations between the culture of the main school and the socialization of adolescents were analysed.

A quantitative survey was done in Vilnius Antano Vienuolio and Petro Vileišio main schools, where 190 respondents were participated in.

The results of the research revealed that the correlations between the culture of the main school and the socialization of adolescents really exist. Also the strengths and weaknesses of schools' culture were revealed and by this the recommendations how to improve the spheres were presented.

IVADAS

Vykstant globalizacijos procesams, integruojantis į Europos Sąjungą, vis didesni reikalavimai keliami švietimui, kurio pagrindinis tikslas – ugdyti demokratinei valstybei žmogų, kuris būtų pasirengęs atsakyti už visuomenės gyvenimą, aktyviai toje visuomenėje veikti, kurti ir plėtoti kultūrą, reaguoti į naujus pasaulio raidos iššūkius ir pokyčius, visą savo veiklą remti dorove ir žmogiškumu (Bruzgelevičienė R., 2001).

Nacionaliniame dokumente, Švietimo gairėse teigiama, kad švietimo turinys visų pirma turi būti kreiptinas į savarankiško ir pilietiško, bendruomenei įsipareigojusio asmens ugdymą. Asmeniui svarbu suvokti savo tapatybę, mokėti siekti savo gyvenimo tikslų. Jam reikia labiau pasitikėti savimi, nebijoti rizikuoti, sugebėti laiku imtis reikiamos iniciatyvos veikti kryptingai ir nuosekliai. Visa tai gali užtikrinti tik derama kultūrinė branda ir šiuolaikinės kompetencijos. Kalbama apie turinio tiesiogines sąsajas su asmens ir visuomenės gyvenimui būtinų vertybinių nuostatų, bendrųjų gebėjimų bei kompetencijų suteikimu. (Švietimo gairės, p. 147). Rekomenduojama „įvesdinti asmenį į šiuolaikinę visuomenę, padėti jam įgyti kultūrinę bei socialinę kompetenciją ir tapti savarankišku, atsakingu žmogumi, norinčiu bei gebančiu nuolat mokytis ir kurti savo bei bendruomenės gyvenimą“, „stiprinti visuomenės kūrybines galias“, „laiduoti tautos ir krašto kultūros tęstinumą, jos tapatybės išsaugojimą ir nuolatinį kūrimą“. (Juodaitytė A., 2002, p. 84)

Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. sausio 24 d. nutarime Nr. 8 „Dėl valstybės švietimo strategijos 2003-2012 m. nuostatų įgyvendinimo programos patvirtinimo“ nurodoma, kad vienas svarbiausių švietimo plėtotės strateginių tikslų yra „(...) sukurti veiksmingą ir darnią, atsakingu valdymu, tikslingu finansavimu ir racionalių išteklių naudojimu grindžiamą švietimo sistemą“ (III skirsnio, 9.1. punktas). „Pagrindinis mokyklos veiklos tikslas – užtikrinti sėkmingą jos veiklą bei veiksmingą tobulinimą, nukreiptą į mokinio ugdymąsi ir gyvenimo sėkmę“.

Visi čia minėti dokumentai akcentuoja asmens kaip pilnaverčio visuomenės nario tapsmą. Šis procesas mokslininkų įvardijamas kaip socializacija. Jei pažvelgsime į termino „socializuotis“ reikšmę, atrasime, jog šis žodis lietuvių kalboje reiškia „išmokti kultūros“. Vadinasi švietimo tikslų įgyvendinimas yra neatsiejamas individo tapsmo visuomenės nariu procesas. Todėl svarbu yra išsiaiškinti kaip mokyklos kultūra (aplinka, filosofija, vizija, misija, vertybės) įtakoja šį virsmą. A. Kalvaitis (2002) atliko tyrimą „Gimnazijų vieta šiuolaikinėje Lietuvos švietimo sistemoje“, kuris apibendrino pagrindines Lietuvos gimnazijų raidos tendencijas, išaiškino esmines veiklos problemas,

atskleidė vidurinių mokyklų ir gimnazijų skirtumus. Tačiau neteko aptikti publikacijų, skirtų sisteminiam požiūriui į pagrindinės mokyklos kultūrą ir mokinių socializaciją jų sąsajų aspektu, ypač jų tyrimo metodologijai atskleisti. Tuo tarpu konkrečių pagrindinių mokyklų kultūros ir mokinių socializacijos tyrimai yra aktualūs, nes gali padėti pagrindinėms mokykloms aptikti vystymosi rezervus, mokinių socializacijos gerinimo galimybes bei tapti veiklos tobulinimo priemone.

Švietimo įstaigų kultūros samprata ganėtinai naujas reiškinys, atsiradęs kartu su reformuoto švietimo apraiškomis. Tačiau tai vienas iš terminų dažnai pritraukiančių mokslininkų dėmesį. Kalbant apie organizacijų kultūrą, visuomet turima omenyje vertybinis lygmuo, tačiau pats terminas vertybinis yra daugiafunkcinis ir daugiamatis.

Organizacijos kultūrą analizuoja daugelis autorių, parašyta nemažai darbų: R.Bent'as (2001), J.M. Beyer'as ir H.M.Trice'as (1993), S.P.Robbins'as (1993), S.L.McShane'as ir M.A.VonGlinow'as (2001), P.Jucevičienė (1993), A.Poškienė (1998), V.Targamadzė (1999) ir kt. Atkreiptinas dėmesys ir į tai, kad jei pagrindinės mokyklos kultūra ir mokinių socializacija yra sąveikaujantys sandai, todėl galima identifikuoti jų sąsajas.

Lietuvoje švietimo organizacijos kultūros idėja ir jos diegimo būdai taip pat yra tyrinėjami. Daugiausia dėmesio šiai problematikai tiriant universiteto, gimnazijos kultūrą skyrė P. Jucevičienė (1996), A. Poškienė (1998), N. Paulauskaitė (1998), V. Targamadzė (2006), ieškodami kaip padidinti veiklos efektyvumą, strateginių planų įgyvendinimą bei darbuotojų motyvaciją, nuolat domisi organizacijos kultūros tyrimais.

Socializacijos procesu domėjosi ir jį nagrinėjo daugelis autorių: J. Vaitkevičius (1993), R.M.Steers'as (1994), A. Suslavičius (1995), I. Leliūgienė (1997), J. N. Newstrom'as (1998), A. Juodraitis (1999), ir kt. Gilinantis į ankščiau minėtų mokslininkų socializacijos sampratą išryškėja vieninga nuostata, kurią apibendrinant galima teigti, jog socializacija – tai konkrečioje socialinėje erdvėje vykstantis procesas, kuriame žmogiškąjį bendravimą lydintys ir veikiantys patys įvairiausi aplinkos veiksniai transformuojasi per konkretaus individo vidinį pasaulį, įvesdami jį į supančios bendrijos, o per ją – į visuomenės gyvenimą.

Žmogaus, kaip socialinio individo socializacijos raidos procesas įvairiuose amžiaus tarpsniuose yra skirtingas. M. Barkauskaitė (2001), tyrinėjusi paauglių socializacijos ypatumus bendrojo lavinimo mokykloje, teigia jog paauglių pozityviai socializacijai neigiamą poveikį daro nemokėjimas bendrauti su mokytojais, bendraamžiais, nemokėjimas išreikšti save. Vienas iš svarbiausių veiksnių, užtikrinančių teigiamą ir sėkmingą paauglio socializaciją būtent yra mokytojo vaidmuo ir jo statusas klasėje. Todėl sujungiant šias dvi sferas: mokytojo vaidmens kūrimą ir mokinių-paauglių sėkmingą socializacijos

procesą lemiančius veiksnius, mes prieisime prie sisteminio apibrėžimo – mokyklos etoso arba kultūros. Šiuose painiuose moksliniuose vingiuose iškilo apibrėžtas klausimas – koks gi yra švietimo organizacijos ir joje besimokančiųjų paauglių socializacijos santykis, kuris gal būt turi lemiamą reikšmę tolimesniame mokinio ugdymo procese?

Šiame darbe aktualia tampa pasirinkto paauglystės amžiaus tarpsnio socializacijos ir pagrindinės mokyklos kultūros koreliacijos analizė.

Darbo tikslas – nustatyti pagrindinės bendrojo lavinimo mokyklos kultūros ir vyresniojo amžiaus paauglių (14-16 metų.) socializacijos sąsajas.

Tyrimo objektas – pagrindinės bendrojo lavinimo mokyklos kultūra paauglių socializacijos sąsajų aspektu.

Uždaviniai:

1. Išnagrinėti pagrindinės bendrojo lavinimo mokyklos kultūros sampratą.
2. Aptarti pagrindinės bendrojo lavinimo mokyklos kultūros ir paauglių socializacijos sąsajas.
3. Ištirti Vilniaus Antano Vienuolio ir Petro Vileišio pagrindinių mokyklų organizacijos kultūros ir paauglių socializacijos sąsajas.

Tyrimo metodologija. Pasak P. Jucevičienės, A. Poškienės, L. Kudirkaitės ir kt. (2000), mokyklos kultūros apibrėžime turi išryškėti kiekvienai organizacijos kultūrai būdingos ypatybės: savotiška vertybių sistema, jų išplitimas ir pasireiškimo formos. Pasak minėtų autorių, būtina išryškinti mokyklos specifiškumą, pasireiškiantį per bendrojo išsilavinimo esmę, nusakomą žinių įgijimu ir mokymo(si) veikla. Todėl mokyklos organizacijos kultūros matavimo pagrindu imamos dvi apibendrinančios organizacijos kultūros struktūros elementų grupės: vertybės bei pasireiškimo formos (kalba, simboliai, veiksmai, pasakojimai) filosofija.

- Tiriant mokyklos kultūrą laikomasi vadybinio ir edukologinio požiūrių vienovės. Ji suteikia galimybę įvertinti mokyklos institucijos edukacinę esmę, analizuoti mokyklą kaip specifinę pelno nesiekiančią organizaciją (Jucevičienė P., Poškienė A., Kudirkaitė L., ir kt., 2000).
- Mokyklos organizacijos kultūros analizė remiasi organizacijos kultūros parametrais ir paauglių socializacijos etapais (Schein'as E. H., 1992).
- Mokyklos organizacijos kultūros ir paauglių socializacijos sąsajos nagrinėjamos remiantis šia metodologine nuostata: *mokyklos organizacijos kultūra* – tai fundamentalių vertybių sistema, kuria vadovaujasi mokykla ir kuri yra pripažįstama daugumos organizacijos narių. Pamatinių vertybių sistema įtakoja jų elgesį ir yra palaiko organizacijos mitų, istorijų, bei pasireiškia per akademinės tradicijas, simbolius, ceremonijas, ritualus ir.

Tyrimo metodai:

Mokslinės literatūros analizė. Šiuo metodu išsiaiškinama organizacijos kultūros pagrindiniai bruožai, išskiriama ugdymo institucijos samprata, aptariami socializacijos etapai, veiksniai.

Anketinė mokinių apklausa. Šiuo metodu atliekamas tyrimas, kuris remiasi organizacijos kultūros lygmenimis ir socializacijos etapų analize.

Statistinė duomenų analizė. Duomenys apdoroti naudojant SPSS 17.0 for Windows ir Microsoft Office EXCEL programas.

Darbo hipotezė:

- Jei galima išskirti pagrindinės mokyklos kultūros parametrus ir paauglių socializacijos etapų veiksnius, tai galima sumodeliuoti mokyklos kultūros ir paauglių socializacijos sąsajas.

Darbo reikšmingumas. Gauti rezultatai bus reikšmingi Vilniaus Antano Vienuolio ir Petro Vileišio pagrindinėms mokykloms, nes suteiks naudingos informacijos apie mokyklų kultūros stipriąsias ir silpnąsias puses. Pateiktos rekomendacijos leis mokykloms tobulinti reikiamas sritis, taip padedant užtikrinti sėkmingą ugdytinio socializacijos procesą mokykloje. Visuomenės požiūriu šie rezultatai taip pat aktualūs, nes švietimo organizacijos rūpinasi jos narių dvasinių poreikių tenkinimu.

1. PAGRINDINĖS BENDROJO LAVINIMO MOKYKLOS KULTŪROS IR PAAUGLIŲ SOCIALIZACIJOS SĄSAJOS

1.1 Organizacijos kultūros samprata

Neretai pati organizacijos sąvoka autorių apibūdinama skirtingai. Dabartinės lietuvių kalbos žodyne (2000), organizacija apibūdinama kaip struktūra, sujungimas į vieną visumą, sutvarkymas į sistemą. Enciklopedijoje galima rasti, kad organizacijos sąvoka kilusi iš graikiško žodžio *organon* (įrankis) ir reiškia struktūrinį vienetą; taip pat elementų jungimą į vieną visumą.

„Kultūra, suprantama plačiąja etnografinė prasme, ir yra ta kompleksinė visuma, kuri apima žinias, tikėjimą, meną, moralę, teisę, papročius ir visus kitus gebėjimus ir įpročius, įgytus žmogaus, kaip visuomenės nario. Kultūros padėtis įvairiose žmonių visuomenėse, kiek ją galima tyrinėti bendraisiais principais, yra dalykas, kur galima tyrinėti kaip žmonių minties ir veiklos dėsnius” (Kvieskienė G., 2003, p. 22).

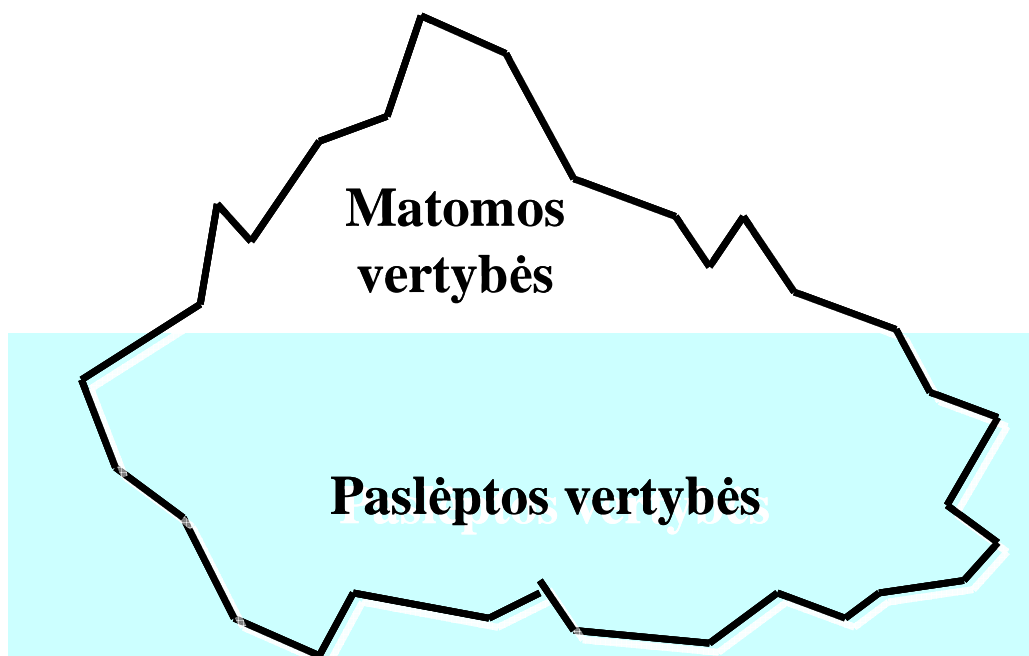
Organizacijos kultūrą terminą savaip supranta daugelio mokslo sričių tyrinėtojai: vadybininkai, sociologai, psichologai, antropologai. Jų atliekamų tyrimų orientacijos - nuo pozityvistinių iki interpretacinių ir postmodernistinių. Skirtingi tyrėjų tikslai, interesai bei filosofinės nuostatos padeda suprasti, kad organizacijos kultūra nėra vienareikšmiškai apibrėžta.

Mokslininkai skirtingai apibrėžia organizacijos kultūros sampratą, nors dėl esminių organizacijos kultūros sampratos teiginių dauguma mokslininkų yra vieningi.

Organizacijos kultūros pagrindu yra laikomos vertybės, vyraujančios organizacijoje: C.O.Reilly's (1983) organizacijos kultūrą supranta kaip stiprią, plačiai paplitusią esminių vertybių visumą, E. Schein'o (1990) teigimu, organizacijos kultūra yra tarp darbuotojų paplitusi vertybių ir tikėjimų sistema, kuri yra vystoma organizacijų viduje ir įtakoja jos narių elgesį. Kai kurie mokslininkai organizacijos kultūros sampratą laiko platesne, teigdami, kad ji apima ne tik vertybių sistemą, bet ir jos pasireiškimo kelius ir būdus: L.F.Wendell'as, F.E. Kast'as, J.E. Rosenzweig'as (1985) organizacijos kultūros sampratoje kartu su vertybėmis pabrėžia ir jomis grįstas normas, taip pat šių vertybių atspindį darbuotojų sąmonėje įsitikinimų forma, nurodo viso to pasireiškimo formas, kelius ir būdus - simboliuose bei žmogaus rankų darbuose, technologijoje, valdyme.

T. J. Peters'as, R.H. Waterman'as (1983) pabrėžia, kad vertybės pasireiškia per pasakojimus, atsiminimus, legendas, mitus. Pakankamai išsamia galima laikyti P. Jucevičienės pateiktą organizacijos kultūros sampratą: „Organizacijos kultūra yra esminių vertybių sistema, kuria vadovaujasi organizacija ir

kuri yra pripažįstama organizacijos narių, įtakoja jų elgesį ir yra palaikoma organizacijos istorijū, mitū bei pasireiškia per tradicijas, ceremonijas, ritualus ir simbolius”(Jucevičienė P., 1996, p. 48). Organizacijos kultūrą vaizdžiai iliustruoja pasirinkta ledkalnio metafora (žr. pav. 1) (Jucevičienė P., 1996, p. 248).

1 pav. Organizacijos kultūros „ledkalnis”(Jucevičienė P., 1996, p. 248,)

P.Jucevičienė akcentuoja „nuostatų, vertybių visumą, kuria vadovaujasi organizacija“, autorė pabrėžia, kad tai daroma siekiant organizacijos tikslų ir sprendžiant iškilusias problemas, ji nurodo funkcionalų organizacijos kultūros pobūdį. Organizacijos kultūra yra pirmiausia daugiau fundamentali, o ne tik funkcionali kokybė, be to, ji turi būti priimta organizacijos narių daugumos, o ne būti „apskritai“ deklaruota, jog ja „organizacija vadovaujasi“. Daugelis tyrinėtojų sutinka, kad organizacijos kultūra – tai bendrų sampratų sistema, paplitusi tarp organizacijos narių ir leidžianti organizacijai išsiskirti iš kitų organizacijų.

C.A.O'Reilly'is, J. Chatman'as ir D.F. Caldwell'as (1991, p. 487-516) išskiria septynias savybes, kurios iš esmės perteikia organizacijos kultūrą:

1. Novatoriškumas ir rizika – kiek darbuotojai yra skatinami rizikuoti ir būti novatoriški.
2. Dėmesys detalėms – kiek iš darbuotojų tikimasi, kad jie bus preciziški, analitiški ir dėmesingi detalėms.
3. Orientavimasis rezultatus – kiek vadovybė skiria dėmesio rezultatams, o ne metodams ir procesams šiems rezultatams pasiekti.

4. Orientavimasis į žmones – kiek vadovybės sprendimuose atsižvelgiama į jų poveikį organizacijos žmonėms.
5. Orientavimasis į komandas – kiek darbas organizuotas ne pavienių žmonių, o komandų pagrindu.
6. Agresyvumas – kiek žmonės yra ne atsipalaidavę, o agresyvūs ir konkurencingi.
7. Stabilumas – kiek organizacijos veikla pabrėžia būtinybę išsaugoti status quo, o ne plėstis.

Šios savybės atsiskleidžia nagrinėjant organizacijos kultūros funkcionalumą. Kultūra organizacijoje atlieka daug funkcijų. S. P. Robbins'as (2003, p. 287) išskiria tokias pagrindines organizacijos kultūros funkcijas:

- organizacijos kultūra išskiria organizaciją iš kitų;
- organizacijos kultūra sukuria vienybės jausmą tarp organizacijos narių;
- organizacijos kultūra nulemia vienybės jausmą tarp organizacijos narių;
- organizacijos kultūra lemia pasišventimą didesniems interesams negu asmeniniai;
- organizacijos kultūra palaiko socialinės sistemos stabilumą.

Taigi, kultūra pateikia atitinkamus elgesio standartus, formuoja darbuotojų požiūrius ir elgseną, taip vienydama visą organizaciją ir išskirdama ją iš kitų. Kokios gi gali būti organizacijos kultūros pasekmės?

Pasak H. M. Trice'o ir J. M. Beyer's (1993) organizacijos kultūra gali sąlygoti:

- *Grupinį netikėtumą valdymą.* Per savo ideologiją ir formas kultūra palaiko pastovius dalykus besikeičiančiame pasaulyje. Ideologijos ir formos skiriasi pagal tai, ar jos remiasi praktine patirtimi, ar su šia realybe konfrontuoja.
- *Socialinės tvarkos kūrimą.* Žmonės priima siūlomas elgesio taisykles kaip teisingas ir tinkamas bei emociškai pritampa prie jų.
- *Tęstinumo sukūrimą.* Laikui bėgant kultūros turinys ir formos perduodamos naujai į organizaciją įsijungusiems nariams. Šis procesas vadinamas socializacija.
- *Grupės identiškumo ir išipareigojimo kūrimą.* Kultūra narius susieja ne tik bendra pasaulėžiūra, bet ir daug kitų socialinių ryšių bei išipareigojimų. Žmogus pradeda save suprasti kaip socialinės grupės dalį. Tokia žmonių tarpusavio priklausomybė sukuria ir išipareigojimą savo kultūrinei grupei.
- *Etnocentrizmo (savo gyvenimo būdo ir požiūrių iškilimą kaip geriausią) skatinimą.* Žmonės, kurie priima vien idėjų rinkinį, nepasitiki, bijo ir nemėgsta žmonių, turinčių skirtingas idėjas.

Galima teigti, kad pasekmės yra funkcijų rezultatas. Kalbant konkrečiau apie švietimo organizacijų kultūrą, būtina išskirti organizacijos kultūros lygius ir apibrėžti mokyklos kultūros sampratą.

Organizacijos kultūros lygiai

Organizacijos kultūra turi įtakos praktiškai visiems jos gyvenimo aspektams, labai svarbu ją tirti. Organizacijos kultūra paprastai tyrinėjama dviem aspektais: 1. analizuojama išskiriant organizacijos kultūros lygius; 2. analizuojama subkultūrų požiūriu.

Organizacijos kultūra yra tiriama trimis lygmenimis, kurie apima nuo labai apčiuopiamų, aiškių pasireiškimų (tai pastebima kultūra) iki išmoktų, nesąmoningų bendrų susitarimų. Tarp šių dviejų lygmenų yra trečiasis lygmuo – nuostatų, elgesio taisyklių lygmuo (tai persidengusios vertybės) (žr. 1 lentelę).

1 lentelė. Organizacijos kultūros analizės lygmenys (Schermerhorn'as J. R.; Hunt'as J. G., 1994, p. 427)

1.	Pastebima kultūra
2.	Persidengusios vertybės
3.	Bendri susitarimai

Pastebima kultūra. Tai kultūros išorinės išraiškos, kurias kuria žmonės, veikdami drauge, ir kuri moko naujus savo grupės narius. Kultūrą galime suprasti stebėdami darbuotojų elgesį, klausydamiesi pasakojimų.

Organizacijos kultūros išoriniai elementai – tai ceremonijos, apeigos, istorijos, mitai, simboliai, kalba, fizinė aplinka, žmogaus rankų dirbiniai. Organizacijos kūrimo istorija yra svarbi organizacijos narių supratimui, darbuotojų identifikacijai organizacijoje.

Vieni iš akivaizdžiausių organizacijos kultūros aspektų yra ceremonijos ir ritualai. H. M. Trice'as ir J. M. Beyer'as (1993, p. 77), nagrinėdami pastebimą kultūrą, jos išorinius elementus vadina organizacijos kultūros formomis ir jas klasifikuoja į kategorijas (žr. 2 lentelę).

2 lentelė. Organizacijos kultūros formų kategorijos ir jų pavyzdžiai (Trice'as H.M., Beyer'as J.M. 1993, p. 77)

Elementas	Pavyzdžiai	Apibrėžimas
Simboliai	1) Daiktai (natūralūs ir sukurti: uniformos, valdžios simboliai, emblemos, sertifikatai, vėliavos, nuotraukos, draudžiamieji užrašai, knygos, paveikslai, gėlės, kortelės); 2) Fizinė aplinka (aplinka, interjeras, pertvaros, baldai); 3) Užimamas pareigas atspindintys ženklai (darbininkai ir funkcionieriai).	Daiktai, veiksmai ar įvykiai, kurie turi ypatingą reikšmę ir įgalina organizacijos narius naudotis jais komunikuojant.

Kalba	Žargonas, slengas, gestai, signalai, ženklai, dainos, humoras, anekdotai, apkalbos, gandai, metaforos, patarlės, šūkliai.	Verbalinių simbolių visuma, kuri atspindi savitą organizacijos kultūrą.
Pasakojimai	Istorijos	Praėjusių įvykių pasakojimai, perduodantys ir iliustruojantys gilesnes kultūrinės normas ir vertybes.
	Mitai	Išgalvotos istorijos, kurios padeda paaiškinti tam tikrus veiksmus ar įvykius.
Veiksmai	Apeigos, ritualai	Veiksniai, perduodantys ypatingą idėją.
	Ceremonijos	Standartizuota ir pasikartojanti veikla, naudojama tam tikromis progomis.

Simboliai – pagrindiniai ir mažiausi kultūros išraiškos elementai. Apibendrinantys simboliai parodo, ką organizacija reiškia jos nariams. Detalesni simboliai padeda nariams išskirti ir suskirstyti į kategorijas jų patyrimus ir paversti juos veiksmais. Dažnai simboliai yra pagrindinė organizacijos identifikavimo priemonė ir jų patrauklumas, arba priešingai – neišraiškingumas, gali sąlygoti vienokią ar kitokią vartotojų elgseną (Jucevičius R., 1996, p. 208).

Kalba – tai žargonas, gestai, signalai, ženklai, dainos, humoras, anekdotai, apkalbos gandai šūkliai. Naudojama informacijai perduoti. Daugelis organizacijų vartoja *kalbą* kaip priemonę išsiskirti tam tikros kultūros ar subkultūros atstovams. Išmokdami kalbą, organizacijos nariai patvirtina, kad jie pripažįsta kultūrą ir šitaip elgdami padeda ją išsaugoti (Narson'as L., 1995).

Pasakojimai – kai kurie kultūros reiškiniai per daug sudėtingi, kad juos būtų galima išreikšti žodžiu ar posakiu. Tam naudojami pasakojimai. Istorijos atspindi organizacijos nueitą kelią, sėkmingus jos veiksmus, ypač išryškina žmones, prisidėjusius prie to, kad organizacija yra tokia kokia yra (Jucevičius R., 1996, p. 208). Istorijos suteikia prasmę, bei tapatumo su organizacija jausmą.

Veiksmai – tai tam tikros idėjos, ar specialiai parengtos, apgalvotos kolektyvinės veiklos išraiškos, kurios būna perteikiamos veiksmais tam tikromis ypatingomis progomis: ritualai, tabu, ceremonijos, apeigos. Ritualai yra kasdieniai įpročiai, kurie yra daugkartiniai. Jie dažniausiai nerašomi, bet jų griežtai laikomasi. Ceremonijos – tai pasikartojančių veiksmų seka, išreiškianti ir įtvirtinanti organizacijos vertybes, pabrėžianti, kurie tikslai yra svarbiausi, kurie žmonės yra svarbūs (Jucevičius R., 1996, p. 209).

Taigi, kaip matyti, kultūros formos yra konkretūs kultūros ženklai. Per jas kultūros nariai išreiškia, perduoda kultūros turinį vienas kitam.

Persidengusios vertybės. Daugelio tyrinėtojų nuomone, persidengusios vertybės organizacijos kultūros esmė. Terminas „persidengusios“ reiškia, kad organizacijos kultūra yra nagrinėjama grupės

visumos aspektu. Konkretus grupės narys gali nesutikti su grupėje egzistuojančiomis (persidengusiomis) vertybėmis, bet šios vertybės jiems yra pristatomos, paaiškinant, kaip jos yra svarbios grupės veiklai (Jucevičienė P., 1996, p. 54). Šis lygmuo yra laikomas „kultūros širdimi“, nes kasdieninę rutiną jos padeda paversti prasminga ir svarbia veikla, susieja organizaciją su svarbiomis visuomenės vertybėmis (Poškienė A., 1998). Šio lygmens vertybės suvokiamos sąmoningai ir būtent jos nulemia elgesį, kuris atsiskleidžia pastebimos kultūros lygyje.

Šiame lygmenyje S.P.Robbins'as (2003), P. Jucevičienė (1996), A. Poškienė (1998) išskiria dešimt pagrindinių organizacijos kultūros charakteristikų:

Asmens identifikavimas. Darbuotojo identifikacijos su organizacija laipsnis. Jis parodo kiek organizacijos nariai tapatina save su organizacija kaip visuma arba su konkrečia darbo grupe.

Dėmesys grupei. Kiek darbas organizuojamas grupėse, o ne individualiai.

Dėmesys žmonėms. Kiek vadovų sprendimuose atsižvelgiama į pasekmių įtaką darbuotojams organizacijoje.

Integracijos laipsnis. Jis pasako, kokie yra darbuotojų bendravimo santykiai (oficialūs ar draugiški).

Kontrolė. Taisyklėmis reguliuojami ir kontroliuojami organizacijos narių veiksmai.

Rizikos tolerancija. Ji parodo, kiek organizacijos nariai skatinami įvairiems rizikingiems poelgiams ir inovacijoms.

Įvertinimo sistema. Moralinis vertinimas tolygus arba net svarbesnis už materialinį skatinimą.

Konfliktų tolerancija rodo, kaip darbuotojai sprendžia iškilusius konfliktus, kiek jie skatinami būti atviri. Organizacija, kaip socialinių institucijų kompleksas, yra priklausoma nuo joje dirbančių žmonių savybių ir jų tarpusavio sąveikos. Visi žmonės – asmenybės, bet dirbdami bendrai yra priklausomi vienas nuo kito. Jie yra skirtingų ideologinių, politinių, religinių įsitikinimų, skirtingo išsimokslinimo, nevienodas jų socialinis bei šeimos statusas. Todėl įgyvendinant organizacijos tikslus, kyla nesutarimų ir konfliktų, nes organizacijoje savo pareigas atliekantys žmonės yra priklausomi vienas nuo kito. Kad šie konfliktai taptų kuriamąja, o ne griaušančiąja jėga, jie turi būti protingai valdomi. Konflikto misija – atkurti, normalizuoti, o idealu atveju – pagerinti situaciją ar pašlijusius santykius (Kasiulis J., 2003).

Orientacija į priemones – rezultatus. Kiek vadovai kreipia dėmesio į rezultatus ar pasekmes, o ne į techniką ir procesus, naudotus tiems rezultatams pasiekti.

Sistemos atvirumas. Kiek organizacija reaguoja į išorinius aplinkos pokyčius ir juos kontroliuoja. Organizacija yra atvira sistema, kuri reaguoja į išorę bei pati ją veikia. Ši sąveika įtakoja visus padalinius, suteikdama jų veiklai naujų bruožų. (Robbins'as S. P., 1995).

Kiekviena šių charakteristikų turi du polius(žr. 2 pav.):

Darbas	<u>Asmens identifikavimas</u>	Organizacija
Individas	<u>Dėmesys grupei</u>	Grupė
Užduotis	<u>Dėmesys žmonėms</u>	Žmonės
Nepriklausomybė	<u>Padalinių integracija</u>	Tarpusavio priklausomybė
Laisva	<u>Kontrolė</u>	Griežta
Žema	<u>Rizikos tolerancija</u>	Aukšta
Priemonės	<u>Orientacija į priemones</u>	Rezultatai
Vidinė	<u>Sistemos atvirumas</u>	Išorinė

2 pav. Organizacijos kultūros charakteristikų pasireiškimo poliai (Jucevičienė P., 1996, p. 256)

Remiantis šiomis charakteristikomis, formuojamas organizacijos kultūros vaizdas.

Vertybių pažinimas tik pagilina organizacijos kultūros supratimą. Norint pilnai ją suvokti, reikia pažinti esminius įsitikinimus, kurie valdo tiek vertybių išsivystymą, tiek paviršinių bruožų kūrimą, todėl būtina iššifruoti giliausią jos lygį – bendrus įsitikinimus.

Bendri susitarimai. Tai fundamentalios tiesos, kuriomis dalijasi organizacijos nariai, atsiradusios dėl bendro patyrimo. Bendri susitarimai yra nediskutuojami ir nekritikuojami, todėl juos labai sunku keisti. Visa, kas bando jiems pasipriešinti, yra atmetama. E. H. Shein'as šį lygmenį apibūdino kaip „minčių pasaulį“, kurį sunku iširti, nes jis yra abstraktus (Poškienė A., 1998). Ilgainiui vertybes imama laikyti savaime suprantamu dalyku, jos sąmoningai nebesuvokiamos. Iš jų išsirutulioja pagrindinės nuostatos ir įsitikinimai, kurie sąlygoja žmonių elgesį bei jų daromus sprendimus. Bendrų susitarimų lygmenyje glūdi fundamentaliosios vertybės ir esminiai organizacijos dalykai – susitarimas dėl organizacijos vizijos ir misijos. Plačiausia ir kartu abstrakčiausia kategorija yra vizija. Joje sutelpa misija, filosofija ir kultūra. Vizija – tariamas vaizdas, regėjimas, fantazijos sukurtas vaizdas, svajonė. Organizacijos vizija gali susiformuoti ir palaiptu, veikloje, įvertinant jos kryptis, tikslą ir uždavinius, kurie leidžia numatyti jos ateitį bei nusakyti, kokio veiklos idealo bus siekiama ateityje (Poškienė A., 1998).

Organizacijos viziją, apie organizacijos vaidmenį ir veiklos prasingumą, išreiškia jos misija. Misija atspindi organizacijos veiklos paskirtį bei jos prasmę. Misija vadinamas organizacijos bei jos narių siekiamo bendro tikslo ir tam atliekamų funkcijų supratimas (Paulauskaitė N., 1998).

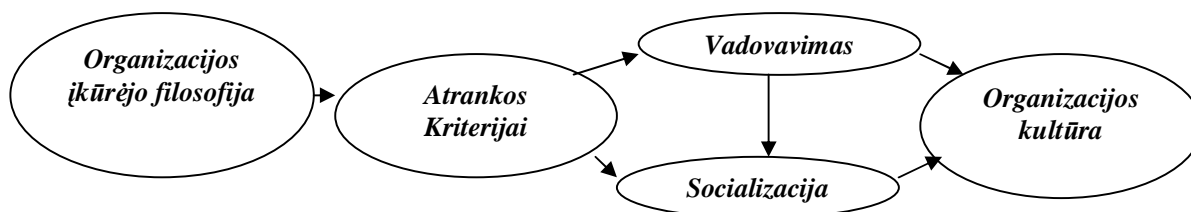
Sudėtingiausias procesas yra organizacijos filosofijos kūrimas, tai yra pagrindinių vertybių išryškėjimas. Organizacijos filosofija – tai jos konstitucija, elgesio standartas. Svarbiausia jos esmė – pasiekti nario identifikavimąsi su savo organizacija. Joje svarbu veikti pagal įsitikinimus ir vertybes. (Kasiulis J., Barvydienė V., 2001, p. 103).

Organizacijos vertybės parodo, koks elgesys ir tikėjimai yra svarbūs organizacijai. Vertybių rinkinys tampa organizacijos vertybių sistema, kai tos vertybės yra bendros daugumai organizacijos narių. Jos kyla iš stiprių, autoritetingų lyderių arba iš organizacijos tradicijų. Tradicijomis paremtos vertybės nulemia organizacijos stabilumą, nes jos nariams perduodamos iš kartos į kartą. Parodant organizacijos kultūros giluminį lygmenį, svarbu išsiaiškinti ne tik organizacijos specifinių vertybių sistemą, bet ir nusakyti jo misiją ir viziją.

S.P.Robbins'o (2003, p. 288) nuomone, organizacijos kultūrą formuoja keli pagrindiniai veiksniai, tai:

- pačios organizacijos istorija, organizacijos įkūrėjai;
- atrankos procesas;
- vadovavimo stilius;
- socializacijos procesas.

Visi išvardyti veiksniai jungiasi tarpusavyje pagal tam tikrą seką, kuri pavaizduota 3 paveiksle.

3 pav. Organizacijos kultūrą formuojantys veiksniai (Robbins'as S. P., 2003, p. 293)

Vienas iš išskirtinių kultūros bruožų yra jos tęstinumas. Organizacijos socializacija yra socialinis procesas, kurio metu organizacijos išreiškia nariams lūkesčius, susijusius su jų vaidmenimis, ir nori, kad nariai, atliepdami šiuos lūkesčius, identifikuotų save šiuose vaidmenyse ir priimtų organizacijos kultūrą.

Socializacija vyksta nelengvai, nes ne visada organizacijos narių asmeniniai lūkesčiai ir vertybės sutampa su organizacijos lūkesčiais. Šis procesas yra labai įvairus, jis priklauso nuo įvairių veiksnių. Norint atrasti sąsajas tarp organizacijos, šiuo atveju pagrindinės mokyklos, kultūros ir paauglių socializacijos, reikia išsamiau panagrinėti, kas tai yra mokyklos kultūra ir socializacija. Plačiau socializacijos procesas bus nagrinėjamas 1.4 skyriuje, aptariant mokyklos kultūros ir paauglių socializacijos sąsajas.

1.2 Mokyklos kultūros samprata

Daugelis mokslininkų (Fullan'as M., 1998; Hopkins'as D., Ainscow'as M., West'as M., 1998; Stoll'as D., Fink'as L., 1998; Dalin'as P., Rolff'as H.G., Kleekamp'as B., 1999; Hargreaves'as A., 1999; Nind M., Rix'as J., Sheehy'as K. ir kt., 2005) tyrinėjusių mokyklos kultūrą sutinka, kad mokyklos kultūra yra svarbiausia nuo ko priklauso mokinių mokymasis, tačiau pabrėžia, jog šios sąvokos reikšmę apibūdinti yra sunku. Šiuo metu nėra vieningo minėto termino sampratos apibrėžimo. Plačiausiai paplitęs požiūris, jog mokyklos kultūra - tai jos narių veiklos būdai, normos, lūkesčiai ir vertybės. E. Schein'as (1992) pateikia keletą įvairių sąvokos *kultūra* reikšmių, tai:

- *elgesio taisyklės*, kurių laikosi mokytojai bendraudami mokytojų kambaryje, - vartojama kalba ir įsigalėję ritualai;
- mokytojų darbo grupėse susiformavusios *normos*, susijusios su pamokos planavimu arba mokinių pažangos tikrinimu;
- *vyraujančios vertybės*, kurių laikosi mokykla, jos tikslai arba misija;
- *filosofija*, kuria, grindžiamas vyraujantis požiūris į tam tikrų mokomųjų dalykų mokymą ir mokymąsi;
- *žaidimo taisyklės*, kurias nauji mokytojai turi išmokti, kad galėtų bendrauti mokykloje arba savo skyriuje;
- *įspūdis arba klimatas*, kuris pajuntamas tik įėjus į mokyklą, arba tai, kiek yra matomas arba nematomas mokinių darbas.

Minėtas autorius sutinka, jog šios reikšmės atspindi struktūros kultūrą, tačiau netiki, kad jos perteikia kultūros esmę. Esmė, pasak mokslininko, yra „gilesnis pagrindinių įsitikinimų ir nuostatų lygmuo. Jie bendri visiems struktūros nariams ir besąlygiškai apibrėžia jos požiūrį į save ir į savo aplinką“ (Schein'as E., 1992, p. 128). Paprasčiau sakant, struktūros kultūra – tai „jos veiklos būdas“ (Stoll'as L., Fink'as D., 1998, p. 104). P. Dalin'as, H. G. Rolff'as, B. Kleekamp'as (1999, p. 141) mokyklos kultūrą apibūdina kaip sudėtingą reiškinį ir skirsto jį į tris skirtingus lygmenis:

1. *Transracionalusis lygmuo*; vertybės suvokiamos kaip metafizinės ir pagrįstos tikėjimais, etikos kodeksu bei moralinėmis idėjomis.
2. *Racionalusis lygmuo*; vertybės suprantamos ir grindžiamos tam tikrame normų, papročių, lūkesčių bei standartų kontekste ir priklauso nuo kolektyvo patvirtinimo.
3. *Subracionalusis lygmuo*; vertybės suvokiamos kaip asmeninės simpatijos ir jausmai; jos glūdi emocijose, jos labai svarbios, tiesioginės.

Mokslininkų nuomone, reta mokykla žino savo transracionaliojo lygmens vertybes. Tačiau racionaliojo lygmens aiškias vertybes dauguma mokyklų atskleidžia savo suformuluotuose tiksluose, normose, taisyklėse, mokyklos programoje, papročiuose ir ceremonijose. P. Dalin'as, H. G. Rolff'as, B. Kleekamp'as (1999) analizuodami vertybes, nustatė, kad subracionalusis lygmuo daugelyje mokyklų vaidina svarbų vaidmenį, todėl, kad mokykla nėra įpratusi reikštis racionaliuoju lygmeniu, ir dėl valdžios, kurią turi tam tikri mokytojai (dėl didelės autonomijos). Pasak autorių, asmeninės simpatijos turi tendenciją dominuoti.

C. Hodgkinson'as (cit. Dalin'as P., Rolff'as H.G., Kleekamp'as B., 1999) teigia, kad vertybės ir normos išskyla šiuose lygmenyse: individo, grupės (pvz., klasėje), organizacijos (t.y. mokyklos), subkultūriniame (t.y. mokyklas priešinant su kitomis organizacijomis) ir visuomenės. Galima teigti, jog kultūros apibrėžimas rodo, jog individai ir jų santykiai yra svarbus mokyklos kultūros veiksnys. P. Jucevičienės, A. Poškienės, L. Kudirkaitės ir kt. (2000) teigimu, mokyklos kultūros apibrėžime turi atsispindėti kiekvienai organizacijos kultūrai būdingi ypatumai: savita vertybių sistema, vertybių išplitimas ir pasireiškimo formos, tačiau kaip edukacinio pobūdžio organizacijos.

Sampratoje, pasak minėtų autorių, būtina išryškinti mokyklos specifiškumą, pasireiškiantį per bendrojo išsilavinimo esmę, nusakoma žinių įgijimu ir mokymo(si) veikla. Todėl, remiantis autorių pastabomis, galima formuluoti tokį mokyklos kaip organizacijos kultūros apibrėžimą: *mokyklos organizacijos kultūra* – tai fundamentalių vertybių sistema, kuria vadovaujasi mokykla ir kuri yra pripažįstama daugumos organizacijos narių. Esminių vertybių sistema daro įtaką jų elgesiui ir yra palaikoma organizacijos istorijų, mitų, bei pasireiškia per akademinės tradicijas, ceremonijas, ritualus ir simbolius.

Susipažinus su kai kurių Lietuvos bei užsienio mokslininkų pateiktomis mokyklos kultūros sampratomis ir išskyrus esmines charakteristikas, galima teigti, kad dažniausiai yra akcentuojami šie aspektai: mokyklos narių veiklos būdai, normos, lūkesčiai bei vertybės, kaip mokyklos kultūros pagrindas.

Mokyklos kultūros negalime apibrėžti nesuprasdami vertybinio lygmens reikšmingumo, kurį trumpai aptarsiu ir panagrinėsiu.

Vertybių samprata mokyklos kultūros kontekste

Šiuolaikinėje visuomenėje egzistuoja įvairovė ir pliuralizmas, tačiau kiekviena visuomenė turi tam tikrą bendrą vertybių rinkinį, kuris palaiko ir sujungia žmonių bendruomenę bei leidžia atsiskleisti asmeninėms vertybėms (McLaughlin'as T., 1997; Hofsted'as G., 2001).

Įvairiuose šaltiniuose vertybės sąvoka aiškinama skirtingai. Šis terminas gali turėti labai plačią ir labai siaurą prasmę: noras, troškimas, malonumas, potraukis, pomėgis, pareiga, idealas bei daug kitų pasirinkimo atvejų kai kažkam yra suteikiama pirmenybė. Manoma, kad vienas ar keli apibrėžimai negali

visiškai atskleisti plataus (kaip reiškinių) vertybių veikimo spektro (Jovaiša L., 1993; Jucevičienė P., 1996; Poškienė A., Kudirkaitė L. ir kt., 2000; Pruskus V., 2005).

Neretai vertybė yra tapatinama su tam tikru idealu, kurio galima siekti ir kuriuo galima sektis. Anot L. Jovaišos, vertybė tai asmeniui reikšmingiausio dalyko išgyvenimas, orientuojantis jo mąstymą ir jausmus į aukščiausias objektyvias gėrybes (2003 p. 149). Autorius akcentuoja vertybės pozityvią prigimtį, išryškindamas vertybės ir asmens santykį, kuris gana abstraktus.

S. Šalkauskis ir A. Maceina vertybes aiškina lygindami jas su gėrybėmis, teigdami, kad tai gėrybės, kurios atitinka žmogaus poreikius, troškimus, norus, įsitikinimus (Vasiliauskas R., 2005, p. 10).

R. Vasiliauskas (2005) teigia, kad gėrybė – tai objektyvioji vertybių ypatybė, kas žmogaus sukurta ir tenkina jo poreikius – kultūra, mokslas, technologija, menas. Pasak autoriaus, žmogus gyvena tokią gyvenimą, kokį vertina, t.y. teikia pirmumą tam tikriems objektams ar gyvenimo būdai, linksta labiau į vienas gėrybes ir atmeta kitas. Auklėjimo tikslas – gėrybes paversti vertybėmis, t.y. kad gėrybės taptų reikšmingu veiklos ir elgesio motyvu (Vasiliauskas R., 2005, p. 10). M. Halstead'o ir M. Taylor'o (2000) nuomone, „vertybės – tai principai ar fundamentalūs įsitikinimai, kurie yra svarbūs elgesio orientyrai, standartai. Jais remiantis nusprendžiama, kas yra gera ar pageidaujama“.

Panašiai vertybės sąvoką apibūdina ir B. Kuzmickas teigdamas, kad vertybė yra ne tai, „kas yra realus faktas, bet kas turėtų būti“, todėl vertybė tampa neatsiejamai susijusi su idealais ir principais. Principai yra pati bendriausia žmogaus įsitikinimų forma (2001, p. 60).

A. G. Theodorson'as (cit. Vasiliausko R., 2005) vertybes apibrėžia taip pat kaip abstrakčius elgesio principus, kuriems grupės nariai jaučia stiprų emocionalią teigiamą pasišventimą ir kurie atlieka standarto vaidmenį, pagal kurį vertinami veiklos tikslai ir veiksmai. Universaliu principu autorius laiko tikėjimą žmogumi, pagarbą individualybei.

A. Halderiui vertybės – orientavimosi modeliai, elgesio taisyklės kaip objektyviai galiojančios, kurių „žmonės privalo laikytis subjektyviai vertindami atitinkamus reiškinius, mąstydami ir kontroliuodami savo veiksmus“ (Vasiliauskas R., 2005, p. 11). Autorius, apibūdindamas vertybes, akcentuoja jų neišvengiamumą, privalomumą, ypač besąlygiškai privalu laikytis dorovinių vertybių.

Vertybės, anot B. Kuzmicko (2001), gali būti lyg taisyklės, kuriomis pasakoma, ką galima daryti ir ko ne. Vertybė – tai išraiška to, kas „gera“ ir „bloga“, „teisinga“ ir „neteisinga“, „tinkama“ ir „netinkama“. Toks autoriaus vertybės traktavimas iškelia kiekvieno individo subjektyvų požiūrį į jį supantį pasaulį bei egzistuojančią vertybių įvairovę ir gausą individualiame lygyje. „Gero“ ir „blogo“ suvokimas kiekvieno žmogaus gali būti skirtingas.

A. Giddens'o (2005) teigimu, vertybės yra abstrakčios idėjos, apibrėžiančios, kas konkrečiai kultūrai atrodo svarbu, vertinga ar pageidautina. Jos formuoja konkrečios kultūros narių elgseną savo aplinkoje.

Vertybės yra giliai išsisknijusios kultūroje, bet ilgainiui, pasak autoriaus, jos gali keistis. Kartais vertybė nusakoma kaip savaime egzistuojanti ir visa įtakoianti kategorija. Vertybė – tai specifiški socialiniai aplinkinio pasaulio reiškinių apibrėžimai, išreiškiantys jų teigiamą arba neigiamą reikšmę žmogui ir visuomenei (gėris – blogis, grožis – bjaurumas), esantys visuomenės gyvenime arba gamtos reiškiniuose. Taigi daikto ar reiškinio vertingumas nėra nuolatinė savybė. Jie įgauna prasmę tik sąveikoje su žmogumi, visuomene ir gamta (Psichologijos žodynas, 1993, p. 324). Išryškėja vertybių visuomeninis fundamentalumas, įtaka individui ir privalomumas visiems žmonėms.

Remiantis mokslinėje – teorinėje literatūroje pateikiamais įvairiais vertybės sampratos apibrėžimais, šiame darbe bus remiamasi Smith'o (cit. Jucevičienės P., Poškienės A., Kudirkaitės L. ir kt., 2000, p. 28) išsamiu vertybės apibrėžimu, kad „*vertybė – tai ilgalaikis, testinis tikėjimas tuo, kad tam tikras veiklos principas ar egzistencinis idealas asmeniškai ar visuomenine prasme turi pirmenybę kokių nors alternatyvų ar priešingų veiklos principų, egzistencinių idealų atžvilgiu*“.

Apibendrinant įvairių autorių pažiūras į vertybes, galima išskirti vieną bendrą vertybės ypatumą – tai, kad vertybė visada yra kažkam priskiriama. Ji neegzistuoja ir nepasireiškia savaime – tai visada vyksta tam tikrame santykiyje. Daugelio autorių įvairiuose šaltiniuose vertybės klasifikuojamos skirtingai. Filosofinis aspektas išryškina fundamentaliųjų vertybių (meilė, gėris, grožis, tiesa) egzistavimą, kurios laikomos neišvengiamomis ir yra privalomos visiems žmonėms. Fundamentaliųjų vertybių pagrindu formuojasi bendražmogiškos, visuomeninės, asmeninės vertybės (Jucevičienė P., 1996, p. 49).

P. Jucevičienė (1996), nurodo, jog egzistuoja asmeninių ir fundamentalių vertybių santykis, kuris išskiria žmogaus charakterio pamatinius bruožus (teisingumą, dorumą, pagarbą žmogui). Šie bruožai vadinami bendražmogiškais vertybėmis ir jų reikšmingumas kiekvienam yra skirtingas.

T. McLaughlin'as (1997), išryškina visuomenines ir asmenines vertybes bei teigia, kad visuomeninės vertybės yra laikomos fundamentaliomis, kurios padeda žmonėms gyventi kartu teisingoje visuomenėje ir siekti savo gerovės. Šios vertybės dažnai yra įkūnytos įstatymuose ir išreikštos teisėmis, jos apima daugelį fundamentalių demokratiškas principų (kalba laisvė, teisingumas), joms priskiriami idealai, kaip asmeninė autonomija ir individo laisvė siekti visapusiškesnės gėrio koncepcijos, laikantis teisingumo principų.

Asmenines vertybes autorius vadina išėinančiomis už reikalavimų ribų, ir tai yra pasirinkimo galimybių lygis, kurių pagrindu galima kurti savo gyvenimą (laikantis teisingumo). Šios vertybės remiasi „įvairiapusiškomis“ gėrio teorijomis, kurių negalima taikyti visai visuomenei, nes tai yra įvairios ir gausios, individualios ar grupės vertybės, idealai bei įsitikinimai, kuriais kuriami asmeniniai gyvenimai (McLaughlin'as T., 1997; Jucevičienė P., Poškienė A., Kudirkaitė L. ir kt., 2000).

Vertybių sistema yra kiekvieno individo ar organizacijos pagrindas, todėl jo nustatymas ir įvertinimas leidžia giliau suvokti vykstančius procesus bei suprasti individo ar organizacijos elgesį įvairiose situacijose. Mokykla, teikdama moksleiviams šiuolaikinį mokslo ir kultūros lygį atitinkantį išsilavinimą bei vykdydama savitą vertybinę misiją, išryškina ne tik šios švietimo grandies, bet ir kiekvienos bendrojo lavinimo mokyklos specifiškumą. Gilinantis į mokslo institucijos kultūrą yra svarbu atskleisti vertybių struktūrą bei jų reikšmę (Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklos nuostatai, 1996, p. 4).

Pliuralistinėje visuomenėje egzistuoja daug kultūrų ir subkultūrų, tačiau kiekviena visuomenė turi tik jai būdingą vertybių rinkinį, kurį išpažįsta dauguma visuomenės narių. T. McLaughlin'as (1997) teigia, kad demokratiškoje visuomenėje egzistuoja tolerancija bei pagarba skirtumams. Bendrojo lavinimo mokykla, egzistuojanti liberalioje demokratiškoje visuomenėje, pasak minėto autoriaus, yra vienas iš pagrindinių demokratinės valstybės institutų. Mokyklai išskyla sudėtingas uždavinius, t.y. ugdymo pagrindu pasirinkti tokias vertybes, kurios atlieptų visuomenines vertybes bei nepažeistų asmeninių vertybių (Pruskus V., 2005).

Laikantis priimtų vertybių struktūrizacijos, kuri buvo minėta anksčiau, galima teigti, kad mokyklos vertybės turi apimti fundamentalias, visuomenines ir organizacijos.

J. Kasiulis ir V. Barvydienė (2003, p. 109) pateikia tokį organizacijos vertybių pagrindą, kurio išskirtos vertybės turi skirtingą svarbos ir pasireiškimo laipsnį kiekvienoje mokykloje, tačiau visos yra veikiančios ir įtakoja ugdymą:

- *asmeninis profesionalumas*. Šioje vertybėje atsispindi ypatingas įgudimo lygis, dominavimas tam tikroje veikloje. Jo pagrindas – nuolatinis žmogui svarbių dalykų tikslinimas, mokymasis aiškiau, konkrečiau matyti, suprasti tikrovę. Atsispindi aiškus realybės vaizdas sugretinamas su vizija;
- *mokymasis komandoje* yra neatsiejamas mokyklos kaip institucijos bruožas, nes be mokymosi komandoje negali būti mokymosi organizacijoje. Ši vertybė yra reiškiamą šiomis dimensijomis:
 - 1) reikalingas išvalgus mąstymas apie begalę sudėtingų problemų, trukdančių organizacijai veikti; komandos perima kūrybinį savo žmonių potencialą ir papildymo principu efektyviau sprendžia problemas;
 - 2) jaučiamas vis didėjantis inovacijų ir veiksmų koordinavimo poreikis. Mokymasis komandoje, pasak autorių, tai dialogo įvaldymas, diskusija ir žinojimas, kada imtis veiksmų;
- *sisteminis mąstymas* – tai būdas matyti visumą, labiau santykius nei daiktus, labiau pokyčių modelius nei statinius momentus. Tam tikslui yra būtina pakeisti matymo prizmę: nuo dalių – prie visumos, nuo savęs (reaguojančio asmens) – prie aktyvaus dalyvio, formuojančio būsimą, naują tikrovę. Tai padeda organizacijai tvarkytis sudėtingoje nūdienos realybėje.

R. Barnett (cit. Jucevičienės P., Poškienės A., Kudirkaitės L. ir kt., 2000, p. 33) išskiria vertybes, kurios yra susijusios su liberaliu mokslu.

- *liberalus ugdymas* (švietimas) atskleidžia bendrą požiūrį į mokslą, kaip į pedagoginę sistemą, kurioje liberali filosofija bei išpažįstamos vertybės yra laikomos prioritetinėmis. Šią vertybę galima būtų susieti su mokyklos vizija, kurios pagalba nusakoma, kokią asmenybę siekiama išugdyti. Šiuolaikinė visuomenė reikalauja naujo mąstymo, pagrįsto intuícija ir konstruktyvių sprendimų priėmimu, todėl bendrojo lavinimo mokykla turi padėti žmogui išugdyti savyje tokias savybes, kurios leistų lengviau ir greičiau prisitaikyti besikeičiančioje aplinkoje bei pasirinkti tinkamą gyvenimo būdą;
- *mokinio kritinio mąstymo ugdymas* yra susijęs su visuomenėje vykstančiais pasikeitimais, kurie reikalauja naujo požiūrio į asmenybės ugdymą. Šiuolaikinė visuomenė reikalauja integralios asmenybės, kuri jaučia individualią atsakomybę dirbdama komandoje, gali tapti lyderiu, būti savikritiška ir analizuojanti save bei supanti pasaulį. Nors ši vertybė akcentuoja mokinio kritinį mąstymą, tačiau yra svarbu įvertinti mokytojo pastangas ugdymo procese skatinti tokį mąstymą ir asmeniniu pavyzdžiu to mokyti;
- *mokinio asmenybės ugdymas* yra nukreiptas į vieną iš pagrindinių mokyklos uždavinių – ugdyti integralią asmenybę; tam lemiamos reikšmės turi mokytojo asmenybė, jo profesionalumas ir kompetencija, todėl vertybė yra svarbi mokytojo ir mokinio sąveikos aspektu;
- *diskusijų, nuomonių laisvė*, tampa savaime suprantama ir yra traktuojama kaip vienas iš liberalaus ugdymo požymių, besiremiančių tolerancijos dėsniais. Ši vertybė taip pat gali būti atskleista per kitas vertybes: mokinio kritinio mąstymo ugdymą, asmenybės vystymą.

Pasak minėto autoriaus, toks vertybių sąrašas nėra galutinis. Vadinasi, jis gali būti plečiamas, trumpinamas ar keičiamas. Taigi galima apibendrinti, kad visuminį individo ugdymo pagrindą sudaro asmeninės, visuomeninės, organizacijos bendrojo lavinimo mokyklos vertybės, kurių pagrindas – tai tikslų, vertybių ir bendrų idėjų rinkinys, kuris yra susijęs su mokykla.

1.3 Pagrindinės bendrojo lavinimo mokyklos kultūros ir paauglių socializacijos sąsąjū aptartis

Pagrindinė mokykla – tai yra bendrojo lavinimo, formalaus ugdymo sistemos vienas iš pamatinių etapų, kuriame jaunuolis įgyja pagrindines susistemintas žinias bei įgūdžius, reikalingus tolimesniam sėkmingam visuomenės nario tapsmui.

Pagrindinė mokykla turi padėti žmogui įgyti bendrąją – asmenybinę ir sociokultūrinę – brandą. Ji ugdo asmenį visapusiškai, plėtodama visuomeninę, kultūrinę bei pilietinę jo kompetenciją. Šioje mokymosi pakopoje asmuo susikuria savo tapatybę. Kartu pagrindinė mokykla yra tarpinė, pereinamoji švietimo grandis. Jos priedermė – padėti mokiniams išsiugdyti gebėjimus mokytis bei nuostatą mokytis visą gyvenimą. Ne mažiau svarbu pagrindinėje mokykloje įgyti gebėjimų apsispręsti ir pasirinkti. Šią mokyklą baigęs asmuo turėtų įstengti atsakingai rinktis tolesnio – jau kryptingai į jo būsimus profesinius siekius orientuoto – mokymosi kelią (Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklos bendrosios programos, 2003, p. 7). Mokykloje vykstantys komunikaciniai procesai, tarpusavio ryšiai, adaptacija, socializacija, integracija, susvetimėjimas, atstūmimas, nepritapimas, pasišalinimas yra svarbūs kiekvieno organizacijos nario bendruomeniško gyvavimo procesai. Norint suprasti mokykloje vykstančius procesus, būtina paanalizuoti socializacijos sampratą ir išsiaiškinti kokią įtaką šis procesas daro mokinio asmenybės vystymuisi mokykloje.

Socializacijos samprata mokykloje

Šiuolaikinėje edukologijoje socializacijos procesai nagrinėtini dviem aspektais: socializacija kaip viena švietimo sistemos funkcijų, ir asmenybės socializacija kaip švietimo sistemos tikslas. Socializacija yra visą gyvenimą trunkantis procesas; tai sąlygoja ir vieną esminių šiuolaikinės švietimo sistemos bruožų - permanentiškumą, t.y. švietimo sistemos sugebėjimą užtikrinti nuolatinio lavinimosi galimybę. Taigi didžioji socialinių vaidmenų dalis susiformuoja vykstant institucionalizuotos socializacijos procesams, tarp kurių svarbiausi yra edukaciniai reiškiniai, pasireiškiantys švietimo sistemoje. (Leliūgienė I., 2002, p. 28)

Mokykla kaip žmogaus socializavimo institucija užima ypatingą vietą tarp socialinių agentų. (Kvieskienė G., 2004). Pasak autorės, žmogaus lavinimas galimas tik sistemingo mokslo pagrindu. Mokymas mokykloje yra būtinas rengiant jaunąją kartą gyvenimui, užtikrinant protinį vystymąsi. Kadangi mokykloje mokiniai išmoksta nuosekliai mokytis, įsisąmoninti žinių sistemas, tikslingai stebėti, daryti išvadas. (Kvieskienė G., 2000)

Pasak N. Lepeškieienės (1996), mokyklos lavinamojo poveikio efektyvumą besimokantiems lemia jos aplinka, nes čia vadovavimui specialiai parengti mokytojai, kurie organizuoja mokymąsi pagal specialiai parengtus planus, programas, mokymosi priemones ir besimokantieji su tikrove susipažįsta ne vien tiesiogiai stebėdami realų gyvenimą ir praktiškai veikdami, bet ir iš knygų įsisamonindami apibendrintą žmonijos patirtį.

Pasak A. Juodaitytės (2002, p. 39), mokykla po šeimos ir ikimokyklinės įstaigos yra pirmoji viešoji institucija, kurios paskirtis yra socializuoti žmogų, atsižvelgiant į visuomenines struktūras ir valdžios nurodymus, įsakymus, tvarką. Ji prognozuoja ir kontroliuoja tolesnę ugdymo eigą, koreguoja lavinimo planus, pačios mokyklos tvarką, ugdymo procesą. Nors mokykla vykdydama visas funkcijas privalo visiems mokiniams sudaryti vienodas galimybes mokinio asmenybei tobulėti, lygias teises į švietimą, profesijos pasirinkimą, pasirengimą jai, atsižvelgiant į pasaulinių galimybių lygį, tačiau dažnai tai priklauso nuo mokinių ir mokytojų tarpusavio santykių.

Mokyklos širdis, visas mokyklos vidaus veiklos organizatorius – mokytojas. Jis tiesiogiai bendrauja, bendradarbiauja su mokiniais, organizuoja mokymąsi ir visą mokyklos gyvenimą. Mokinio noras ar nenoras lankyti mokyklą, mokymosi sėkmė daugiausia priklauso nuo mokytojo. Vadinasi mokytojų ir mokinių tarpusavio santykiai yra vienas iš sėkmingos mokinio socializacijos garantų.

Socializacijos termino kilmė siejama siekiant išsiaiškinti kaip individą veikia aplinka, kaip jis tampa visuomenei priimtiniu nariu. Šis terminas pirmą kartą pavartotas 1828 metais, kai G. Mead'as, H. Cooley siekė paaiškinti, koku būdu žmonių elgesį veikia atitinkami socialiniai agentai: šeima, mokykla, laisvalaikio veikla (Kvieskienė G., 2004, p 32).

Pasak G. Kvieskienės, (2004) socializacija – tai procesas, kurio metu suaugusieji ir vaikai mokosi vieni iš kitų. Tai procesas, trunkantis visą gyvenimą. Tarptautinių žodžių žodyne socializacijos procesas apibrėžiamas kaip socialinės patirties perėmimas, individo tapimas visuomenės nariu. B. Broom'o (1992) nuomone, socializacija – tai „sudėtingas, visą gyvenimą besitęsiantis procesas, tampant socialine būtybe, kuri gali prisitaikyti prie naujų situacijų įvairiais savo gyvenimo periodais“. N. J. Smelser'io (1994) teigimu, šio proceso negalime įsivaizduoti kitaip nei socialinių nuostatų kaupimo proceso, atitinkančio socialinių vaidmenų kaitą.

R. I. Barkeris (1994) socializaciją vadina procesu, kuriame kultūra, vertybės, žinios ir patirtis perduodamos visuomenės nariams. V. Dumbliausko (1999, p. 11) teigimu, socializacija yra kultūros perdavimo priemonė iš kartos į kartą, užtikrina kultūros perimamumą. Vertybės, normos, idealai tampa vaiko asmenybės dalimi ir formuoja jo elgesį.

V. Pruskus (2005) teigia, kad socializacija yra socialinės sąveikos procesas, per kurį žmonės perima žinias, vertybes, nuostatas, elgesį, būtinus efektyviam dalyvavimui visuomenėje. Pasak A. Matulionio (2001), tos vertybės, normos, elgesio vaidmenys ir modeliai tampa žmogaus elgesio ir veiklos motyvacijos pagrindu. V. Leonavičiaus (2003) nuomone, socializacija ne tik sudaro sąlygas asmeniui tapti visuomenės nariu, bet taip pat leidžia išreikšti save. Socializacija formuoja žmogų kaip visuomenės, kuriai jis priklauso, narį. Individo socializacija vyksta jam patekus į įvairias aplinkybes, kurios turi skirtingus poveikius ir iš jo reikalauja skirtingo elgesio (Leliūgienė I., 1997).

Lietuvių mokslininkai J. Laužikas (1997), J. Vaitkevičius (1998), M. Barkauskaitė (2001), B. Bitinas (2004), L. Jovaiša (2003) A. Juodaitytė (2002), A. Suslavičius (1995), G. Kvieskienė (2004) ir kt. teigia, kad tai visą gyvenimą trunkantis procesas, kuriame išskirtinė vieta skiriama pedagogikos mokslui. Kitaip sakant socializacija – tai procesas, kurio metu asmuo išsiugdo techninius įgūdžius ir įgyja žinių, kaip elgtis ir suprasti visuomenę, kurioje gyvena. Pasak G. Kvieskienės socializacijos procesas prasidėjęs šeimoje ir kitose institucijose, kiekvieną individą integruoja į visuomenę skirtingai ir sudaro galimybes kurti savo individualybės bruožus ir vertybes (2004, p. 31),.

J. Vaitkevičiaus (1998, p. 31) nuomone, socializacija – žmogaus adaptavimasis jį supančių žmonių bendrijoje ir jo pasireiškimo būdai atsiskleidžia individui gyvenant grupėje, visuomenėje, perimant jos patirtį, papročius, kalbą. Individas tampa socialus tik gyvendamas tarp žmonių, suvokdamas pats save ir taip tapdamas visuomenės nariu.

Kaip teigia M. Barkauskaitė (2001, p. 12), žmogaus socializacijos raidos procesas įvairiuose amžiaus tarpsniuose yra skirtingas, nes individuali psichogenetinė prigimtis, sociokultūrinė aplinka ir skirtingi vystymosi bei ugdymo prioritetai socializacijos procesui kelia nevienodus tikslus ir uždavinius.

Su tuo sutinka ir J. Vaitkevičius (1998, p.11) teigdamas, kad tai lemia biologiniai brendimo veiksniai, socialinė aplinka ir paties žmogaus santykis su aplinka. Kalbant apie paauglystės periodą svarbu pažymėti, jog svarbiais socializacijos agentais tampa bendraamžiai. Tėvams belieka pripažinti bendraamžių įtakos svarbą, todėl jie įsijungia į savo atžalos draugų atrankos procesą. Tai nelengvas periodas tiek pačiam vaikui tiek tėvams, todėl neretai paauglystė įvardijama kaip visos šeimos kriziniu laikotarpiu. Būtų galima išskirti tokius paauglystės laikotarpiui būdingus bruožus: emocinis nebrandumas, nepakankamai išsivystęs gebėjimas kontroliuoti savo veiksmus, nesugebėjimas suderinti norus su galimybėmis, tenkinant savo poreikius, padidintas noras atrasti savo identitetą bei tapti suaugusiu. Šiuose klaidžiuose ieškojimuose pasiklydęs paauglys, siekia surasti tinkamus socialinius vaidmenis, pateisinti suaugusiųjų lūkesčius, tinkamai panaudoti esamą sukauptą patirtį ir įgyti naują.

Socializacija, vykstanti visą gyvenimą, skiriama pirminė ir antrinė. A. Juodaitytė (2002, p. 50) gilinasi į pirminės socializacijos proceso ypatumus, kurie vyksta ankstyvojoje vaikystėje, kuomet vaikas perima ir įgyja žinių, įgūdžių ir pagrindines nuostatas, būtinas kasdieniniam gyvenimui. Šiame etape svarbius vaidmenis suvaidina ikimokyklinės institucijos, mokykla, nevyriausybinės organizacijos. Antrinė socializacija siejama su asmenybe, kai į jo gyvenimą aktyviai įsitraukia kitos socialinės grupės, institucijos.

Kalbant apie socializaciją, svarbu paminėti šį procesą įtakojančius veiksnius ir mechanizmus. Juos aptarsiu plačiau.

Socializacijos veiksniai

Individo socializacija vyksta jam patekus į įvairias aplinkybes. Šias aplinkybes galima vadinti *socializacijos veiksniais*. Pasak G. Kvieskienės (2000, p.117), socializacijos procesą sąlygoja daugelis veiksnių:

- *Makroveiksniai* (kosmosas, planetos, šalis, visuomenė), veikiantys visų planetos gyventojų socializaciją;
- *Mezoveiksniai*, kurie skirstomi pagal tautinį požymį, gyvenamąją vietą ir jos tipą. Jie veikia socializaciją ir tiesiogiai, ir tarpiškai per mikroveiksnius.
- *Mikroveiksniai* veikia žmogaus vystymąsi per taip vadinamuosius agentus, t.y. asmenis, su kuriais praeina visas jų gyvenimas. Įvairiais amžiaus periodais šie agentai būna skirtingi. Vaikams ir paaugliams tokiais agentais būna tėvai, broliai, seserys, bendraamžiai, kaimynai, mokytojai.

Makroveiksniai : žmogaus socializacija vyksta veikiama pasaulinių, planetoje neseniai svarbiais tapusių, ekologinių, demografinių, ekonominių, karinių, politinių procesų. Visi šie procesai keičia vaikus, jų savimonę ir poelgius, tikrovės supratimą. Jaunoji karta pradėjo orientotis ne į gyvenimiškas perspektyvas, o į greitą savo poreikių, norų, siekimų tenkinimą, į gyvenimiškas vertybes „čia ir dabar“. Aktualūs ir svarbūs aspektai – masinės komunikacijos priemonės. Jų dėka keičiami gyvenimo standartai, transformuojama būtis.

Mikroveiksniai : *šeima* – santuoka arba kraujo ryšiais grįsta mažoji grupė, kurios narius sieja bendra būtis, bendra moralinė atsakomybė ir tarpusavio pagalba. Santykius tarp šeimos narių reguliuoja atitinkamų normų, sankcijų ir elgesio etalonų tarp sutuoktinių, tėvų, vaikų ir giminaičių visuma. Nuo šeimos priklauso, kaip vyksta fizinis, emocinis ir socialinis žmogaus vystimasis. Šeima turi garantuoti sveiką ir tikslingą vaiko fizinį vystymąsi, nes tai labai svarbu tolesnei vaiko socializacijai. Šeima

išryškina vaiko, kaip asmenybės, unikalumo bruožus. Žmogaus individualizacija - ypatinga šeimos misija. „Mokykla – antroji vaiko bendruomenė, į kurią vaikas patenka po šeimos ir, kurioje socializuojasi, įgauna tam tikrus elgesio, bendravimo su bendraamžiais ir vyresniais žmonėmis įgūdžius. Mokyklos bendruomenė – dinamiška, santykinai savivaldi, priklausanti nuo greitai besikeičiančių principų grupė, kurios dinamiškumas sąlygojamas bendruomenės narių, jų tarpusavio santykių. Kiekvienam moksleiviui mokyklos bendruomenė dažniausiai yra artimiausia socialinė aplinka (po šeimos), kurioje pasireiškia jo gebėjimai, vyksta aktyvus socializacijos procesas. Jei mokykla kartu su šeima skiepija vaikui teisingumą, padorumą moralumą ir pilietines vertybes, tai vaikai, kurie ugdomi susitapatindami su suaugusiais, elgsis taip pat. Todėl vaiko socializacijai labai svarbus šeimos ir mokyklos bendradarbiavimas.“ (G. Kvieskienė, 2003)

Žmogaus socializacija vykdoma įvairiais būdais, tipiškais vienai kitai visuomenei, kuriai priklauso socializuojamas žmogus. I Zaleckienė (1999) išskiria šiuos socializacijos "mechanizmus":

- *Tradicinį - per šeimą ir artimiausią aplinką.* Tradicinis socializacijos mechanizmas - tai žmogiškų normų, būdingų jo šeimai ir artimiausiai aplinkai, įsisąmoninimas. Jos ne visada atitinka tas, kurioms pritaria visuomenė.
- *Institucinį - per visuomenės institutus.* Institucinė socializacija vyksta žmogui bendraujant su įvairiomis įstaigomis ir organizacijomis. Žmogui sąveikaujant su įvairiomis institucijomis, socializacija vyksta jam kaupiant atitinkamas žinias ir išmokstant atitinkamų visuomenėje priimtinių elgesio normų.
- *Stilizuotą per individualius išgyvenimus bei įsisąmoninimus.* Tarpasmeninė socializacija vyksta individui bendraujant su jam reikšmingais žmonėmis. Tai gali būti tėvai, mylimas mokytojas, gerbiamas suaugęs žmogus, bendradarbis.

Taigi žmogaus socializacija vyksta sąveikaujant su įvairiais veiksniais, įvairių mechanizmų pagalba. Jų funkcijos, vieta ir vaidmuo socializacijos procese skirtinguose amžiaus tarpsniuose ne tik papildo viena kitą, bet ir viena kitai prieštarauja. Visa tai būtina asmenybės formavimuisi, kad ji sugebėtų savarankiškai priimti sprendimus, atlaikyti išorinį spaudimą.

Kalbant apie išorinį poveikį ir prisitaikymą svarbu paminėti adaptaciją, kaip vieną iš socializacijos etapų.

Adaptacija (lot. *adaptatio* – pritaikymas, priderinimas) – tai žmogaus prisitaikymas prie kintančių ar naujų socialinių, ekonominių, gamtinių gyvenimo sąlygų (Vaitkevičiūtė V., 1999). Pasak A. Šadrakov'o (2004), adaptacija – tai darbuotojo prisitaikymo prie išorinių ir vidinių aplinkos sąlygų procesas. Profesinė adaptacija suprantama kaip profesinių įgūdžių pritaikymas dirbti konkrečioje

įmonėje. A. Sakalas (2003) nurodo, kad naujokui adaptuotis padeda globa. Tam reikia suteikti informaciją apie keliamus uždavinius, suteikti pagalbą diegiant naujus darbo metodus, pristatant darbuotoją kolektyvui. Manoma, kad adaptacijos sėkmė (arba nesėkmė) priklauso nuo kai kurių asmens savybių ir nuo socialinės aplinkos reikalavimų bei palaikymo. Taigi šios trys sąvokos yra tarpiai susijusios ir persipynusios. Jos svarbios organizacijos gyvavimo procese, todėl akcentuojant naujo darbuotojo atėjimą į organizaciją ir jo santykius su kitais darbuotojais yra tikslinga nagrinėti šių sąvokų analizės aspektu.

Socialinio pedagogo terminų žodyne (2003, p. 9) **adaptacija** yra apibūdinama kaip 1) organizmo prisitaikymas, t. y. jo sandaros ir funkcijų pasikeitimas, pakitus aplinkai. 2) abipusis procesas tarp individo ir jį supančios aplinkos, siekiant pakeisti save arba tą aplinką. 3) individo ir aplinkos sąveikos pusiausvyra įveikiant prieštaravimus.

Didaktinė adaptacija vyksta, kai moksleiviai prisitaiko prie naujų mokymo metodų ir formų. Pradedantieji studentai patiria daug vidinių prieštaravimų, metodinių ir veiklos organizavimo sunkumų, kol įveikia buvusį vidurinės mokyklos mokinio elgesio stereotipą. Pradžioje jiems būna sunku savarankiškai studijuoti, o daugeliui prireikia net visų metų ar dviejų seniesiems veiklos stereotipams įveikti ir prisitaikyti prie naujų reikalavimų. Taip pat daug sunkumų sudaro ir psichologinė, profesinė bei socialinė adaptacija. (Pedagogikos žodynas, 1993). I. Leliūgienė (2003, p. 5) nurodo socialinės adaptacijos apibrėžimą, kuriuo apibūdinamas žmogaus prisitaikymas prie naujos socialinės aplinkos sąlygų, vienas iš asmenybės socializacijos psichologinių mechanizmų. Įstojęs į mokyklą vaikas pradeda naują gyvenimo etapą – pirmiausia jo veiklą įrėmina mokyklinis vykdymo procesas. Iš anksto įgijęs pradinį mokymosi pagrindus ir sugebantis bendrauti su bendraamžiais vaikas adaptuojasi normaliai. Adaptacijos procesas labai priklauso nuo tėvų, kurie turi aktyviai dalyvauti ir padėti fiziškai ir psichologiškai vaikui vystytis.

Taigi galima teigti, kad mokyklos kultūra gyvuoja tik esant jos narių tarpusavio sutarimui, perimant organizacijos vertybes. Vykstantis socializacijos procesas mokykloje yra natūralus reiškinys, kurio sėkmę lemia tarpusavyje persipynę ir sąveikaujantys organizacijos kultūros elementai ir socializacijos etapai.

Socializacijos proceso etapai

Socializacijos procesus detalizuoja mokslininkai J. Cherrington'as, M. Steers'as (1994). Jie teigia, kad organizacijos naudoja įvairius metodus, kad padėtų žmonėms greičiau adaptuotis. Aptarsiu M. Steers'o (1994) išskirtus socializacijos etapus:

Išankstinė socializacija.

Šiame etape individas greitai įsijungia į organizaciją. Daugelis į organizaciją patenka jau susidarę išankstinę nuomonę apie ją. Šiame etape yra trys svarbūs veiksniai: *realus organizacijos vertinimas* – išsamus bei tikslus požiūris į organizacijos tikslus, filosofiją, klimata; *realus darbo vertinimas* – tikslus ir tinkamas požiūris į veiklą, kurią atliks naujai atėjęs žmogus; *organizacijos, kurios nariu siekiama tapti, vertybių priėmimas*.

Socializuotis būtina tam, kad asmuo lengviau pritaptų grupėje ir gautų organizacijos pripažinimą.

Susidūrimas

Šiame etape realūs organizacijos reikalavimai susiduria su individo lūkesčiais. Be to individas susiduria su organizacijos nariais, kurie atskleidžia savo elgesį, požiūrius, įsitikinimus. Susidūrimo etapas nusakomas keliais veiksniais:

- mokinių individualumo išsaugojimu;
- naujo statuso organizacijoje išsiaiškinimu;
- naujų tarpusavio santykių kūrimu;
- individualių gebėjimų vertinimu ir puoselėjimu;
- lūkesčių ir vilčių pateisinimu.

Bendravimas su kitais organizacijos nariais, priklausymas subkultūroms, visa tai prasideda šiame etape atėjus į organizaciją.

Pasikeitimas

Trečiame etape žmonės vysto naują savo įvaizdį, kuris labiau derinasi prie organizacijos narių. Pagaliau savyje ugdomos naujos vertybės ir nauji elgesio modeliai.

Tuo būdu individas tarsi paverčiamas iš pašaliečio į organizacijos narį. Individas išmoksta savo funkcijas ir pradeda suprasti, kokie veiksmi yra naudingi. Trečiojo etapo veiksniai:

- naujo įvaizdžio formavimas (įvaizdis derinamas prie organizacijos narių);
- naujų vertybių ugdymas;
- naujo elgesio modelio formavimas.

Socializacijos sėkmę lemia:

- nario gebėjimų puoselėjimas, tai skatina saviraišką ir užtikrina nuolatinį tobulėjimą.
- organizacijos paskatinimai, kad žmogus pasiliktu joje.

Šios aplinkybės, veikdamos asmeninius interesus, skatina naujus organizacijos narius priimti organizacijos normas ir vertybes. Siekdama užtikrinti socializacijos sėkmę organizacija naudoja šiuos metodus:

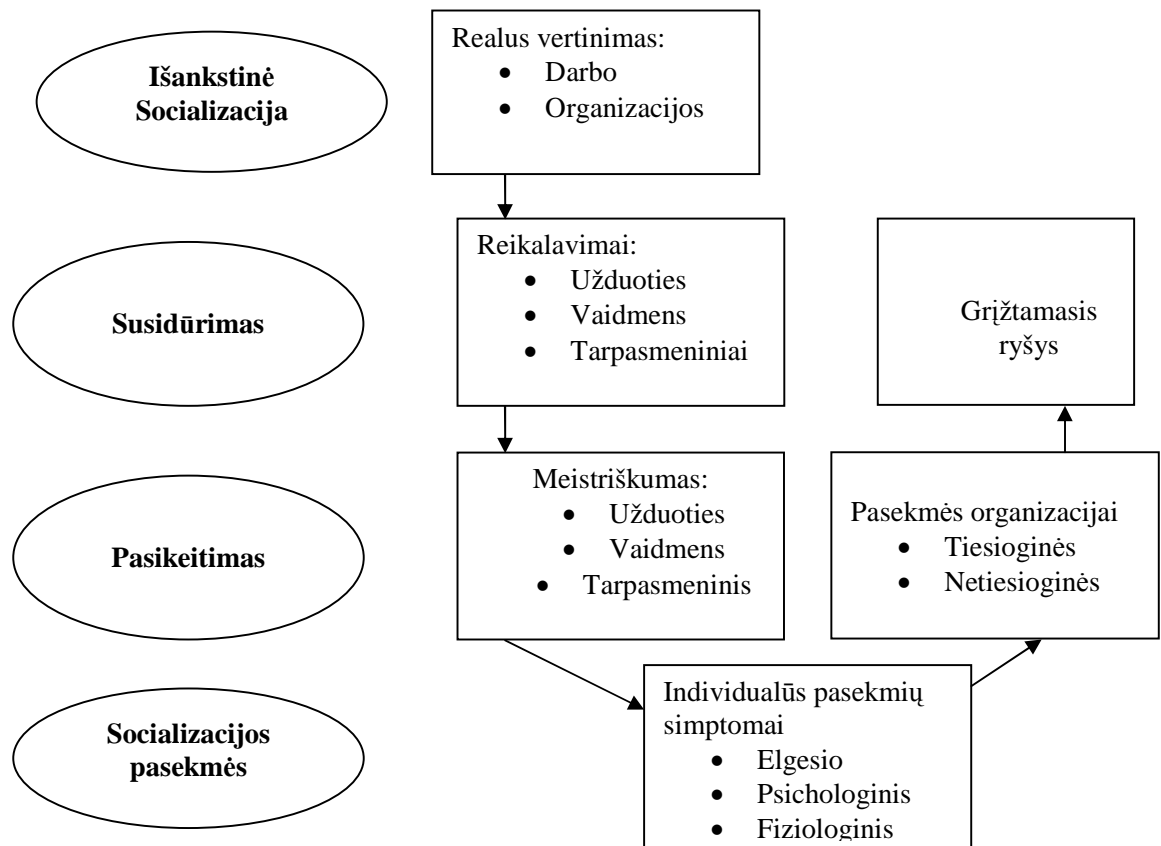
- organizacijos narių parinkimas (kai organizacija ieško žmonių, kurių vertybės sutaptų su organizacijos vertybėmis);
- rengimas ir vystymas (organizacijos nariai formaliai ir neformaliai dalyvauja įvairioje ugdymo veikloje);
- parama (organizacijos nariai imasi atsakomybės už naujus individus);
- pasitikėjimo sumažinimas (organizacijos nariai patiria tai, kas nulemia jų ankstesnių požiūrių pasikeitimą ir verčia juos jaustis kukliau. Tokiu būdu asmuo greičiau socializuojasi;
- skatinimas mokytis iš klaidų .

Socializacijos pasekmės

Remiantis socializacijos procesus tiriančiais autoriais (R. M. Steers'u, K. Davis'u ir kt.) yra apibūdinamos ir galimos socializacijos pasekmės (žr. 4 pav.).

S. P. Robbins'as nurodo šias socializacijos pasekmes, kurios sąveikauja su visais socializacijos etapais:

- Produktyvumas, kaip dirba pamokoje;
- Atsidavimas mokslams;
- Kaita, ar linkę keisti ugdymo įstaigą .

4 pav. Socializacijos etapai ir pasekmės (Steers'as M., 1994, p. 580)

Panagrinėjus tiek užsienio šalių, tiek Lietuvos mokslininkų socializacijos sampratą, išryškėja vieninga nuomonė – socializacija – procesas, vykstantis konkrečioje socialinėje erdvėje ir kuriame asmens bendravimą įtakojantys aplinkos veiksniai kinta jo vidiniame aš, taip pamažu įliedami individą į visuomeninį gyvenimą.

Socializacija pagrindinėje mokykloje

Pagrindinė mokykla yra grindžiama svarbiausios profesinės kompetencijos puoselėjimu. Asmens kompetencija suprantama kaip žinių, gebėjimų bei nuostatų visuma, įgalinti kelti prasmingus tikslus bei jų siekti, mokytis visą gyvenimą, būti aktyviu piliečiu ir dalyvauti visuomenės gyvenime, susirasti tinkamą darbą (Bendrieji išsilavinimo standartai, 2003, p. 8). Pabrėžiama gebėjimų svarba, kuri glaudžiai persipynusi su kompetencijų ugdymu bei vertybinių nuostatų puoselėjimu.

Pasak G. Kvieskienės, mokyklos vaidmuo labai svarbus ugdytinio socializacijos procese, kadangi kartu su šeima skiepija vaikui teisingumą, padorumą, moralumą ir pilietines vertybes, tai vaikai, kurie ugdomi susitapatindami su suaugusiais, elgsis taip pat, kaups tas pačias vertybes (2000, p. 117).

S. Šalkauskis (1996), aptardamas mokyklos esmę, išryškindamas jos lavinamąjį pobūdį, pažymi, jog ji turi tarnauti visam ugdymui“, kad „mokykla yra pedagoginė arba ugdomoji bendruomenė. Nurodomos tokios mokyklos funkcijos: „mokymas, lavinimas, protinimas, ruošimas gyvenimui; mokinių darbo ir gyvenimo apstatymas ugdomosiomis gėrybėmis; mokinių apsauga nuo neigiamųjų įtakų; valios nuteikimas tiesai ir teisybei; pratinimas prie metodiško darbo; dvasinių gėrybių saugojimas ir perteikimas; visuomeninio kultūrinio tautos susipratimo gaivinimas“. Pasak V. Jakavičiaus (1998), mokykla – ugdomoji bendruomenė, nes jos nariai susieti bendrais tikslais, bendra veikla, mokyklos tvarkos normomis ir išgyvenimais. Tai specifiškai organizuota bendruomenė, susijusi su aplinka, kurioje mokykla kaip bendruomenė egzistuoja. Moderni mokykla – dvilypė bendruomenė, nes ji turi puoselėti savo narių individualumą, savarankiškumą. Mokyklos bendruomenėje jaunajai kartai sudaromos galimybės įgyvendinti savo polinkius, interesus, gyventi pilnavertį gyvenimą.

Pagrindinės mokyklos kultūra ir joje vykstantis paauglių socializacijos procesas yra priklausomi ir vienas kitą įtakoja per šias sąsajas:

1. Ryšys tarp mokyklos aplinkos tobulinimo ir mokinių gebėjimų puoselėjimo. Pagrindinėje mokykloje svarbus komunikavimo procesas. Paaugliai bendraudami bendraamžių grupėse komunikuoja tarpusavyje, taip kaupdami patirtį ir dalindamiesi ja.

2. Mokyklos istorija, tradicijų puoselėjimas ir mokinio asmenybės kūrybiškumo ugdymas – tai viena linkme kryptantys procesai ir vieni kitus įtakodami formuoja mokinių asmenybes. Tradicijos veikia per bendruomenės narius. Tuo tarpu individai tarpusavyje veikdami uždara grandine atlieka perdavimo ir tęstinumo funkciją – vyksta naujų narių verbavimo ir tradicijų perteikimo procesas.
3. Mokykloje vyraujanti bendravimo atmosfera veikia šios organizacijos narius. Sėkmingo klimato ir tvirtų tarpusavio santykių kūrimas priklauso nuo mokytojo, jo autoriteto, elgesio su mokiniu pamokoje, nuo reakcijų iškilus konfliktinėms situacijoms ir naudojamų aktyvinančių ugdymo metodų. Mokinio iniciatyvumo, kūrybiškumo skatinimas įtakoja socialiai brandžios asmenybės kūrimą.
4. Mokyklos prestižo formavimas ir lūkesčių pateisinimas – tai mokyklos įvertinimas, kuris kartu padeda atskleisti privalumus ir trūkumus, mokinių savijautą ir socializacijos proceso sėkmingumą.
5. Vertybinis lygmuo yra svarbus visuose mokyklos kultūros lygiuose ir socializacijos etapuose. Tai pamatas, ant kurio formuojasi mokyklos filosofija, vizija ir misija. Vertybinis lygmuo padeda atskleisti mokyklos kultūros stiprumą. Svarbu išsiaiškinti kaip organizacijos vertybės tarpusavyje sąveikauja su asmens vertybėmis.

1.4 Pagrindinės mokyklos kultūros ir mokinių socializacijos tyrimo kriterijų analizė

Pagrindinės mokyklos kultūros tyrimas leidžia vertinti, kokią reikšmę kultūra turi organizacijai, kokį vaidmenį ji atlieka organizacijos narių socializacijos procese. Mokyklos kultūra tiriama naudojant vidinės analizės lygių metodą. Juo remiantis kultūra nagrinėjama trimis lygiais (žr. 3 lentelę.). Šie lygiai apima kultūros pasireiškimus per:

- pastebimus simbolius (simboliai, kalba, pasakojimai, veiksmai);
- persidengusias vertybes (normas, elgesio taisykles);
- giliau įsisavintus nesąmoningus bendrus susitarimus (vertybes, filosofiją).

Tokius lygius, siūlo E. H. Schein'as (1990), J. R. Schermerhorn'as (1994), J. G. Hunt'as (1994), R. N. Osborn'as (1994), P. Jucevičienė (1996), A. Poškienė (1998) ir kt.

3 lentelė. Organizacijos kultūros parametrai

ORGANIZACIJOS KULTŪRA (OK)
1. Pastebima kultūra (išoriniai OK elementai)
1.1 Simboliai
1.2 Kalba
1.3 Pasakojimai
1.4 Veiksmai
1.5 Aplinka
2. Persidengusios vertybės
2.1. Asmens identifikavimas
2.2. Dėmesys grupei
2.3. Dėmesys žmonėms
2.4. Padalinių integracija
2.5. Kontrolė
2.6. Rizikos tolerancija
2.7. Vertinimo sistema
2.8. Konfliktų tolerancija
2.9. Orientacija į priemones
2.10. Sistemos atvirumas
3. Bendri susitarimai
3.1 Filosofija
Vizija
Misija
3.2 Vertybės
Bendražmogiškos
Visuomenės
Organizacijos

Mokykla jau pati savaime yra kultūrinė aplinka – vieta, kur tam tikras elgesys yra priimtinas, o kitoks – ne, kur tinkamumą nustato ritualai ir papročiai.

Aptarus kiekvieną kultūros lygmenį, sudaryta matrica, kuri padės atskleisti pagrindinės mokyklos kultūrą, vidinės analizės lygmens metodu. Matricos vertikalioje ašyje pateikti trys organizacijos kultūros lygmenys. Horizontali matricos ašis sudaryta remiantis išskirtais socializacijos etapais (Steers'as R. M., 1994). Tai yra: išankstinė socializacija, susidūrimas ir pasikeitimas.(4 lentelė)

4 lentelė. Vertikalioji matricos ašis. Socializacijos proceso etapai ir svarbiausieji veiksniai (Pagal R. M. Steers'ą)

Išankstinė socializacija			Susidūrimas					Pasikeitimas		
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.
Žinios apie ugdymo instituciją, jos tikslus, filosofiją, klimatą.	Tikslus ir teisingas požiūris į būsimą mokymąsi	Organizacija, kurios nariu žadama tapti, vertybių priėmimas	Lūkesčių ir vilčių išsiaiškinimas.	Naujų įgūdžių reikalingų mokymuisi, formavimas	Narių individualumo išsągojimas	Naujos rolės organizacijoje išsiaiškinimas	Naujų tarpusavio santykių įsigalėjimas	Naujo įvaizdžio formavimas	Naujų vertybių ugdymas	Naujo elgesio modelio formavimas

Matricos ašių susikirtimo vietose gaunami kriterijai padės atskleisti pagrindinės mokyklos organizacijos ir vyresniųjų klasių paauglių socializacijos sąsajas. Matricoje išskirti kriterijai visi numeruojami. Matricoje pateikti kriterijai analizuojami horizontaliu nurodytu kultūros lygmens pjūviu pagal tokį planą:

1. pateikiamas kriterijus ir paaiškinama, kaip jis suprantamas pagrindinės mokyklos kultūroje;
2. suformuluojami klausimai, galintys atskleisti šio kriterijaus egzistavimą;
3. numatomi tyrimo būdai;

Pastaba: po kiekvieno kultūros lygmens bendro pristatymo paveiksle bus pateikiamas matricos fragmentas, kuris padės nustatyti sąsajas tarp organizacijos kultūros lygmens (toliau OK) ir mokinių socializacijos proceso etapų (SPE).

1.1 Simboliai

Simboliais gali būti daiktai (emblemos, portretai, nuotraukos, paveikslai, uniformos, vėliavos, knygos ir pan.), fizinė aplinka (interjeras, eksterjeras, baldai). Apibendrinant galima teigti, kad tai yra veiksmai ir kiti elementai, naudojami kultūrai perduoti organizacijos nariams ar visuomenei.

5 lentelė Matricos fragmentas – pirmoji (pirmojo OK lygmens) sudedamoji dalis – simboliai

(SPE) (OK)	Išankstinė socializacija			Susidūrimas					Pasikeitimas		
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.
I. PASTEBIMA KULTŪRA											
1.1. Simboliai	1.1.1 Žinios apie mokyklos	1.1.2. Požiūris į mokslus simbolių									

	simbolius	pagalba									
--	-----------	---------	--	--	--	--	--	--	--	--	--

1.1.1. Žinios apie mokyklos simbolius

Mokyklos simboliai yra labai svarbūs pirmajam išpūdžiui ir visos organizacijos išoriniam vertinimui. Įkūrėjų, nusipelnusių žmonių portretai, geriausiai baigusiu mokyklą mokinių padėkos raštai, olimpiadų nugalėtojų diplomai, padėkos raštai. Šie asmenys yra nuolat mokytojų minimi kaip geriausi, nusipelnę asmenys. Simboliu tampa ir mokyklos uniforma, kuri svarbi nario identifikacijai organizacijoje.

1.1.2. Simbolių įtaka mokymosi procesui.

Mokyklos simboliai padeda mokiniams įsijausti į tos organizacijos istoriją, perimti tradicijas ir visa tai perkelti į ugdomąjį procesą.

1.2. Kalba

Kalba – tai verbalinių ir neverbalinių simbolių visuma, kuri atspindi savitą organizacijos kultūrą (P. Jucevičienė, 1996, p. 56). kalba yra pirmoji kultūros išraiška, o norint suprasti ir iširti organizaciją, reikia žinoti jos kalbos semantiką, tai yra narių vartojamą kalbą.

6 lentelė. Matricos fragmentas – antroji (pirmojo OK lygmens) sudedamoji dalis – kalba

(SPE) (OK)	Išankstinė socializacija			Susidūrimas					Pasikeitimas		
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.
I. PASTEBIMA KULTŪRA											
1.2. Kalba	1.2.1. Žinios apie organizacijos narių vartojamą kalbą	1.2.2. Naujos terminologijos mokykloje			1.2.5 Savo argumentuotos nuomonės išsakymas pamokų metu.	1.2.6. Naudotųjų žargonų išsaugojimas			1.2.9 Naujų išsireiškimų formavimas bendraujant su bendramžiais.		

1.2.1. Vartojama kalba mokykloje

Sava terminologija mokykloje, grupėje naudojami specifiniais žargonai suartina narius. Informacija apie specifiškumą gali būti prieinama per kitus grupės narius. Kadangi kalba yra svarbus išorinės kultūros elementas, mokykloje stengiamasi ugdyti taisyklingą kalbėjimo manierą.

1.2.2 Naujos terminologijos vartojimas.

Paaugliai sukuria savus trumpinius, kurie yra suprantami jų grupės nariams. Tai vienija grupę jie suteikia išskirtinumo braižą. Naujas narys, kuris nori pritapti prie grupės, pamažu turi perimti šią kalbos manierą.

1.2.5. Argumentuotos nuomonės išsakymas pamokų metu.

Susidūrimo etape, nuomonės išsakymas pamokų metu, formuluojamas kalbos tonas, kreipiniai diskusijų metu.

1.2.9. Trumpiniai, žargonai, specifiniai išsireiškimai.

Kasdieniniame bendravime yra dažnai naudojami trumpiniai, specifiniai išsireiškimai, kurių reikšmė žinoma mažai bendraujančiųjų grupei. Būtent ši kalba parodo organizacijos grupių išskirtinumą, unikalumą.

1.3. Pasakojimai

Prieš ateinant į mokyklą, mokiniui yra svarbi bet kokia pašalinė informacija, kurią jis analizuoja, interpretuoja, atsirinkdamas tinkamus informacijos fragmentus. Tačiau jeigu mokinys neturi tinkamos brandos pats padaryti pasirinkimą, tėvai tą daro už jį. Labai dažnai kaupiama informacija apie būsimos klasės santykius, atmosferą, galimybes kokybiškai mokytis, išvengiant triukšmingos aplinkos. Nemažiau vertinga informacija apie dėstančius mokytojus, kaip vyksta pamokos, netiesiogiai klausinėjama apie vadovavimo klasei stilių, kuris apibrėžia ne tik mokytoją, kaip asmenybę, tačiau nusako metodus, pažiūras. Tokie pasakojimai parodo mokykloje dirbančių mokytojų kompetenciją, o tai organizacijai labai svarbu kuriant tinkamą įvaizdį ir stengiantis pritraukti mokinius.

7 lentelė. Matricos fragmentas – trečioji (pirmojo OK lygmens) sudedamoji dalis – pasakojimai

(SPE) (OK)	Išankstinė socializacija			Susidūrimas					Pasikeitimas		
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.
I. PASTEBIMA KULTŪRA											
1.3. Pasakojimai		1.3.2. Išgirstami pasakojimai apie mokyklos įkūrimą, kaitą.				1.3.6 Pasakojimai apie mokytojų požiūrį į mokinį; skirtingos nuomonės toleravimą			1.3.9 Mokinio pasakojimai tėvams ir draugams apie mokyklos vertybes.		

1.3.2. Pasakojimai, susiję su mokyklos istorija.

Mokyklos bendruomenės narių pasakojimai apie mokyklos įkūrimą, vystymąsi, išlikimą ir gyvavimą, parodo jos išskirtinumą, svarbą šiandieniniams organizacijos nariams. Laikui bėgant šie pasakojimai iš dalies kinta, kadangi kiekvienas pasakotojas pagražina ir prideda savo vaizduotės elementų. Tačiau šis kriterijus padeda nustatyti kultūros tęstinumą ir stiprumą.

1.3.6. Pasakojimai apie mokytojų požiūrį į mokinį.

Kuriamos istorijos apie mokytoją ir jo asmenybę, pažiūras bei pasaulėžiūrą, padeda mokiniui suformuoti bendrą nuomonę apie tos organizacijos vertybes. Būtent mokykloje dirbantys nariai sukuria organizacijos išorinės kultūros vaizdą.

1.3.9. Pasakojimai apie mokyklos vertybes.

Būdamas organizacijos nariu, mokinys stengiasi įsisąmoninti pagrindines elgesio taisykles, kurias jam pamažu tampa neįsisąmonintomis normomis. Svarbu organizacijos gyvavimui turėti narių, kurie kurtų naujas tradicijas bei puoselėtų senąsias. Mokiniai, tapdami mokyklos nariais, per pasakojimus kartu įtraukia ir tėvus, globėjus bei draugus.

1.3 Veiksmai

Veiksmai – tai organizacijos ritualai, ceremonijos, tabu ir pan. šie veiksmai pasitelkiami organizacijos narių elgesiui ir supratimui paveikti.

8 lentelė. Matricos fragmentas – ketvirtoji (pirmojo OK lygmens) sudedamoji dalis – veiksmai

(SPE) (OK)	Išankstinė socializacija			Susidūrimas					Pasikeitimas		
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.
I. PASTEBIMA KULTŪRA											
1.4. Veiksmai	1.4.1 Informacija apie renginius internetiniame puslapyje, nuotraukos iš praėjusių renginių						1.4.7. Aktyvus įsitraukimas į mokyklos šventes	1.4.8. Teminių klasės vakarėlių organizavimas ir dalyvavimas juose.	1.4.9. Renginių organizavimas		

1.4.1. Veiksmų organizacijoje informatyvumas.

Pagrindinius veiksmus organizacijoje padeda užfiksuoti ir juos afišuoti, platinti, skleisti šiuolaikinės technologijos: patalpinimas svarbios informacijos į internetinį tinklalapį, svarbių akimirų fotonuotraukų talpinimas. Tai pateikiama kitiems norint pabrėžti organizacijos patrauklumą, formuojant išorinį įvaizdį.

1.4.7. Aktyvus dalyvavimas šventėse.

Įsitraukimas į bendruomenišką veiklą stiprina organizacijos kultūrą ir teigiamai veikia nario socializaciją. Tai kartu suteikia galimybę atskleisti savo sugebėjimus ir puoselėti juos.

1.4.8. Renginių, švenčių organizavimas bei dalyvavimas juose.

Šiuo kriterijumi norima iširti veiksmus, būdingus tik šiai organizacijai. Tai galėtų būti teminės savaitės, ar projekto užbaigimo koncertai ir vakarėliai, mokyklos vardo minėjimas ir tam skirti renginiai. Būtent tai atskleidžia išskirtinumą ir autonomiškumą.

1.4.9. Renginių organizavimas.

Šiame etape organizacijos narys perima iniciatyvumą organizuojant šventes ir įtraukia naujų grupės narių.

1.5. Aplinka

Aplinka viena iš svarbių išorinės mokyklos kultūros elementų. Kadangi tinkama ir priimtina aplinka organizacijos nariui padeda lengviau adaptuotis, o taip pat tai yra vienas iš informacijos apie įstaigą informacinių šaltinių.

9 lentelė. Matricos fragmentas – penktoji (pirmojo OK lygmens) sudedamoji dalis – aplinka

(SPE) (OK)	Išankstinė socializacija			Susidūrimas					Pasikeitimas		
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.
I. PASTEBIMA KULTŪRA											
1.5. Aplinka		1.5.2. Moky muisi tinka ma aplinka			1.5.5. Biblioteka, kompiuterių klasė, informaciniai stendai	1.5.6. Aplinkos įtaka individualumo išsaugojimui		1.5.8. Mokykloje vietų, skirtų paauglių bendravimui, įrengimas			

1.5.2. Bibliotekos aplinkos įtaka mokymuisi.

Mokykloje biblioteka ir skaitykla yra bendro naudojimo patalpos, kurių paskirtis - padėti mokiniui surasti tinkamą literatūrą, taip pat sudaryti sąlygas mokytis, užsiimti saviugda.

1.5.5. Bibliotekos ir skaityklos naudojimas

Mokiniai yra vartotojai ir paklausūs klientai, kuriems svarbu jaustis patogiai ir komfortabiliai. Biblioteka ir skaitykla – tai pagalbinės priemonės, kurių dėka mokiniai gali jaustis saugūs informacijos aprūpinimo klausimu. Tinkamas šių priemonių naudojimas ir išnaudojimas pagerina mokyklos įvaizdį.

1.5.6. Aplinkos įtaka individualumo išsaugojimui.

Mokyklos aplinka formuoja įvaizdį, padeda formuoti savęs suvokimą. Aplinkos įtaka svarbi ir bendravimui su kitais organizacijos nariais. Mokyklos bendras įvaizdis taip pat formuojamas aplinkos pagalba. Išorinė kultūra suteikia pirmąjį išpūdį, kuris išlieka ilgam.

1.5.8. Bendravimui skirtų vietų įrengimas.

Paauglystėje svarbu komunikuoti su bendraamžiais, nes tai vienas iš patirties perdavimo ir gavimo būdų. Tam reikalingos privatesnės aplinkos erdvės. Mokykloje yra daug mokinių, miesto mokyklose bendravimo vietų nepakanka ir tai gali įtakoti komunikacijos stoką ir formuoti uždarumą, o vėliau - atstūmimą.

2.1. Asmens identifikavimas

Savo suvokti ir identifikuoti grupėje asmenų yra būtina kiekvienam nariui. Tai padaryti skatina ne tik bendravimo įgūdžiai, tačiau ir neverbalinė kūno kalba. Išoriškai būti panašiam į kitus individus klasėje – tai tik vienas iš tapatybės ieškojimo aspektų. Dažnai pakinta ir kalba, gestai, mimikos. Šioje įvairių elgesio komponentų samplaikoje susiformuoja individualus elgesys.

9 lentelė. *Matricos fragmentas – pirmoji (antrojo OK lygmens) sudedamoji dalis – asmens identifikavimas*

(SPE) (OK)	Išankstinė socializacija			Susidūrimas					Pasikeitimas		
	1.	2.	3.	4.	5.	6	7.	8.	9.	10.	11
II. PERSIDENGUSIOS VERTYBĖS											
2.1. Asmens identifikavimas	2.1.1. Asmens tapatinimasis su mokyklos taisyklėmis bei reikalavimais				2.1.5 Asmeninių įgūdžių formavimas identifikuojantis su mokytojų keliamais reikalavimais				2.1.9. Susitapatinimo rezultatas - naujo įvaizdžio formavimas		

2.1.1. Prisitaikymas prie mokyklos taisyklių.

Gavus informaciją apie mokykloje egzistuojančias taisykles, svarbu jų laikytis. Tai užtikrina bendrą tvarką organizacijoje bei bendruomenės sutelktumą ir kontrolę.

2.1.5. Identifikacija su mokytojų keliamais reikalavimais.

Prisitaikymas prie taisyklių taip pat reikalingas ir pamokų metu, esant skirtingiems mokytojams. Kiekvienas mokytojas remiasi savo vertybinėmis nuostatomis ir bendra tvarka organizacijoje. Tai lemia jo veiklos specifiškumą, todėl mokinys privalo taikytis prie mokytojo reikalavimų.

2.1.9. Susitapatinimas ir naujo įvaizdžio formavimas.

Šiame etape vyksta transformacija. Narys perima savo organizacijos ir grupės taisykles, tradicijas, vertybes.

2.2. Dėmesys grupei

Mokymasis dirbti grupėje, dalintis rolėmis, bei siekti bendro tikslo – tai svarbi kiekvieno socialaus individo veiklos įvertinimo dalis. Norint jaustis pilnaverčiu, įvertintu ir priimtu, reikia

išmokti pajusti grupę, jos teikiamus privalumus bei trūkumus. Mokykloje tai galima pasiekti taikant pamokose grupinio darbo metodą, taip pat mokinius suburiant į projektinę veiklą.

10 lentelė. Matricos fragmentas – antroji (antrojo OK lygmens) sudedamoji dalis – dėmesys grupei

(SPE) (OK)	Išankstinė socializacija			Susidūrimas					Pasikeitimas		
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.
II. PERSIDENGUSIOS VERTYBĖS											
2.2. Dėmesys grupei					2.2.5. Mokymasis dirbti grupėje.	2.2.6. Savo individualumo išsaugojimas adaptuojantis naujoje grupėje.		2.2.8 Grupės bendravimo tarpusavio ryšiai.			

2.2.5. Mokymasis dirbti grupėje.

Išmokti siekti bendrų tikslų – svarbiausias darbo komandoje principas. Tai puoselėti galima pamokų metu taikant aktyvinančius metodus. Tai padeda asmeniui suvokti savo kaip komandos nario vaidmenį, kartu padedant suprasti, kad reikia išmokti dalintis pareigomis ir aukotis vardan grupės sėkmės.

2.2.6. Individualumo išsaugojimas, adaptuojantis grupėje.

Noras išsiskirti iš kitų padeda suvokti savo asmenybės reikšmingumą ir unikalumą. Siekiant pritapti ir perimti grupės vertybes būtina išmokti pirmiausia vertinti savo grupės narius ir pamažu atskleisti savo unikalius gebėjimus.

2.2.8. Grupės bendravimo ryšiai.

Kiekviena klasė yra grupė ir svarbu kaip kiekvienas individas jaučiasi toje grupėje. Kaip geba komunikuoti, kokius metodus taiko siekdamas pritapti ir perimti grupės vertybes. Pozityvus bendravimas yra paremtas tarpusavio bendradarbiavimu, kur kiekvienas narys įneša į grupę savo indėlį, todėl užtikrintai jaučiasi vertinamas savo grupės narių.

2.3. Dėmesys žmonėms

11 lentelė. Matricos fragmentas – trečioji (antrojo OK lygmens) sudedamoji dalis – dėmesys žmonėms

(SPE) (OK)	Išankstinė socializacija			Susidūrimas					Pasikeitimas		
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.
II. PERSIDENGUSIOS VERTYBĖS											
2.3. Dėmesys žmonėms		2.3.2. Mokyklos bendruomenės supažindinimas su organizacijos darbo			2.3.5. Dėmesys kiekvieno nario sugebėjimų tobulini-	2.3.6. Grupės nario priėmimas toks, koks jis yra					

		taisyklėmis			mui						
--	--	-------------	--	--	-----	--	--	--	--	--	--

2.3.2. Mokyklos bendruomenės supažindinimas su organizacijos taisyklėmis.

Kiekvienoj organizacijos numatytos taisyklės, kurių turi laikytis kiekvienas tos organizacijos narys. Todėl pirmiausia svarbu supažindinti naujai atvykusius narius su galiojančiomis ir egzistuojančiomis taisyklėmis. Informacijos šaltiniai gali būti įvairūs: informaciniai standai, internetiniame puslapyje patalpintos taisyklės, bendruose susirinkimuose kalbama apie tai, pažymių knygelėje surašyta ir kt. Svarbu, kad ta informacija būtų prieinama visiems.

2.3.5 Mokyklos bendruomenės dėmesys narių sugebėjimų tobulinimui.

Dėmesys žmogui yra labai svarbi vertybė organizacijos prioritetinėje skalėje. Kiekviena sėkmingai funkcionuojanti organizacija siekia, kad kiekvienas jos narys jaustųsi įvertintas ir gebėtų tobulinti savo gebėjimus, jaustis pilnaverčiu nariu. Mokinio socializacijos procese talentų, sugebėjimų išryškėjimas ir jų puoselėjimas tampa svarbia saviraiškos priemone.

2.3.6. Grupės nario individualumo vertinimas.

Grupės narių vertinimas ir tolerancija yra labai svarbus socializacijos etapas. Bendraamžių priėmimas ir statuso grupėje įgijimas yra kiekvieno paauglio siekiamybė.

2.4. Padalinių integracija

Mokykloje mokiniai bendrauja ne tik klasėje su mokiniais, tačiau, jei yra bendravimui tinkamų vietų, pertraukų metu būriuojasi grupelės. Tai svarbi patirties dalijimosi ceremonija, išliejimas ir pritapimas naujoje grupėje. Bendros ekskursijos, vakarėliai, taip pat bendros projektinės veiklos, varžybos, viktorinos, olimpiados, skatina komunikaciją tarp padalinių.

12 lentelė. Matricos fragmentas – ketvirtoji (antrojo OK lygmens) sudedamoji dalis – padalinių integracija

(SPE) (OK)	Išankstinė socializacija			Susidūrimas						Pasikeitimas		
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	
II. PERSIDENGUSIOS VERTYBĖS												
2.4. Padalinių integracija					2.4.5. Bendravimas su kitomis klasėmis			2.4.8. Bendradarbiavimas su kitomis klasėmis, bendri renginiai, projektai, mainų programos				

2.4.5. Bendravimas su kitomis klasėmis.

Bendravimas su kitų klasių mokiniais yra tiesiogiai priklausomas nuo mokykloje tam skirtų bendravimo vietų. Taip pat svarbi yra bendra grupinė ar projektinė veikla, kuri padeda užmegzti kontaktą, o vėliau jį puoselėti ir stiprinti.

2.4.8. Bedradarbiavimas su kitomis klasėmis.

Bendradarbiavimas skiriasi nuo bendravimo bendro tikslo siekimo. Tam skirtos bendros veiklos.

2.5. Kontrolė

Kontrolės pagalba užtikrinamas organizuotas darbas mokykloje, kadangi mokyklos bendruomenė žino, kad turi elgtis pagal numatytas vidaus darbo taisykles, kuriose taip pat numatoma bendra mokymo proceso tvarka, trukmė, vertinimo sistema, atostogos, atsiskaitymų skaičius ir kt. Kadangi mokinių individualumas ir savitumas neleidžia kiekvienam sukurti atskirų taisyklių ir normų, kontrolės mechanizmas gali atsiliesti bendram klasės klimatui: netiksliai išaiškinus taisykles, jas savitai interpretavus, gali iškilti konfliktų. Tai rodo, jog kontrolė organizacijoje ne tik numato drausmės poveikio priemones, tačiau gali padėti mokiniams išreikšti savo individualumą.

13 lentelė. Matricos fragmentas –penktoji (antrojo OK lygmens) sudedamoji dalis – kontrolė

(SPE) (OK)	Išankstinė socializacija			Susidūrimas				Pasikeitimas			
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.
II. PERSIDENGUSIOS VERTYBĖS											
2.5. Kontrolė				2.5.4. Mokyklos taisyklėse nustatytų ir mokinio numatytų mokykloje tikslų įgyvendinimo santykis			2.5.7. Mokymosi kontrolės įtaka klasės bendram klimatui, bendraklasė tarpusavio santykiams; individuali savikontrolė				

2.5.4. Mokyklos taisyklių nustatymo ir mokinių taisyklių laikymosi santykis.

Kontrolė užtikrina taisyklių laikymąsi, tuo tarpu mokiniai turi suvokti taisykles kaip nario dalyvavimo organizacijoje proceso etapą.

2.5.7. Kontrolės įtaka bendram klasės klimatui, tarpusavio santykiams.

Egzistuojančios klasės taisyklės padeda suburti visus narius bendram tikslui, bendrai veiklai ir bendram rezultatui. Jei visi nariai bendru sutarimu įsilieja į veiklą ir sutinka su nustatytom taisyklėm, tuomet bendras klimatas bus pozityvus.

2.6 Rizikos tolerancija

Tolerancijos pasireiškimas vertinant bendraklasių adaptacijos periodu yra labai svarbus. Tuo metu naujasis narys bando pritaipyti ir negali atskleisti tikrųjų savybių, baimindamasis grupės (klasės) reakcijos, vertinimo. Mokymo procese taikomieji ugdomieji metodai nuolat kinta. Išlieka rizika, jog naujovės mokymo procese gali nepritaipyti, jeigu nebeliks tolerantiško susitarimo tarp klasės bei mokytojo.

14 lentelė. Matricos fragmentas –šeštoji (antrojo OK lygmens) sudedamoji dalis – rizikos tolerancija

(SPE) (OK)	Išankstinė socializacija			Susidūrimas					Pasikeitimas		
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.
II. PERSIDENGUSIOS VERTYBĖS											
2.6. Rizikos tolerancija					2.6.5. Tolerancijos pasireiškimas mokymo procese	2.6.6. Tolerancija vertinant savo bendraklasių savitumą.					

2.6.5. Tolerancija mokymo procese

Mokytojo pareiga ugdyti vertybes, jas diegti, puoselėti ir pavyzdžiu įrodyti kaip tai reikia daryti. Kadangi ugdomajame procese išlieka rizikos faktorius, kuris išjudina mokinius, skatina tobulėti, siekti tikslų, ištikus nesėkmei - bandyti dar kartą.

2.6.6. Tolerancija bendraklasių vertinime

Mokykloje, vienoje klasėje mokosi vidutiniškai 24 mokiniai, todėl norint pritapti arba sukurti psichologiškai teigiamą aplinką klasėje būtina ugdyti toleranciją, suvokimą, kad visi esame saviti ir skirtingi. Paauglystės laikotarpiu ypač svarbi tampa bendraamžių nuomonė.

2.7. Įvertinimo forma

Vertinimas yra labai svarbi ugdomojo proceso dalis. Tiek žinių, tiek asmeninių savybių vertinimas privalo remtis objektyvumo ir teisingumo principais. Moralinis vertinimas yra svarbesnis už materialųjį.

15 lentelė. Matricos fragmentas –septintoji (antrojo OK lygmens) sudedamoji dalis – įvertinimo sistema

(SPE) (OK)	Išankstinė socializacija			Susidūrimas					Pasikeitimas		
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.
II. PERSIDENGUSIOS VERTYBĖS											
2.7. Įvertinimo sistema							2.7.7. Grupės nario rolės moralinis vertinimas		2.7.9. Naujo įvaizdžio vertinimas		

2.7.7. Moralinis grupės nario vertinimas

Susidūrimo etape mokykloje nuolat komunikuodami bendroje grupėje, nariai nuolat vertina vieni kitus, naujiems nariams šis etapas yra labai svarbus tolimesnei saviraiškai naujame kolektyve.

2.7.9. Naujo įvaizdžio vertinimas

Formuodamas savo naująjį įvaizdį, paauglys nori išlaikyti savo individualumą, nenori kopijuoti elgesio. Tačiau per didelis nutolimas nuo bendraamžių yra pavojingas, gali atsirasti netolerantiškumo, patyčių užuomazgos, kas paskatins atsiribojimą ir resocializaciją

Pasikeitusio naujo įvaizdžio priėmimas ir tinkamas vertinimas yra svarbus sėkmingos socializacijos etapas.

2.8 Konfliktų tolerancija

Konfliktų kilimas ir jų sprendimas – tai kiekvienos organizacijos kultūros bruožas. Svarbu, jog kylantys konfliktai būtų išsprendžiami konstruktyviai ir netaptų nesėkmingos socializacijos veiksniumi, lėmusiu nario pasitraukimą iš organizacijos.

16 lentelė. Matricos fragmentas –aštuntoji (antrojo OK lygmens) sudedamoji dalis – konfliktų tolerancija

(SPE) (OK)	Išankstinė socializacija			Susidūrimas						Pasikeitimas		
	1.	2.	3.	4	5	6.	7	8.	9	10	11.	
II. PERSIDENGUSIOS VERTYBĖS												
2.8. Konfliktų tolerancija						2.8.6. Konfliktai dėl individualumo išsaugojimo ir noro pritaipyti		2.8.8. Tarpusavio santykių kūrimo metu kylantys konfliktai			2.8.11. Konstruktyvus konfliktų sprendimas	

2.8.6. Konfliktai, kylantys siekiant išsaugoti individualumą.

Šie konfliktai kyla kuomet nepakanka erdvės išreikšti save ir nesulaukiama kitų narių pritarimo. Tai svarbu norint atskleisti savo asmenines savybes ir siekiant užmegzti ryšius, pritaipyti grupėje.

2.8.8. Tarpusavio santykių konfliktai.

Susidūrus nuomonėms kyla konfliktas, kuris yra tarpusavio santykių kūrimo proceso etapas. Konfliktai tai yra nuomonių susidūrimas ir tinkamai juos išsprendus gali tapti naujų tarpusavio santykių kūrimo pamatas.

2.8.11. Konstruktyvus konflikto sprendimo būdai.

Surasti tinkamus sprendimo būdus yra ne tik pačių mokinių, bet ir mokytojų tikslas. Jų dėka tinkamai išspręsti konfliktai padės išlaikyti tinkamą statusą klasėje bei nenuslopins pasitikėjimo savimi. Mokytojų užduotis konfliktus išspręsti taip, kad atgaila mokiniui nesuformuotų klaidingo išpūdzio, jog tai menko, silpno žmogaus poelgis.

2.9 Orientacija į priemones

2.10. Sistemos atvirumas

Mokykla kaip organizacija yra atvira ir išipareigojusi visuomenei. Nuolatiniai pokyčiai vykstantys bet kurioje sferoje atsiliepia švietimui. Bendradarbiavimas su visuomeninėmis organizacijomis stiprina ryšius, kelia mokyklos prestižą, tai teigiamai veikia priimant naujus mokinius. Mokykla pati kaip švietimo įstaiga, atstovauja visuomenėje nustatytoms normoms.

3.1. Filosofija

17 lentelė. Matricos fragmentas – pirmoji (trečiojo OK lygmens) sudedamoji dalis – filosofija

(SPE) (OK)	Išankstinė socializacija			Susidūrimas					Pasikeitimas		
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.
III. BENDRI SUSITARIMAI											
3.1. Filosofija, Vizija, Misija	Mokyklos vizijos žinojimas Misijos supratimas Filosofijos suvokimas										

Filosofija atsiskleidžia per organizacijos misiją ir viziją, kurios ne tik lemia organizacijos ilgalaikę sėkmę, bet padeda nustatyti veiklos politiką bei strategiją. Vizija, būdama plačiausia, o kartu ir abstrakčiausia kategorija, apima misiją, filosofiją, kultūrą. Misija išreiškia visos veiklos paskirtį, vaidmenį; filosofija – tarsi organizacijos veiklos konstitucija, jos elgesio standartas; kultūra – tai organizacijos elgesio išraiška, susiformavusios kolektyvinės prielaidos ir nuostatos, kurių laikosi organizacija. Vizija yra visuminis organizacijos įvaizdis. Ji yra bet kurios sąmoningos, nukreiptos į ilgalaikę perspektyvą veiklos pradžia ir atspirties taškas. Svarbu, kad mokyklos organizacijos nariai vieningai suvoktų ir priimtų mokyklos misiją.

3.2. Vertybės

18 lentelė. Matricos fragmentas – antroji (trečiojo OK lygmens) sudedamoji dalis – vertybės

(SPE) (OK)	Išankstinė socializacija			Susidūrimas					Pasikeitimas		
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.
III. BENDRI SUSITARIMAI											
3.2. Vertybės	Vertybių priėmimas										

Vertybės mokykloje, kaip ir bet kurioje kitoje organizacijoje, yra visa ko esmė ir prasmė, nes bendras tų pačių vertybių pripažinimas daro organizacijos kultūrą stiprią. Mokyklos kultūros vertybių pagrindas yra sudarytas iš trijų lygmenų vertybių:

1) bendražmogiškosios, 2) visuomenės, 3) organizacijos.

Bendražmogiškosios vertybės išreiškia individo santykį su visuotinai priimtomis vertybėmis. Šis santykis kiekvienam individui yra skirtingas.

Tyrimė bus išskirtos keturios bendražmogiškosios vertybės:

- *teisingumas,*
- *pagarba žmogui,*
- *nuoširdumas,*
- *grožio supratimas.*

Visuomenės lygmeniu vertybės yra tai, kas pripažįstama kaip ypatingai svarbu ir reikšminga visuomenės ar net žmonijos gyvenime ir padeda ją tobulinti. Tarp visuomenės vertybių išskiriamos tos, kurios yra esminės demokratinėje visuomenėje ir daro įtaką mokyklos, kaip organizacijos, veiklai:

- *lygybė,*
- *laisvė,*
- *tolerancija,*
- *atsakomybė.*

Organizacijos vertybės parodo, koks elgesys ir tikėjimai yra svarbūs organizacijai bei jos sėkmei. Gilinantis į pagrindinės mokyklos kultūrą ir socializacijos procesą, vertybes svarbu iširti todėl, kad reikia rasti būdą, kaip organizacijos nariai galėtų lengviau prisitaikyti prie organizacijos vertybių. Tyrimė bus išskirtos šios organizacijos vertybės:

- *žinios,*
- *nuolatinis tobulėjimas,*
- *tiesos ieškojimas kritiškai mąstant.*

Svarbu vertinti bendrą vertybių pagrindą, nes jis leidžia ne tik išsiaiškinti atskirų pagrindinės mokyklos narių požiūrį į vertybes, bet ir atskleidžia visos pagrindinės mokyklos, kaip organizacijos, bendrą vertybių pagrindą, kuris padeda arba trukdo pagrindinei mokyklai veikti.

Kriterijai buvo išskirti remiantis organizacijos kultūros ir mokinių socializacijos etapais. Stengiantis kuo akivaizdžiau ir išsamiau parodyti kriterijus bei jų tikslingumą ir ugdomąją vertę sudaryta matrica – tyrimo instrumentas. Matricą sudaro vertikali ašis (organizacijos kultūros charakteristikos) ir horizontali ašis (mokinių socializacijos etapai). Ašių susikirtimuose yra celės, kuriose nustatytas (arba nenustatytas) kriterijus. Kiekvienas kriterijus trumpai apibūdinamas, suformuluojant klausimą, parenkami geriausi tyrimo būdai bei galimi respondentai.

Mokslinės informacinės literatūros apžvalga bei analizė leidžia daryti šiuos apibendrinimus:

- *Organizacijos kultūra yra fundamentalių vertybių sistema, kuria grindžiama organizacijos ir jos narių veikla, kuri palaikoma, puoselėjama ir kuriama organizacijos mitų, istorijų, tradicijų.*
- *Dauguma organizacijos kultūros teoretikų išskiria tris organizacijos kultūros lygius: pastebima kultūra, apimanti simbolius, kalba, pasakojimus, veiksmus, persidengusios vertybes (asmens identifikavimasis, dėmesys grupei, dėmesys žmonėms, padalinių integracija, kontrolė, rizikos tolerancija, įvertinimo/apmokėjimo sistema, konfliktų tolerancija, orientacija į priemones, sistemos atvirumas) ir bendri susitarimai, arba tos tiesos, vertybės, kurių visumą organizacijos nariai pripažįsta kaip bendros veiklos rezultatą. Šie organizacijos kultūros lygiai glaudžiai susiję, papildo ir veikia vienas kitą.*
- *Pagrindinės mokyklos kultūros pagrindą sudaro asmeninės, visuomeninės, organizacijos bendrojo lavinimo mokyklos vertybės, kurių pagrindas – tai tikslų, vertybių ir bendrų idėjų rinkinys, kuris yra susijęs su mokykla.*
- *Panagrinėjus tiek užsienio šalių, tiek Lietuvos mokslininkų socializacijos sampratas, išryškėja vieninga nuomonė – socializacija – procesas, vykstantis konkrečioje socialinėje erdvėje ir kuriame asmens bendravimą įtakojantys aplinkos veiksniai kinta jo vidiniame aš, taip pamažu įliedami individą į visuomeninį gyvenimą.*
- *Išskiriami socializacijos etapai:*
 1. *Išankstinės socializacijos, apimantį tris veiksnius: realų organizacijos vertinimą, realų darbo vertinimą ir organizacijos, kurios nariu siekiama tapti, vertybių priėmimą.*
 2. *Susidūrimo, kuris charakterizuojamas keliais veiksniais: lūkesčių ir vilčių išsiaiškinimu; naujų įgūdžių formavimu; individualumo išsaugojimu; naujų tarpusavio santykių įsigalėjimu.*
 3. *Pasikeitimo etapo veiksniai: naujo įvaizdžio formavimas (įvaizdis derinamas prie organizacijos narių); naujų vertybių ugdymas; naujo elgesio modelio formavimas.*
- *Vertybės mokykloje yra visa ko esmė ir prasmė, nes bendras tu pačių vertybių pripažinimas daro mokyklos kultūrą stiprią. Mokyklos kultūros vertybių pagrindas yra sudarytas iš trijų lygmenų vertybių: bendražmogiškųjų, visuomenės, organizacijos.*
- *Išryškėjo šios teoriškai išgrynintos pagrindinės mokyklos kultūros ir mokinių socializacijos sąsajos:*

1. *Pastebimos kultūros (simboliai, kalba, pasakojimai, veiksmai, aplinka) sąsajos su socializacija:*
 - *išankstinėje socializacijoje siejasi su aplinkinių požiūriu į mokyklą;*
 - *susidūrimo etape – aplinkos įtaka naujų tarpusavio santykių kūrimo procese.*
 - *pasikeitimo etape sąsajos su aplinkos ir kūrybiškumo puoselėjimu.*
 2. *Persidengusios vertybės (asmens identifikavimas, dėmesys grupei, dėmesys žmonėms, padalinių integracija, kontrolė, rizikos tolerancija, įvertinimo sistema, konfliktų tolerancija, orientaciją į priemones, sistemos atvirumas) turi įtakos šiuose mokinio socializacijos etapuose:*
 - *susidūrimo etape siejasi su pastangomis išsaugoti individualumą, naujo įvaizdžio kūrimą, naujų tarpusavio santykių kūrybą, lūkesčių pasitvirtinimu mokantis šioje mokykloje.*
 - *pasikeitimo etape – nuomonės apie kitus formavimą, vertybių perėmimu.*
 3. *Giluminis sluoksnis, bendri susitarimai (mokyklos vizija, misija, filosofija, vertybės: bendražmogiškos, visuomeninės, mokyklos) siejasi visuose trijuose socializacijos etapuose: priėmimo etape, jas perimant ir formuojant naują požiūrį remiantis vertybiniu lygmeniu.*
- *Remiantis organizacijos kultūros lygiais ir socializacijos etapais, sudarytas tyrimo instrumentas – matrica.*

2. PAGRINDINĖS MOKYKLOS KULTŪROS IR PAAUGLIŲ SOCIALIZACIJOS SĄSAJŲ TYRIMAS

2.1 Pagrindinės mokyklos kultūros ir paauglių socializacijos sąsajų tyrimo dizainas

Darbo tikslas – nustatyti pagrindinės mokyklos kultūros ir vyresniųjų klasių mokinių socializacijos sąsajas.

Tyrimo objektas – pagrindinės mokyklos kultūros ir vyresniųjų klasių mokinių socializacijos sąsajos.

Respondentai – Vilniaus Antano Vienuolio ir Petro Vileišio pagrindinių mokyklų baigiamųjų klasių mokiniai.

Tyrimo hipotezės:

1. Pagrindinės mokyklos kultūra ir paauglių socializacija remiasi vertybiniu pagrindu puoselėjamomis organizacijos tradicijomis.
2. Vilniaus Antano Vienuolio ir Petro Vileišio pagrindinių mokyklų mokinių socializacijos sėkmę lemia stipri šių mokyklų kultūra.

Tyrimo metodai:

Mokslinės literatūros analizė. Analizuojant mokslinę literatūrą išsiaiškinta, kas yra organizacijos kultūra, kokie yra jos lygmenys, kokias funkcijas ji atlieka. Taip pat išgryninama socializacijos samprata, šio proceso svarbiausi etapai ir pagrindiniai socializaciją įtakojantys veiksniai. Naudojantis literatūros analize sudaryta tyrimo matrica, padedanti nustatyti pagrindinės mokyklos ir mokinių socializacijos sąsajas.

Dokumentų analizė – analizuojant mokyklų susikūrimo istorijas išryškėjo panašumų. Abi mokyklos pagrindinėmis tapo panašiu metu. Tačiau skirtumai tarp mokyklų puoselėjamų tradicijų ir sukūrimo aplinkybių suformavo hipotezę, jog tai gali būti vienas iš lemiamų faktorių ieškant sąsajų. Išsami šių ugdymo įstaigų istorinė raida pateikta prieduose (žr. 10 ir 11 priedai).

Kiekybinio tyrimo metodu – *apklausa* atliekamas tyrimas, kuriame remiamasi matricoje išskirtais organizacijos kultūros analizės lygmenimis ir mokinių socializacijos etapais.

Tyrimo instrumentarijus remiasi P. Jucevičienės, A. Poškienės, L. Kudirkaitės, N. Damansko (2000) parengta metodologija. Anketą sudaro 36 klausimai, suskirstyti į tris grupes:

1. pirmoje klausimų grupėje respondentams pateikiami klausimai iš to laikotarpio, kai jie atvyko mokytis į mokyklą, klausama apie mokyklos simbolius, aplinką ir tradicijas;
2. antrojoje – susiję su mokymusi pagrindinėje mokykloje, klausama apie mokinių ir mokytojų tarpusavio santykius, naudojamus metodus, klasės bendrą mikroklimatą, bendravimą su kitais mokiniais, vertinimo objektyvumą.
3. trečioji klausimų dalis skirta išsiaiškinti mokinių lūkesčius.

Klausimai yra trijų tipų: uždari, pusiau uždari ir atviri.

Anketos pabaigoje suformuota „paso duomenų“ dalis, kurioje respondentai pažymi savo amžių ir lytį. Respondentai skirstomi į dvi grupes:

1. Vilniaus Antano Vienuolio pagrindinės mokyklos baigiamųjų klasių mokiniai;
2. Vilniaus Petro Vileišio pagrindinės mokyklos baigiamųjų klasių mokiniai.

Apklausoje, kuri vyko šių metų balandžio mėnesį dalyvavo 190 Vilniaus Antano Vienuolio ir Petro Vileišio pagrindinių mokyklų moksleiviai. Šios laidos vyresniųjų klasių mokinių vidutiniškai daugiau nei 32 proc. mokosi pagrindinėse mokyklose ne nuo pirmos klasės. Dauguma iš šių paauglių atvyko mokytis pabaigę pradinės klases kitose mokyklose, anksčiau minėtose mokyklose mokėsi nuo 5 klasės. Likusi dalis, 68 proc., mokosi pasirinktose mokyklose nuo pirmos klasės. Pagrindinėse mokyklose baigiamųjų klasių moksleiviai renkasi tolimesnį mokslą kitose gimnazijose, profesinėse mokyklose. Svarbu sužinoti kaip jie jaučiasi savo mokykloje, kaip ją vertina ar pasiruošę toliau sėkmingai socializuotis kitose institucijose, visuomenėje.

Tyrimo reikšmingumas. Šio tyrimo metodologija yra paremta organizacijos kultūros lygmenų ir socializacijos etapų analize, kuri leis ištirti konkrečių pagrindinių mokyklų ir joje besimokančių vyresnio amžiaus paauglių tarpusavio sąveikos sąsajas. Rezultatai padės išsiaiškinti koreliacijos reikšmingumą. Pateiktos išvados ir rekomendacijos padės mokykloms taisyti silpnąsias ir tobulinti stipriąsias sferas. Tyrimo metodologija yra pagrįsta remiantis 2004 metais atliktu pilotiniu Panevėžio gimnazijų tyrimu.

Pagrindinių mokyklų vyresniųjų klasių mokinių socializacijos ir mokyklos kultūros sąsajos nėra tirtos Lietuvoje. Pasirinktos Vilniaus Antano Vienuolio ir Petro Vileišio pagrindinės mokyklos dėl keleto kriterijų:

- Panašios lokalizacijos bei mokinių kontingento.
- Taip pat dėl mokyklų istorinės raidos panašumų. Vilniaus Antano Vienuolio pagrindinė mokykla įgijo pagrindinės mokyklos statusą 2005 metais, kuomet buvo reorganizuota Antano Vienuolio gimnazija, kuri suskilo į pasidalijo į dvi ugdymo įstaigas: Vytauto Didžiojo gimnaziją ir Antano Vienuolio pagrindinę. Petro Vileišio pagrindinė taip pat buvo įsteigta 2001 metais, Užupio gimnazijos bendrojo lavinimo skyriaus pagrindu.

- Abi mokyklos tarpininkauja su šalia esančiomis gimnazijomis. Moksleiviai turi pirmumo teisę stoti į šalia esančias gimnazijas ne konkursine tvarka.
- Sutiko atvirai bendradarbiauti ir leido atlikti tyrimą.

Šie išvardyti kriterijai leis tiksliau nustatyti sąsajas, jas išanalizuoti ir pateikti išvadas.

2.2 Vilniaus Antano Vienuolio ir Petro Vileišio pagrindinių mokyklų kultūros ir vyresniųjų klasių mokinių socializacijos sąsajų tyrimo rezultatai

Tyrimo duomenims išanalizuoti sudaryta kodų knyga (žr. 9 priedas), kurios horizontalioje ašyje pateikiami sutrumpinti anketų klausimai, o vertikalioje mokinių atsakymai. Remiantis šia kodų knyga apdoroti tyrimo rezultatai..

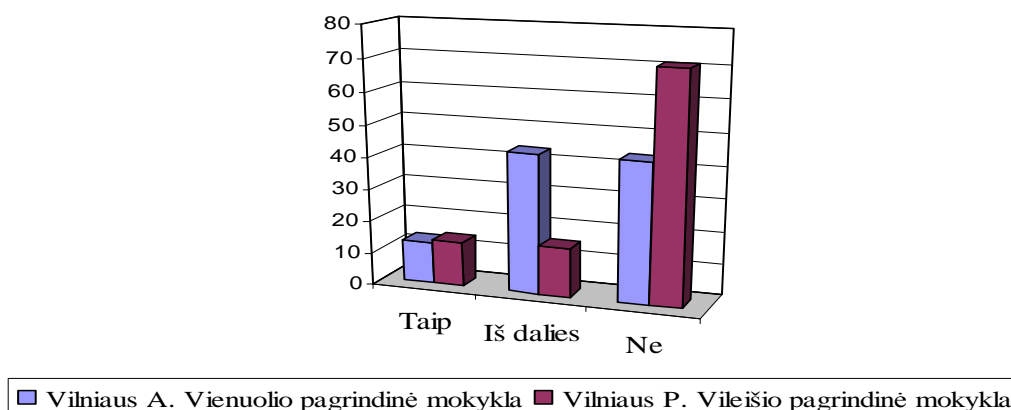
Toliau pateikiami mokyklų kultūros ir paauglių socializacijos sąsajos, remiantis tyrimo rezultatais.

Pastebima kultūra

Simboliai

Anketinės apklausos duomenimis, mokiniai prieš atvykdami į mokyklą žinojo iš dalies arba visai nežinojo apie mokyklos simbolius: uniformas, ženkliukus, vėliavą ir kt.

Informacija apie mokyklos simbolius

5 pav. Informacija apie mokyklos simbolius prieš pasirenkant mokyklą

Domėjosi simboliais 13 proc. Vilniaus Antano Vienuolio pagrindinės mokyklos ir 14 proc. Petro Vileišio mokyklos mokinių. Palyginus su Petro Vileišio pagrindinės mokykloje besimokančiais, Antano Vienuolio dešimtokai dukart labiau domėjosi apie mokyklos simbolius, 43 proc. mokinių. Nežinojo apie mokyklos simbolius 71 proc. Petro Vileišio mokinių ir per pus mažiau Antano Vienuolio dešimtokų.

Gali būti, jog Antano Vienuolio pagrindinė mokykla turi gilesnes tradicijas, tai seniausia mokykla Vilniuje, todėl šios mokyklos simboliai žinomi kelioms kartoms toje pačioje šeimoje. Tačiau šiai prielaidai patikrinti reiktų papildomo tyrimo.

Rekomendacija: užsiimti informacijos sklaida siekiant pritraukti mokinius ir juos iš anksto orientuojant į bendrų tikslų siekimą. Supažindinti mokyklos bendruomenę su mokyklos atributika, pabrėžiant jos reikšmingumą ir svarbą mokyklos bendruomenei.

Kalba

Organizacijos kultūros viena iš seniausių išraiškų – kalba. Sėkmingą socializaciją garantuoja mokytojų ir mokinių lygiavertis bendravimas. Tiek Antano Vienuolio 55 proc., tiek Petro Vileišio pagrindinėse mokyklose 56 proc. respondentų atsakė, kad mokytojai kreipiasi į paauglius vardu. Tačiau beveik trečdalis respondentų abiejose Vilniaus pagrindinėse mokyklose pažymėjo, jog mokytojai į juos kreipiasi pavarde. Šis atsakymo variantas figūruoja merginų atsakymuose, galima daryti prielaidą, kad tai įtakoja pasikartojantys vardai sąrašė arba merginų priešiškus tos pačios lyties mokytojais.

22 lentelė. Mokytojų vartojami kreipiniai

<i>Atsakymų variantai</i>	<i>Respondentų skaičius, procentais</i>	
	<i>Antano Vienuolio pagrindinė mokykla</i>	<i>Petro Vileišio pagrindinė</i>
Vardu	55	56
Kreipiasi „Tu“	13	5
Kreipiasi „Jūs“	3	4
Pavarde	27	35
Kitaip: blondine, gerbiamasai pone	2	-

Nors ir nedaug respondentų pasirinko atsakymo variantą „kitaip“, tačiau tai verčia nerimauti, kad mokytojai siekdami pasišaipyti ar ironiškai pašiepti mokinius naudoja netinkamus kreipinius, tai tik daro tarpusavio santykius negatyvesnius.

Pasakojimai

Apie mokyklą dažnai galime sužinoti iš pasakojimų, joje besimokiusius žinomus ir garsius asmenis, taip pat viešinant institucijoje gyvuojančias legendas, papročius ar tradicijas. Pagrindinės mokyklos mokiniai, naujai atvykę į šią mokyklą pažymėjo, kad ši mokykla jiems buvo arti namų, todėl ją pasirinko. Daugiausiai respondentų atsakė, jog mokyklą parinko tėvai, 57 proc. Antano Vienuolio ir 29 proc. Petro Vileišio pagrindinės mokyklos vyresniųjų klasių mokinių. Galima daryti prielaidą, jog tokiam tėvų pasirinkimui, leisti savo atžalas į anksčiau minėtas mokyklas, daro įtaką mokykloje susiformavusios tradicijos.

Veiksmai

Pagrindinėse mokyklose organizuojamos ir švenčiamos šventės (žr. 23 lentelę):

23 lentelė. Mokyklinės šventės

<i>Mokyklos šventė</i>	<i>Respondentų skaičius, procentais</i>	
	<i>Vilniaus Antano Vienuolio pagrindinė mokykla</i>	<i>Vilniaus Petro Vileišio pagrindinė mokykla</i>

Rugsėjo 1-oji	43	21
Mokytojo diena	6	24
Kalėdinė diskoteka	22	4
Valentino diena	7	33
Tarptautinė bėgimo iš pamokų diena	5	
Minėjimai	2	
Teatro diena		2
Šokių diena		11
Nepatinka nei viena	15	5

Respondentų atsakymai pasiskirstė skirtingai. Petro Vileišio pagrindinėje mokykloje mokiniai iniciatyviau dalyvauja organizuojamuose renginiuose. Antano Vienuolio dešimtokams labiau patinka santūresnės šventės: Rugsėjo 1-oji, įvairūs minėjimai. Kalėdinė diskoteka įtraukia 22 proc. pagrindinės mokyklos mokinių. Antano Vienuolio pagrindinėje net 15 proc. respondentų yra apatiški bet kokioms šventėms mokykloje, tai tris kartus daugiau nei Petro Vileišio pagrindinėje (5 proc.). Galima daryti prielaidą, kad Antano Vienuolio pagrindinės mokyklos istorija bei vyraujanti atmosfera yra konservatyvesnė ir labiau orientuota į santūresnių renginių paminėjimus.

Petro Vileišio pagrindinės mokyklos mokiniai aktyviai dalyvauja renginiuose (žr. 1 priedas, 7 pav.). Mokykloje organizuojamos pačių mokinių iniciatyva ir kūrybiškumu paremtos šventės: teatro diena, šokių diena. Tai priklauso nuo pačios mokyklos bendruomenės bendro susitarimo ir įsitraukimo į organizuojamą veiklą. Šis mokyklos kultūros elementas priklauso nuo aplinkos faktoriaus.

Aplinka

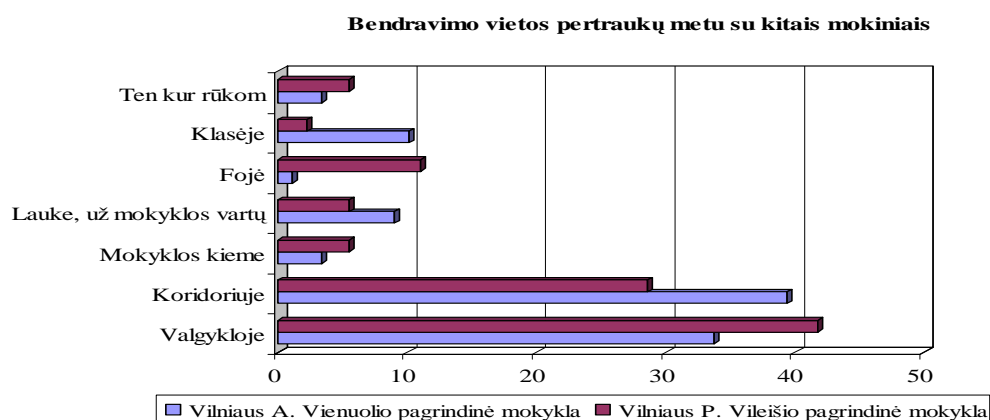
Supanti mokykloje mokinį aplinka veikia ne tik per aplinkinius, kuomet girdimi atsiliepimai, pagyros, nusiskundimai, patyčios, tačiau ir mokyklos viduje. Paaugliams bendravimas su bendraamžiais, artimesnis kontakto užmezgimas būtina ir privaloma socializacijos proceso sąlyga. Tai daryti ne visuomet drąsu stebint aplinkiniams, todėl svarbu, kad mokykloje būtų kuo daugiau vietų skirtų neformaliai paauglių bendravimui.

Respondentų atsakymuose nurodytos bendravimo vietos mokykloje buvo panašios abiejų pagrindinių mokyklų. Dažniausiai bendraujama mokyklos koridoriuose ir valgykloje. Antano Vienuolio pagrindinės mokyklos mokiniai skyrė pirmąją vietą bendravimui mokyklos koridoriuje - 39 proc., tuo tarpu Petro Vileišio pagrindinės mokiniai prioritetą skyrė mokyklos valgyklai - 42 proc. Antano Vienuolio pagrindinės mokiniams labiau patinka bendrauti klasėje - 10 proc., Petro Vileišio mokiniams labiau priimtinesnis bendravimas fojė - 11 proc.

Apskaičiavus kaip sąveikauja faktoriai „bendravimas su kitų klasių mokiniais“ ir „mokykloje tam skirtos bendravimo vietos“, paaiškėjo, jog $r^*=1$, tai reiškia, kad pagrindinių mokyklų mokiniams labai

* Pearsono koreliacijos koeficientas

svarbu bendravimo vietos mokykloje siekiant užmegzti naujas pažintis su kitų klasių moksleiviais. Komunikacija svarbi socializacijos dalis.

8 pav. Bendravimo vietos pertraukų metu

Galima teigti, kad pastarąjį pasirinkimą lėmė ir kabinetinė sistema mokyklose. Antano Vienuolio pagrindinėje vyraujanti sistema leidžia mokiniams turėti savo klasę, mokiniams nereikia keisti kabinetų, mokytojai ateina dėstyti į jų klasę. Tuo tarpu Petro Vileišio mokykloje sistema yra priešinga – mokiniai keičia klases, priklausomai nuo dėstomos disciplinos. Tačiau, kad patvirtinti šią prielaidą būtina atlikti papildomą tyrimą.

Biblioteka ir skaitykla

Bibliotekoje ir skaitykloje nuolat besilankančių neatsirado itin daug, Antano Vienuolio pagrindinėje tokių tėra tik 1 proc. tuo tarpu Petro Vileišio mokykloje šiek tiek daugiau – 6 proc. (žr. 24 lentelė) Tai rodo, kad skaitymas ir naudingos literatūros ieškojimas nedomina minėtų pagrindinių mokyklų paauglių.

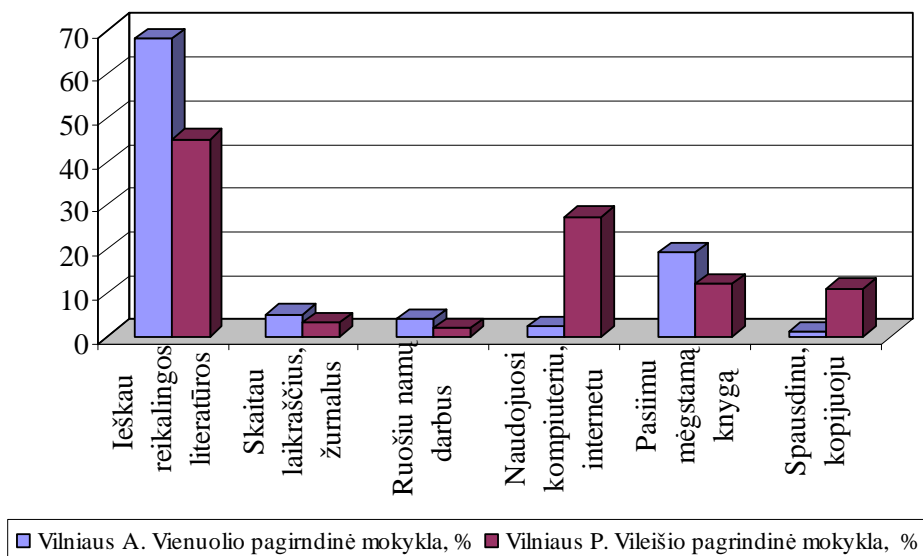
24 lentelė. Lankymasis mokyklos bibliotekoje ir skaitykloje

Atsakymai	Respondentų skaičius, procentais	
	Antano Vienuolio pagrindinė mokykla	Petro Vileišio pagrindinė mokykla
Taip, nuolatos	1	6
Kartais	46	68
Nesilankau	53	26

Nuolat ir kartais apsilankančiųjų bibliotekoje tikslas – ieškoti reikalingos literatūros pamokoms, 68 proc. Antano Vienuolio pagrindinės mokyklos respondentų. Petro Vileišio pagrindinės mokinių daugumos atsakymai pasidalijo naudingos literatūros paieškoms, 45 proc. ir naudojimusi internetu bei kompiuteriu 27 proc. respondentų. Antano Vienuolio pagrindinės dešimtokų internetu naudojasi vos 2 proc., tačiau dažniau ateina pasirinkti mėgstamos literatūros. Petro Vileišio pagrindinės moksleiviai

skaitykloje naudojasi kopijavimo ir spausdinimo paslaugomis, 11 proc. atsakiusių. Antano Vienuolio pagrindinės moksleiviai šia paslauga naudojami minimaliai, vos 2 proc.

Lankymasis bibliotekoje, skaitykloje

9 pav. Lankymosi mokyklos bibliotekoje ir skaitykloje tikslas

Galima teigti, kad biblioteka mokiniai naudojami ieškant reikalingos informacijos pamokoms. Norint sumažinti nesilankančiųjų skaičių ir padidinti nuolat ar kartais besilankančiųjų rodiklius, reikėtų mokyklų bibliotekų darbuotojoms dažniau rengti knygų ir naujos literatūros pristatymų popietes, akcijas ir apdovanojimus daugiausiai skaitantiems ir dažniausiai besilankantiems mokiniams.

***Rekomendacijos:** mokinius labiau sudominti mokykloje teikiamomis papildomomis paslaugomis: bibliotekos ir skaityklos veikla, neformalaus ugdymo veikla. Rengti įvairias akcijų savaites, viktorinas ar temines parodas, naudoti interaktyvius metodus, kad mokiniai, o ypač paaugliai nenuslopintų vidinio žingeidumo. Mokymosi motyvacijos stiprinimas yra susijęs su teikiamų paslaugų patrauklumu, priklausomu nuo amžiaus tarpsnio.*

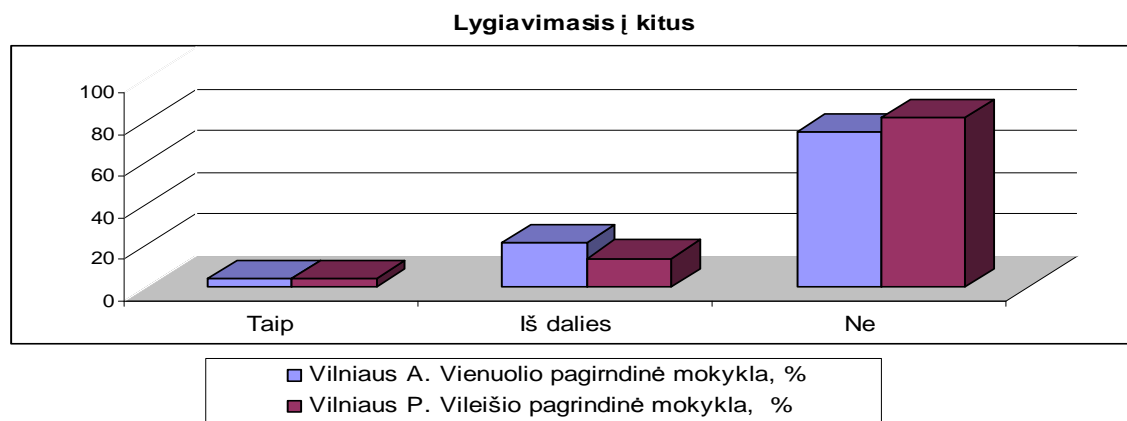
Persidengusios vertybės

Asmens identifikavimas

Analizuojant kaip asmuo jaučiasi mokykloje, požiūrį į kitus bendruomenės narius bei paties asmens aplinkinių vertinimą, galime nustatyti ar mokyklose vyrauja tarpusavio pripažinimas. Tai yra būtina sėkmingos socializacijos sąlyga. Noras pritapti ir įgyti lyderio poziciją grupėje svarbus etapas tapatumo paieškų fazėje. 10 paveiksle grafiškai pavaizduota kaip atsispindi respondentų atsakymai.

Individualumą siekia išsaugoti 75 proc. Antano Vienuolio pagrindinės mokyklos mokinių ir 82 proc. Petro Vileišio mokykloje. Tai rodo, kad paaugliai minėtose pagrindinėse mokyklose stengiasi išlaikyti

savo individualumą bei išlaikyti savo unikalumą bei savitumą. Tarp respondentų atsakymų pasitaikė keletas, 4 proc., kurie mano, jog būtina prisitaikyti prie aplinkinių norint ramiai mokytis klasėje. Taip pat keletas respondentų įvardijo klasę kaip vieningą komandą, kurioje „gyvena individai“, todėl būtina sąlyga išlikti - supanašėti su aplinkiniais.

10 pav. Atsakymai į klausimą: Ar stengiesi, kad tavo elgesys būtų panašus į kitų mokinių elgesį?

Šis požiūris taip pat atsispindi ir klausiant respondentų apie mokyklos bendruomenės įtaką formuojant individualų įvaizdį. Pusė apklaustųjų iš Petro Vileišio pagrindinės ir truputį mažiau Antano Vienuolio mokyklos moksleivių teigia, kad mokyklos bendruomenės įvaizdis niekaip neįtakoja jų asmeninio įvaizdžio kūrimo. Trečdalis respondentų atsakė, kad iš dalies veikia įvaizdžio kūrimą. Ir tik mažiau nei du dešimtadaliai pasisako įtakojant mokyklos bendruomenei kuriant savitą įvaizdį.

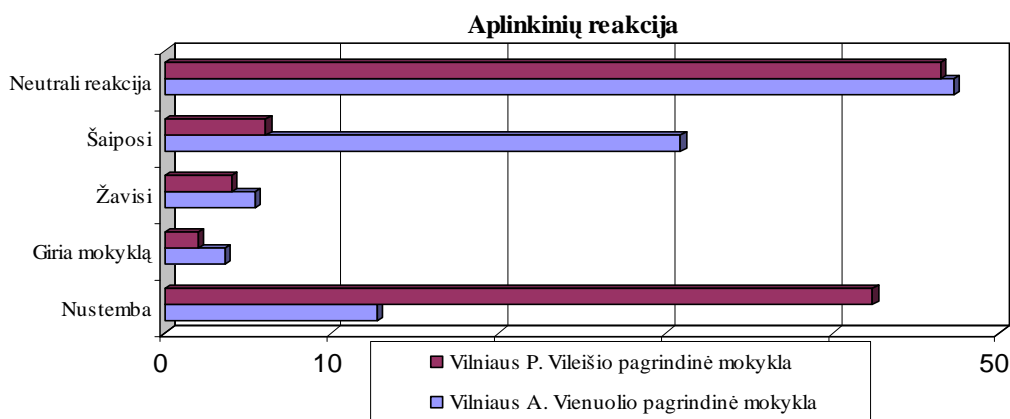
Atsakymai į klausimą: Ar mokyklos bendruomenės įvaizdis daro įtaką tavo įvaizdžiui?

25 lentelė. Mokyklos bendruomenės įtaka, formuojant individualų įvaizdį

Atsakymų variantai	Respondentų atsakymai, procentais	
	Antano Vienuolio pagrindinė mokykla	Petro Vileišio pagrindinė mokykla
Taip	17	13
Iš dalies	37	35
Ne	46	52

Galima teigti, kad pagrindinės mokyklos vyresnio amžiaus paaugliai siekia išsaugoti savo individualumą. Norint sužinoti aplinkinių, draugų nuomonę apie mokyklą, kurioje jie mokosi, buvo užduotas klausimas: kaip reaguoja aplinkiniai sužinoję, kad tu mokaisi šioje mokykloje? (žr. 11 pav.) Beveik pusė respondentų įvardijo neutralią reakciją. Trečdalis Antano Vienuolio pagrindinės mokyklos moksleivių teigia, kad draugai šaiposi sužinoję kur jie mokosi. Nuostaba labiau būdinga Petro Vileišio pagrindinės mokyklos mokinių draugams - 37 proc.

Pagyry ir žavėjimosi sulaukia minimalus skaičius respondentų.

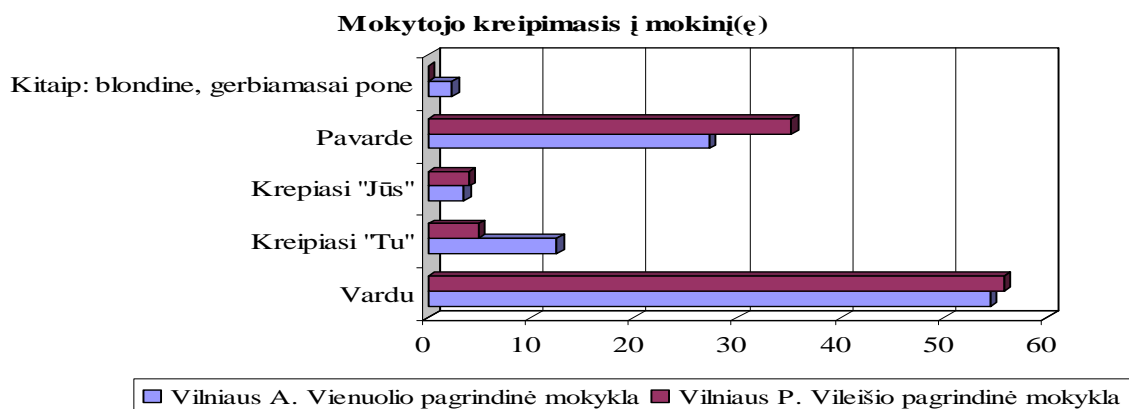

11 pav. Aplinkinių požiūris į mokymąsi pasirinktoje mokykloje

Apskaičiavus koreliacijos koeficientą tarp faktorių „bendruomenės įtaka įvaizdžio formavimui“ ir „lygiavimasis į draugus“, paaiškėjo, kad Antano Vienuolio mokyklos mokinių r^* lygus 0,321, tuo tarpu Petro Vileišio mokykloje besimokančiųjų $r = 0,164$. Galima teigti, jog Antano Vienuolio mokiniai labiau kreipia dėmesį į draugų požiūrį į mokyklą, kurioje jie mokosi ir tai įtakoja jų asmeninio požiūrio apie mokyklą formavimą. Petro Vileišio moksleivių nuomonės apie savo mokyklą formavimui jokios įtakos nedaro draugų ir aplinkinių reakcija.

Vilniaus Antano Vienuolio pagrindinės mokyklos administracijai reikėtų domėtis aplinkinių nuomone apie jo vadovaujamą organizaciją, kadangi toks požiūris gali trukdyti sėkmingai mokinių socializacijai mokykloje.

Kalbant apie sėkmes ir nesėkmes socializuojantis mokiniams ugdymo įstaigoje, svarbūs yra mokytojo ir mokinio tarpusavio ryšiai, bendravimo formos. Kuo tarpusavio santykiai labiau grįsti lygiaverčiu bendravimu ir bendradarbiavimu, tuo didesnė užtikrinama sėkmė ugdant visuomenės narį.

12 pav. Kreipimasis į mokinį

* Pearsono koreliacijos koeficientas

Tiek Antano Vienuolio (55 proc.), tiek Petro Vileišio pagrindinėje mokykloje (56 proc.) mokytojai dažniausiai kreipiasi į mokinius vardu. Trečdalis pažymėjo, kad kreipiasi pavarde. Šis variantas gali būti mokytojų naudojamas dėl pasikartojančių vardų klasėje. Neramina tai, kad Antano Vienuolio pagrindinėje mokykloje yra mokytojų, kurie kreipiasi į mokinius norėdami pašiepti, naudodami kreipinius: „Blondine“, „Gerbiamasai pone“.

26 lentelė. Koreliacija tarp faktorių: kreipimasis į mokinį ir nuomonės išsakymas pamokoje (N=190)

Faktoriai	Funkcijos	Nuomonės išsakymas pamokoje			
		A.Vienuolio mokykla	Kritinė p reikšmė	P. Vileišio mokykla	Kritinė p reikšmė
Kreipimasis į mokinį	Koreliacijos koeficientas	-0.28	0.008**	0.23	0.041*
	Standartinis nuokrypis	1.02		0.87	
	Vidurkis	1.69		1.54	

* reikšmingumo lygmuo $p < 0,05$

**reikšmingumo lygmuo $p < 0,01$

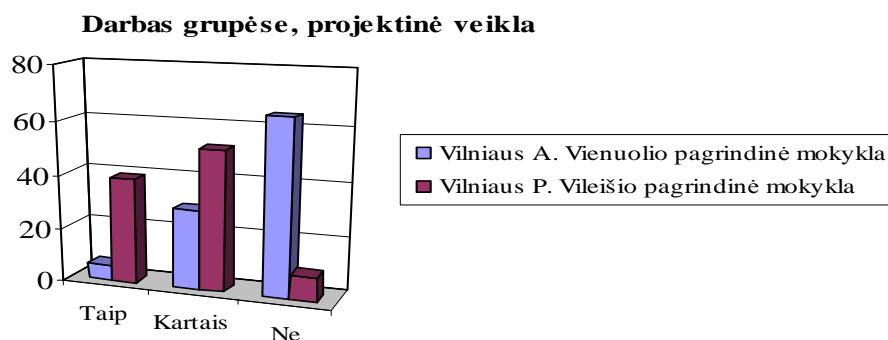
Iš pateiktų duomenų lentelėje matome, Petro Vileišio pagrindinės moksleivių iniciatyvumas pamokoje priklauso nuo mokytojų naudojamo kreipinio į juos. Antano Vienuolio mokiniams asmeninis kreipimasis iniciatyvumui jokios įtakos nedaro.

Galima teigti, kad mokykloje tarp mokytojų ir mokinių vyrauja lygiaverčiai tarpusavio santykiai.

Rekomendacijos: individualumo išsaugojimas yra vienas iš tapatumo paieškų aspektų. Norėdamas išsiskirti paauglys dažnai nepritampa savo bendraamžių tarpe, tai trukdo jo savirealizacijai, taip pat įgyti reikiamo socialaus elgesio įgūdžius. Mokytojams derėtų skatinti paauglius aktyviai dalyvauti pamokose, būti komandos nariu, o ne individualiai ir izoliuotai siekti išsiskirti ar slopinti bet kokią iniciatyvą.

Dėmesys grupei

Grupinį darbo metodą taiko 6 proc. Antano Vienuolio pagrindinės mokyklos pedagogų. Tuo tarpu Petro Vileišio mokykloje tokių pedagogų atsirado šešis kartus daugiau, 39 proc. Kartais grupinio darbo metodą taikančių pedagogų Petro Vileišio mokykloje du kartus daugiau (52 proc.) nei Antano Vienuolio mokykloje (29 proc.). Net 65 proc. respondentų iš Antano Vienuolio pagrindinės teigia, kad per pamokas grupėse jie nesimoko.

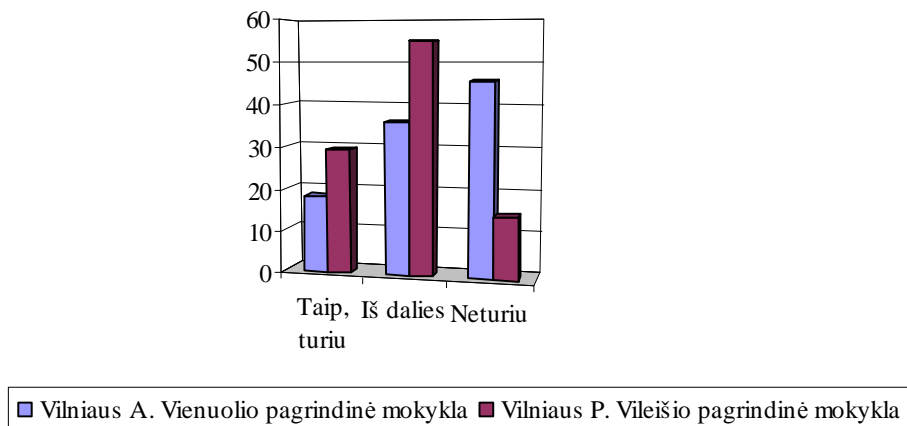
13 pav. Darbas grupėse, projektinėje veikloje

Galima teigti, kad Antano Vienuolio mokykloje mokytojai labiau orientuoja individualybės ugdymą nei komandos nari. Toks požiūris gali neigiamai atsiliiepti paauglių socialumo jausmo puoselėjimui.

Dėmesys žmonėms

Nuolatinis rūpinimais savo organizacijos narių saviraiška – tai sėkmingo darbo rezultatų išraiška. Siekis, kad kiekvienas narys jaustųsi pilnaverčiu nariu ir išnaudotų savo sugebėjimus, juos puoselėtų ir tobulintų yra sėkmingai funkcionuojančios organizacijos požymis.

Galimybė išreikšti savo sugebėjimus mokykloje

14. pav. Galimybė išreikšti savo sugebėjimus mokykloje

Mokykloje tyrime dalyvavusių mokinių nuomone, sugebėjimus išreikšti turi mažiau nei trečdalis paauglių. Petro Vileišio pagrindinėje pusė (55 proc.) besimokančiųjų iš dalies realizuoja savo sugebėjimus renginių metu, per pamokas, rengiant projektus, dalyvaujant neformalaus ugdymo veikloje. Tuo tarpu Antano Vienuolio pagrindinės beveik pusė (46 proc.) dešimtos klasės mokinių, dalyvavusių tyrime, teigia visai neturintys galimybes išreikšti savo sugebėjimus.

Išsakyti nuomonę pamokų metu išdrįsta beveik pusė Antano Vienuolio pagrindinės dešimtokų ir dešimtadaliu daugiau Petro Vileišio pagrindinės abiturientų. Nedrįsta 6 proc. Antano Vienuolio ir 9 proc. Petro Vileišio pagrindinės mokyklos mokinių.

Atsakymai į klausimą: Ar išdrįsti išsakyti savo nuomonę mokytojui pamokų metu?

27 lentelė Mokinių iniciatyvumas reiškiant savo nuomonę pamokų metu

Atsakymų variantai	Respondentų atsakymai, procentais	
	Antano Vienuolio pagrindinė mokykla	Petro Vileišio pagrindinė mokykla
Taip	47	61
Kartais	47	30
Ne	6	9

Petro Vileišio pagrindinės moksleiviai yra organizuotesni, iniciatyvesni nei Antano Vienuolio pagrindinės. Iš atsakymų aiškėja, kad Antano Vienuolio pagrindinės dešimtos klasės mokiniai yra labiau individualistai ir skatinami dirbti atskirai, nepuoselėjant bendruomeniškumo jausmo, neugdant komandos nario statuso suvokimo. Nėra erdvės kur pasireikšti mokinių sugebėjimams arba jie yra slopinami.

Apskaičiavus koreliaciją tarp dviejų faktorių „sugebėjimų raiška mokykloje“ ir „kūrybiškų metodų naudojimas ir dalyvavimas projektinėje veikloje“, paaiškėjo, jog Antano Vienuolio pagrindinės dešimtokų įverčių analizėje, šie du faktoriai nesusiję, koreliacija silpna ir nereikšminga, tuo tarpu Petro Vileišio moksleivių įverčiai leidžia daryti išvadą, kad koreliacija yra vidutiniška, sugebėjimų raiškai įtakos turi mokytojų naudojami aktyvinantys metodai.

28 lentelė. Koreliacija tarp faktorių: galimybė išreikšti savo sugebėjimus ir kūrybiškos užduotys, projektinė veikla

	Funkcijos	Kūrybiškos užduotys, projektinė veikla			
		A.Vienuolio Pagrindinė mokykla	Kritinė p reikšmė	P. Vileišio Pagrindinė mokykla	Kritinė p reikšmė
Galimybė išreikšti savo sugebėjimus	Koreliacijos koeficientas	-0,140	0.194*	0.428	0.000**
	Standartinis nuokrypis	0.194		0.697	
	Vidurkis	2.06		1.90	

(N=190)

* reikšmingumo lygmuo- $p < 0,05$

**reikšmingumo lygmuo $p < 0,01$

Tai leidžia daryti išvadą, kad Petro Vileišio mokykloje moksleiviai turi daugiau galimybių išreikšti savo sugebėjimus. Tam daro įtaką ir paritetiniai santykiai tarp mokytojų ir mokinių.

Rekomendacija: sugebėjimų nepakankama raiška mokykloje neigiamai atsiliepia paauglio savivertei, todėl noras užsiimti kokia nors veikla, kad būtų pastebėtas, dažnai mokytojų būna įvertinama neigiamai. Reikėtų organizuoti daugiau veiklos formų pačioje mokykloje. Mokytojams

sukurti skatinimo sistemą, pastebėti menkiausias mokinių gebėjimų užuomazgas ir jas puoselėti, taikant įvairius kūrybinius ugdymo metodus.

Kontrolė

Šis kriterijus parodo, kaip mokykloje kontroliuojamas mokinių elgesys ir darbas, ar skatinama savikontrolė.

Tyrimo rezultatai pateikiami 29 lentelėje.

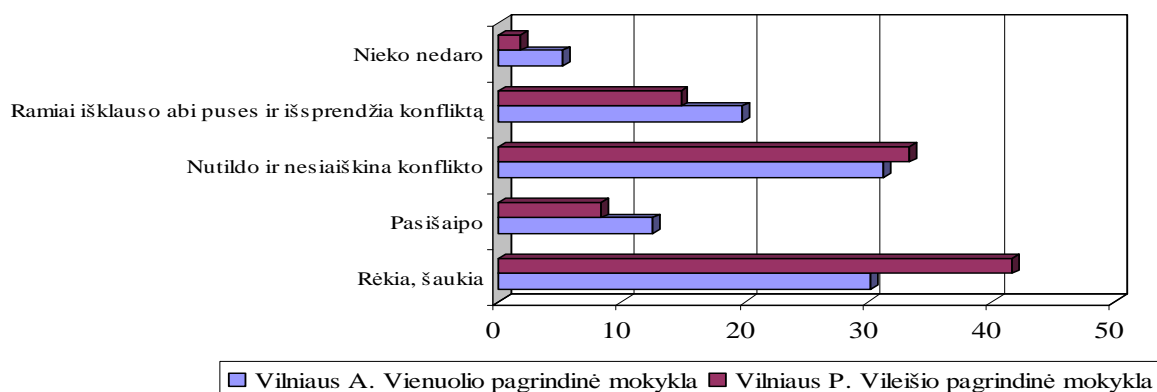
29 lentelė. Mokinių požiūris į mokyklos kontrolę

Atsakymų variantai	Respondentų skaičius, procentas	
	Antano Vienuolio pagrindinė mokykla	Petro Vileišio pagrindinė mokykla
Ar mokyklos taisyklės varžo tavo laisvę?		
Taip, varžo	49	35
Kartais	36	46
Nevaržo	15	19
Kas tave įpareigoja mokytis?		
Mokyklos kontrolė	13	7
Tėvų kontrolė	36	27
Savikontrolė	51	66

Dauguma respondentų mano, kad mokyklos kontrolė varžo jų laisvę. Tačiau supranta, kad įpareigoja juos mokytis savikontrolė. Trečdalis mano, kad mokosi dėl tėvų spaudimo. Savikontrolė stiprina motyvaciją ir valią. Tai yra svarbu socializacijos procese.

Kontrolė mokymosi procese atsiskleidžia ir per mokytojo reakcijas, mokiniui suklydus (15 pav.).

Mokytojo elgesys konfliktų metu

15 pav. Mokytojo reakcija mokiniui padarius klaidą

Dauguma mokinių nurodė, kad mokytojai individualiai parodo klaidą ir liepia ją ištaisyti. Šis dominuojantis atsakymas parodo, kad tarp mokytojų ir mokinių vyrauja bendradarbiaujantys ir lygiavertiški santykiai.

Kontrolė mokykloje pasireiškia per taisyklių egzistavimą. Mokiniai šias taisykles žino kaip teises ir pareigas. Paklausus ar jie žino savo teises, pusė respondentų atsakė teigiamai. 47 proc. Antano Vienuolio pagrindinės dešimtokų ir 36 proc. Petro Vileišio apklaustųjų iš dalies žino savo teises ir pareigas. Paklausus iš kur mokiniai sužino apie teises ir pareigas, dažniausiai nurodomi kaip informacijos šaltiniai dėstantys mokytojai (žr. 2 priedas, 16 pav.). Antano Vienuolio moksleiviams teises ir pareigas aiškino mokytojai (42 proc.), klasės auklėtoja (as) (9 proc.), pažymių knygelėje perskaitė (27 proc.), pasakojo draugai (6 proc.), domėjosi internete (6 proc.), iš tėvų (3 proc.). Petro Vileišio auklėtiniai nurodė du pagrindinius šaltinius: mokytojus (58 proc.) ir klasės auklėtoją (31 proc.)

Galima teigti, kad pagrindinės mokyklos moksleiviai žino savo teises ir pareigas.

Rekomendacijos: teisių ir pareigų žinojimas neįpareigoja jų laikymosi ir taikymo. Kontrolės ir priežiūros sistema mokyklose labiau vertinama kaip varžanti paauglių laisvę įstaiga. Reikėtų pačius mokinius įtraukti į komandinį kūrybos procesą, teiraujantis jų nuomonės ir suteikiant progą išreikšti pasiūlymus, idėjas, mintis. Taip paaugliai labiau jausis vertinami ir tai juos skatins atsakingiau vertinti mokykloje nustatytas taisykles.

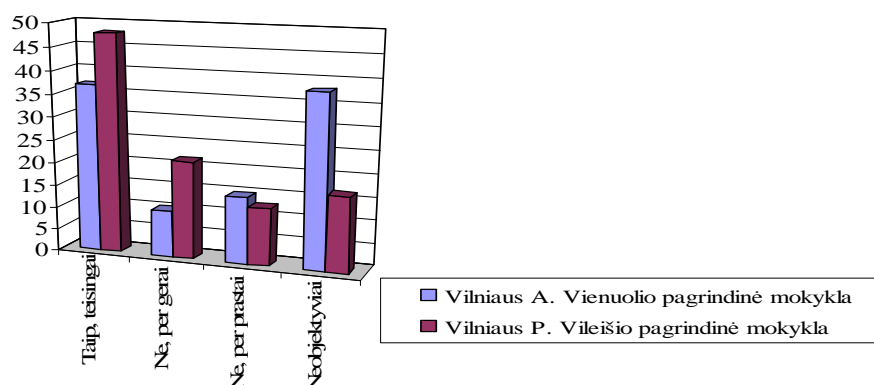
Rizikos tolerancija

Įvertinimo sistema

Mokykloje žinių vertinimas yra neatsiejama ugdymo dalis. Skatindamas ir slopindamas mokytojas savo pavyzdžiu auginą asmenybes, kuria lygiaverčius tarpusavio ryšius. Įvertinimo sistema mokykloje vyrauja nuo pagyrų žodžiu iki pažymio rašymo žurnale raštu. Norint, kad mokinys jaustųsi įvertintas, būtina vertinti objektyviai, adekvačiai ir teisingai.

17 paveiksle pavaizduota, kaip atsispindi respondentų atsakymai.

Mokinio(ės) žinių vertinimas pamokoje

17 pav. Žinių vertinimas pamokoje

Atsakiusiųjų, jog mokytojai teisingai vertina žinias pamokoje skaičius abiejose mokyklose buvo panašūs. Antano Vienuolio mokykloje tokių atsirado 37 proc., o Petro Vileišio pagrindinėje – 48 proc. Per gerai vertinančių Antano Vienuolio mokykloje mokytojų yra dešimtadalis, tuo tarpu Petro Vileišio pagrindinėje perpus daugiau. Neobjektyviai vertinančiųjų Antano Vienuolio pagrindinėje daugiau nei Petro Vileišio, tuo tarpu tinkamai neįvertinti jaučiasi 15 proc. Antano Vienuolio ir 13 proc. Petro Vileišio pagrindinės moksleivių.

30 lentelė. Koreliacija tarp faktorių: žinių vertinimas pamokoje ir jaučiamas bendraklasių vertinimas

	Funkcijos	Jaučiamas bendraklasių vertinimas			
		A.Vienuolio Pagrindinė mokykla	Kritinė p reikšmė	P. Vileišio Pagrindinė mokykla	Kritinė p reikšmė
Žinių vertinimas pamokoje	Koreliacijos koeficientas	-0,284	0.007*	-0.301	0.002**
	Standartinis nuokrypis	1.022		0.901	
	Vidurkis	2.199		1.715	

(N=190)

* reikšmingumo lygmuo- $p < 0,05$

**reikšmingumo lygmuo - $p < 0,01$

30 lentelėje pateikti duomenys rodo, kad yra koreliacija tarp užimamo statuso klasėje ir gaunamų įvertinimų pamokose. Analizuojant anketas pastebėta, kad tie mokiniai, kurie mano, kad mokytojai juos vertina prastai ir neobjektyviai, jaučiasi vertinami bendraklasių ir savo pasirinkimą grindžia savo gebėjimu tinkamai komunikuoti su bendraamžiais. Tačiau pastebėtas ir priešingas variantas – moksleiviai įvardiję, jog mokytojai jų žinias vertina teisingai ar netgi per gerai, klasėje jaučiasi nevertinami arba vertinami tik iš dalies. Pagrindimą savo pasirinktam atsakymui minėtieji respondentai pateikė kaip savo individualumo išraišką ir nenorą supanašėti su bendraklasiais. Šie

mokiniai kitus savo bendraklasius taip pat vertino neigiamai. Galima teigti, kad paauglių nuomone, pernelyg aukšti žinių įvertinimai pamokų metu gali pakenkti užimamam statusui bendraamžių tarpe.

Rekomendacija: dalintis patirtimi, vykdyti diskusijas, vystyti temas susijusias su žinių svarba, kad užkirstų kelią netinkamoms statuso įgijimo formom bendraamžių tarpe.

Konfliktų tolerancija

Konfliktai mokykloje yra neišvengiami kaip ir bet kurioje kitoje organizacijoje. Konfliktų kilmės priežastys, sprendimo būdai gali būti įvairiausi. Respondentų pateiktos dažniausios konfliktų kilimo priežastys yra šios: dažniausiai kyla dėl skirtingų nuomonių, beveik pusė respondentų Antano Vienuolio pagrindinėje ir šiek tiek mažiau Petro Vileišio mokykloje. Antra pagal mastą nurodyta priežastis Antano Vienuolio pagrindinėje – kylantys konfliktai dėl nesusipratimų. Tuo tarpu Petro Vileišio pagrindinėje antra vieta dalijasi nurodytos konfliktų priežastys dėl išvaizdos ir dėl nesusipratimų po 23 proc. respondentų. Netolerantiškų moksleivių Antano Vienuolio pagrindinėje yra trečdaliu daugiau nei Petro Vileišio pagrindinėje.

Kalbant apie konfliktų klasėje sprendimo būdus, (žr. 2 priedas, 18 pav.) populiariausi nurodyti: riksmas, šaukimas arba nutildymas ir užgniaužimas, nesiaiškinant konflikto kilmės. Pozityviai konfliktus išsprendžia ramiai išklaudydami abi puses 21 proc. Antano Vienuolio mokyklos ir 15 proc. Petro Vileišio pagrindinės mokytojų. Nereaguojančių į kilusius konfliktus mokytojų Antano Vienuolio pagrindinėje perpus daugiau. Kylantys konfliktai yra natūralus procesas individų grupėje, tačiau pasirinkti netinkami ir nekonstruktyvūs jų sprendimo būdai gali pakenkti sėkmingai socializacijai klasėje.

Galima teigti, kad abiejose pagrindinėse mokyklose naudojami netinkami konfliktų sprendimo būdai. Neišklausančios ir neleidžiant mokiniams išsakyti savo nuomonės yra slopinamas noras prisiimti kaltę ir atsiprašyti, taip pat menkėja mokytojos(o) autoritetas.

Rekomendacija: derėtų pedagogams laiku ir tinkamai reaguoti į konfliktines situacijas, nebijant eikvoti savo pamokų laiko. Paaugliai dalindamiesi skirtingai sukaupia informacija, kuri atsinešama iš artimiausios aplinkos, nemoka išreikšti tinkamai savo minčių, todėl jų įvardytos konfliktinių situacijų priežastys kaip nesusipratimai yra ne kas kita kaip nepakankamas komunikacinių įgūdžių rezervas, taip pat tolerancijos ir pagarbos vienas kitam stoka.

Orientacija į priemones ir rezultatus

Pagrindinėje mokykloje lūkesčių pateisinimas parodo ar mokiniui gera būti tarp bendraamžių ar gerai jaučiasi bendraudamas su mokytojais, ar tinkamai ir žingeidžiai veikia mokslavietės aplinka. Pasiteiravus mokinių ar jiems patinka mokykla, kurioje jie mokosi, Antano Vienuolio pagrindinėje

daugiau nei trečdalis neigiamai įvertino savo mokyklą, pusė respondentų tik iš dalies gerai jaučiasi, tuo tarpu teigiamai atsiliepė apie savo mokyklą tik 13 proc. dešimtokų. Kitokie rezultatai atsiskleidė apklausus Petro Vileišio pagrindinės moksleivius. Beveik pusė respondentų įvertino teigiamai savo mokyklą ir yra patenkinti, kad mokosi čia, 43 proc. iš dalies jaučiasi gerai ir tik 11 proc. gailisi, kad mokosi šioje mokykloje.

Galima teigti, kad Petro Vileišio pagrindinėje mokykloje socializacija sėkminga, mokiniai gerai jaučiasi mokyklos aplinkoje, jaučiasi vertinami mokinių ir mokytojų, turi galimybę puoselėti savo sugebėjimus. Tuo tarpu Antano Vienuolio mokykloje būtina skatinti mokinius aktyviau įsiliesti į organizuojamus mokyklinius renginius, iniciatyviau reikšti savo nuomonę pamokų metu, įsiliesti į kūrybinių užduočių bei projektinės veiklos organizavimą – visa tai užtikrins sėkmingos socializacijos procesą mokykloje.

Sistemos atvirumas

Mokykla yra atvira ir įsipareigojusi visuomenei institucija, kadangi pagrindinis jos tikslas - ugdyti asmenybę, auginti visuomenės narį, suteikti pamatines žinias ir įdiegti vertybines nuostatas, kuriomis remdamasis gebėtų tinkamai ir pozityviai socializuotis šiandieniniame pasaulyje. Kiekviena iš čia minėtų mokyklų turi savo internetinius tinklalapius, kuriuose talpina svarbią informaciją apie ugdymo įstaigą. Abi mokyklos dalyvauja nacionaliniuose projektuose, bendradarbiauja su įvairiais socialiniais partneriais, pilietinėse akcijose, tarpmokyklinėse olimpiadose. Abiejų mokyklų vadovai bendradarbiauja su šalia esančiomis gimnazijomis, kurios sėkmingai nekonkursine tvarka priima minėtų pagrindinių mokyklų mokinius, pageidaujančius toliau sėkmingai tęsti mokslus bendrojo lavinimo ugdymo sistemoje

Tačiau aplinkinių akimis vertinama mokykla, jos tradicijų priėmimas ir puoselėjimas sklindantis iš kartos į kartą yra svarbus rodiklis. Daugelis respondentų mokosi mokyklose nuo pirmos klasės, dalis nuo penktos, tačiau dažniausia priežastimi nurodoma, kad tėvai parinko mokyklą. Šiuo atveju gali būti vertinamas net tik atstumo matavimo kriterijus, tačiau ir vertybinis, giluminis kriterijus, kurį išmatuoti, iširti yra be galo sunku.

Bendri susitarimai

Filosofija, vizija, misija

Pagrindinėje mokykloje besimokančiųjų nuomonė apie mokyklos filosofiją atsiskleidė tyrimo eigoje. Antano Vienuolio pagrindinės mokyklos filosofija – ugdyti individualistus, kelti mokyklos prestižą bandant sukurti kuo daugiau apribojimų ir suvaržymų, kurie kaip paaiškėjo tik skatina mokinių negatyvizmą bei slopina kolektyvizmą. Petro Vileišio pagrindinė pasižymi kitokia filosofija, kuri

skatina mokinius dirbti grupėse ir komandose, skatina aktyviai dalyvauti organizuojamuose renginiuose, rūpinasi mokinių saviraiška.

Vertybės

Vertybės buvo suskirstytos į tris grupes:

1. Bendražmogiškos:

1.1. Teisingumas

1.2. Pagarba žmogui

1.3. Gerumas

1.4. Grožio supratimas

2. Visuomeninės:

2.1. Lygybė

2.2. Laisvė

2.3. Tolerancija

2.4. Atsakomybė

3. Mokyklos (organizacijos):

3.1. Žinios

3.2. Nuolatinis tobulėjimas

3.3. Tiesos ieškojimas

Siekiant išsiaiškinti mokyklos ir mokinių vertybių sąsajas buvo paskaičiuota koreliacija.

32 ir 33 paveiksluose (žr. 3 priedas) vizualiai pavaizduoti tyrimo metu gauta vertybių koreliacija. Spalvos pasirinktos tam, kad būtų vizualiai aiškiau matyti mokinių vertybinį vertinimą ir sąryšingumą.

Raudona spalva – man labai svarbi vertybė

- *(koreliacija laikoma labai stipria, nuo 0,9 iki 1,0 arba nuo -0,9 iki -1,0;*
- *ir stipria koreliacija nuo 0,7 iki 0,9 arba nuo -0,7 iki -0,9);*

Žalia spalva – man svarbi vertybė

- *(koreliacija yra vidutinė nuo 0,5 iki 0,7 arba nuo -0,5 iki -0,7);*

Geltona spalva – man mažai svarbi vertybė

- *(koreliacija laikoma silpna nuo 0,3 iki 0,5 arba nuo -0,3 iki -0,5);*

Juoda spalva – nesvarbi vertybė

- *(labai silpna arba nereikšminga koreliacija nuo 0,3 iki -0,3.)*

Paveiksluose matyti (žr. 3 priedas, 32 ir 33 pav.), jog tiek Antano Vienuolio, tiek Petro Vileišio pagrindinių mokyklų respondentų atsakymuose labiausia dominuoja geltona spalva, kuri rodo, jog šios

vertybės mokiniams mažai svarbios. Antano Vienuolio mokinių atsakymuose išryškėjo organizacinių vertybių svarba, paaugliams svarbus nuolatinis tobulėjimas ir žinios. Tuo tarpu Petro Vileišio respondentų atsakymuose pirmenybė teikiama bendražmogiškoms ir visuomeninėms vertybėms, ypatingai vertinama pagarba žmogui.

Labiausiai atsiskleidė sąsajos tarp šių vertybių (žr. 31 lentelę):

- Vilniaus Antano Vienuolio respondentų nuomone:
 - Visuomeninės vertybės atsakomybės ir bendražmogiškojo nuoširdumo;
 - Visuomeninių laisvės ir lygybės vertybių;
 - Organizacinių nuolatinio tobulėjimo ir žinių vertybių.
- Vilniaus Petro Vileišio moksleivių prioritetai atiduodami:
 - Bendražmogiškų pagarbos žmogui ir teisingumo vertybių;
 - Bendražmogiškos pagarbos žmogui vertybės ir visuomeninės lygybės vertybės;
 - Visuomeninės atsakomybės vertybės ir bendražmogiškojo nuoširdumo.

31 lentelė Koreliacija tarp vertybių

Vertybės	Pearson'o koreliacijos koeficientas	
	A. Vienuolio mokykloje	P. Vileišio mokykloje
Pagarba žmogui - Teisingumas	0,385	0,698
Pagarba žmogui – Lygybė	0,156	0,518
Nuoširdumas - Atsakomybė	0,376	0,503
Pagarba žmogui - Nuoširdumas	0,503	0,486
Laisvė - Lygybė	0,585	0,424
Žinios – Nuolatinis tobulėjimas	0,604	0,486

Atliktas tyrimas atskleidė šias sąsajas:

- *Tyrimo metu buvo patvirtinta hipotezė, jog paauglių socializaciją formuoja mokyklos kultūros vertybinis pamatas. Patvirtinta hipotezė, kad mokyklos kultūra skirtingai veikia paauglių socializacijos procesą. Tam daro įtaką mokyklų istorinės raidos charakteristika.*
- *Atlikto tyrimo metu, išaiškėjo išorinės kultūros aplinkos faktoriaus ir socializacijos susidūrimo etape rodomo dėmesio mokinių individualių sugebėjimų pasireiškimui svarba. Mokyklų aplinka įtakoja moksleivių sugebėjimų realizavimą. Pasyvus dalyvavimas mokyklose organizuojamuose renginiuose slopina sugebėjimų raišką mokykloje. Būtina skatinti paauglius kuo aktyviau įsiliesti į mokyklos bendruomenės renginius, organizuojant jų interesus atitinkančias šventes.*
- *Patvirtintas ryšys tarp mokinių galimybės puoselėti sugebėjimus mokykloje ir naudojamų aktyvinančių ugdymo metodų pamokoje. Kuo dažniau taikomi metodai, tuo labiau paaugliai jaučiasi įvertinti ir turintys galimybę asmeninei saviraiškai.*
- *Parodyta, kad bendravimo su kitais mokiniais kriterijus tiesiogiai priklauso nuo bendravimo vietų mokykloje egzistavimo.*
- *Išsiaiškinta, kad mokiniai siekia išsaugoti savo individualumą.*
- *Tyrimo metu patvirtinta, kad Antano Vienuolio mokinių požiūrio apie savo mokyklą formavimas priklauso nuo draugų reakcijos ir nuomonės apie mokyklą. Petro Vileišio mokiniams šis kriterijus įtakos nedaro.*
- *Tyrimo metu nustatyta, jog mokyklose vyrauja lygiaverčiai mokytojų ir mokinių tarpusavio santykiai, o tai įtakoja mokinių sugebėjimų raišką, asmeninio iniciatyvumo puoselėjimą, taip pat mokinio įvaizdžio formavimąsi ir gerina mokyklos prestižą.*
- *Išsiaiškinta, jog teigiamam mokyklos įvaizdžio formavimui turi įtakos mokyklose organizuojamos šventės ir aktyvus dalyvavimas jose. Taip pat pozityvus bendraklasių vertinimas ir asmeninės nuomonės išklausymas. Neigiamą nuomonę apie mokyklą formuoja mokytojų neigiama reakcija mokiniui padarius klaidą ir pasyvumas konfliktų metu.*
- *Pastebėtas sąryšingumas tarp mokinių vertinimo klasėje ir mokytojų vertinimo pamokoje. Mokiniai, kurie jaučiasi teisingi vertinami pamokoje yra nuvertinami bendraklasių. Tai slopina žingeidumą ir asmens tobulėjimo procesą.*
- *Vertybinės sąsajos stipriausiai pasireiškė tarp bendražmogiškų ir visuomeninių vertybių. Mokyklos kultūros stiprumą lemia organizacijos vertybių perėmimas ir puoselėjimas, taip pat silpna narių kaita. Svarbu mokyklų vadovams skatinti mokytojų ir mokinių tarpusavio supratimą ir bendruomeniškumo jausmą.*

IŠVADOS

1. Hipotezė, jog galima sumodeliuoti mokyklos kultūros ir paauglių socializacijos sąsajas, remiantis išskirtais mokyklos kultūros parametrais ir paauglių socializacijos etapų veiksniais, pasitvirtino.
2. Organizacijos kultūra yra fundamentalių vertybių sistema, kuria grindžiama organizacijos ir jos narių veikla, kuri palaikoma, puoselėjama ir kuriama organizacijos mitų, istorijų, tradicijų.
3. Pagrindinės mokyklos kultūros pagrindą sudaro asmeninės, visuomeninės, organizacijos bendrojo lavinimo mokyklos vertybės, kurių pagrindas – tai tikslų, vertybių ir bendrų idėjų rinkinys, kuris yra susijęs su mokykla.
4. Patvirtintas ryšys tarp mokyklos aplinkos tobulinimo ir mokinių gebėjimų puoselėjimo.
 - 4.1. Mokyklose turėtų labiau atkreipti dėmesį į skaityklos tobulinimą bei mokinių pritraukimą į biblioteką: aprūpinimą naujomis knygomis ir jų afišavimą, įvairių akcijų organizavimą, teminių renginių organizavimą.
 - 4.2. Sudaryti sąlygas paauglių pozityviam bendravimui, tam sukuriant tinkamas komunikuoti mokykloje vietas.
5. Atskleista sąsaja tarp mokyklos istorijos, tradicijų puoselėjimo ir mokinio asmenybės saviraiškos ugdymo.
 - 5.1. Vilniaus Antano Vienuolio pagrindinė mokykla – galias tradicijas puoselėjanti ugdymo institucija, kurios pamatą sudaro pagarbos ir tęstinumo puoselėjimas. Labiau orientuojama į istorijos saugojimą, akcentuojant mokyklos įkūrėjų palikimą, teikiant prioritetą paminėti mokyklos vardo metines, tam skiriant teminių renginių savaitę. Paaugliams tokia renginių tematika atrodo niūri, nekelianti noro aktyviai įsitraukti į organizuojamą veiklą.
 - 5.2. Vilniaus Petro Vileišio pagrindinė mokykla – tai besikurianti institucija, novatoriška, jauna ir iniciatyvi. Organizuojamų šiuolaikiškų renginių gausa padeda mokiniams aktyviai dalyvauti mokyklos bendruomenės gyvenime, sėkmingai įliejant ir visuomenės narius.
6. Nustatytas ryšys tarp pastebimos kultūros elementų, tarpusavio santykių ir socializacijos pasikeitimo etape, mokinio iniciatyvumo, kūrybiškumo skatinimo.
 - 6.1. Tyrimo rezultatai patvirtino, kad mokyklose vyraujantys santykiai tarp mokytojų ir mokinių lemia jų aktyvumą ir iniciatyvumą. Lygiaverčiai santykiai tarp mokytojų ir mokinių užtikrina socialiai brandžios asmenybės kūrybą.

- 6.2. Nustatyta koreliacija tarp sugebėjimų raiškos ir kūrybiškumo skatinimo pamokų metu. Tyrimas atskleidė, kad Antano Vienuolio pagrindinės mokyklos mokytojai turėtų labiau skatinti mokinių iniciatyvumą ir kūrybiškumą pamokų metu.
- 6.3. Išryškintas netinkamas mokytojų reagavimo būdas į konfliktus klasėje, kuris pasireiškia riksmu arba konflikto ignoravimu. Tai neigiamai įtakoja socializacijos procesą, todėl pedagogai turėtų pasirinkti konstruktyvius konfliktų sprendimo būdus;
7. Išryškinta, kad vertybinis lygmuo yra svarbus visuose mokyklos kultūros lygiuose ir socializacijos etapuose. Tai pamatas, ant kurio formuojasi mokyklos filosofija, vizija ir misija. Tik šio tvirto pagrindo dėka, galima tiesti patvarius ir ilgaamžius tiltus į brandžios ir socialios asmenybės kūrybą.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

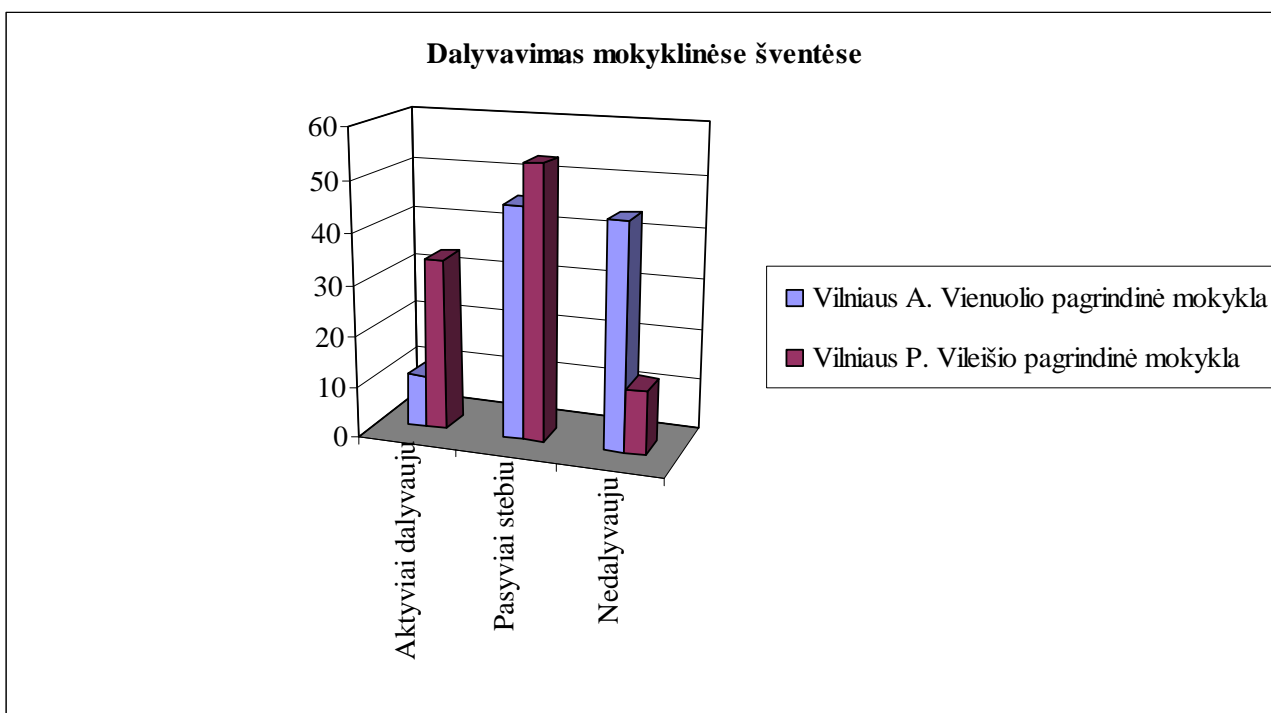
1. V. Aramavičiūtė, E. Martišauskienė. Ryškesni paauglių ir jaunuolių socializacijos ypatumai. Švietimo reforma ir mokytojų rengimas: aktualijos ir perspektyvos. 2004, [žiūrėta 2009 m. gegužės 10 dieną]. Prieiga per internetą:
http://www.vpu.lt/pedagogika/PDF/2004/70/Aramaviciute_martisauskiene.pdf
2. M. Barkauskaitė. Paaugliai: sociopedagoginė dinamika. Vilnius: VPU, 2001
3. R. Bruzgelevičienė. Lietuvos švietimo kaita. Vilnius: Garnelis, 2001
4. P. Dalin, H.G. Rolpff, B. Kleekamp. Mokyklos kultūros kaita, Vilnius: Tyto alba, 1999
5. G. Dessler. Personalo valdymo pagrindai. Kaunas: Poligrafija ir informatika, 2001
6. V. Dumbliauskas. Sociologija. Vilnius: VPU, 1999
7. K. B. Everard, G. Morris. Efektyvus mokyklos valdymas. Vilnius: Tyto alba, 1999
8. D. Hopkins, M. Ainscow, M. West. Kaita ir mokyklos tobulinimas. Vilnius: Tyto alba, 1998
9. L. Jovaiša. Hodegetika. Vilnius: Agora, 2003
10. P. Jucevičienė, A. Poškienė, L. Kudirkaitė, N. Damanskas. Universiteto kultūra ir jos tyrimas. Kaunas: Technologija, 2000
11. P. Jucevičienė. Organizacijos elgsena. Kaunas: Technologija, 1996
12. A. Juodaitytė. Socializacija ir ugdymas vaikystėje. Vilnius: Petro ofsetas, 2002
13. A. Juodraitis. Asmenybės psichologinės adaptacijos prielaidos. Šiauliai: ŠU, 1999
14. J. Kasiulis, V. Barvydienė. Vadovavimo psichologija. Kaunas: Technologija, 2003
15. L. Kublickienė. Identiškumo palaikymo strategijos. Permainų metas: tapatumo ieškojimas. Vilnius: FSTI, 1995
16. G. Kvieskienė. Socializacija ir vaiko gerovė. Vilnius: VPU leidykla, 2003
17. G. Kvieskienė. Socializacijos pedagogika // Įvadas į socialinę pedagogiką. Vilnius: VPU, 2000
18. I. Leliūgienė. Žmogus ir socialinė aplinka. Kaunas: Technologija, 1997
19. V. Leonavičius. Sociologija. Kaunas: VDU, 2003
20. V. Leonavičius. Sociologijos žodynas. Vilnius: Academia, 1993
21. Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklos bendrosios programos. 2003, [žiūrėta 2009 m. balandžio 10 d.] Prieiga per internetą: <http://www.pedagogika.lt/puslapis/standart/programos.pdf>
22. A. V. Matulionis. Sociologija. Vilnius: Homo liber, 2001

23. A. Poškienė. Universiteto organizacijos kultūra – kompleksinis aukštojo mokslo edukacinis veiksnys. Daktaro disertacija. Kaunas, 1998
24. V. Pruskus. Vertybės rinkoje: sąveika ir pasirinkimas. Vilnius: VPU, 2005
25. S. P. Robbins. Organizacinės elgsenos pagrindai. Kaunas: Poligrafija ir informatika, 2003
26. E. Schein. Organizational culture. American Psychologist. San Francisco: Jossey-Bass, 1990
27. A. Seilius. Organizacijų tobulinimo vadyba. Klaipėda universitetas, 1998
28. A. Šadrakov. Kad tikrovė atitiktų lūkesčius. Personalo adaptacijos problemų sprendimas. Vadovo pasaulis, Nr. 9, 10–13, 2004
29. Švietimo gairės. Projektas. Švietimo kaitos fondas, 2003
30. V. Targamadžė. Švietimo organizacijų elgsena. Kaunas: Technologija, 1996
31. Terminų žodynas. [žiūrėta 2009 m. gegužės 10 dieną]. Prieiga per internetą: http://www.sec.lt/pages/zodynas/index_.html
32. J. Vaitkevičius. Socialinės pedagogikos pagrindai. Vilnius: Evalda, 1995
33. V. Vaitkevičiūtė. Tarptautinių žodžių žodynas. Vilnius: Žodynas, 2002
34. A. Valackienė Sociologinis tyrimas: metodologija ir atlikimo metodika. Kaunas: Technologija, 2008.
35. A. Valackienė. Lietuvos moterų profesinės karjeros veiksniai: subjektyvus vertinimas.. Vilnius: Filosofija. Sociologija, Nr. 1, 49–57, 2003.
36. R. Vasiliauskas Vertybių pedagogika: išvalgos į vertybių ugdymo teoriją ir praktiką. Metodinė priemonė. Vilnius: VPU, 2005
37. I. Žukauskaitė. Darbuotojų socializacija organizacijoje – prielaidos sėkmei // II Jaunujų mokslininkų psichologų konferencija "Psichologijos tyrimai Lietuvoje: atradimai ir perspektyvos" : konferencijos medžiaga : Vilniaus universitetas, 2005 m. gegužės 6 d., Vilnius, 2005, p. 60-61

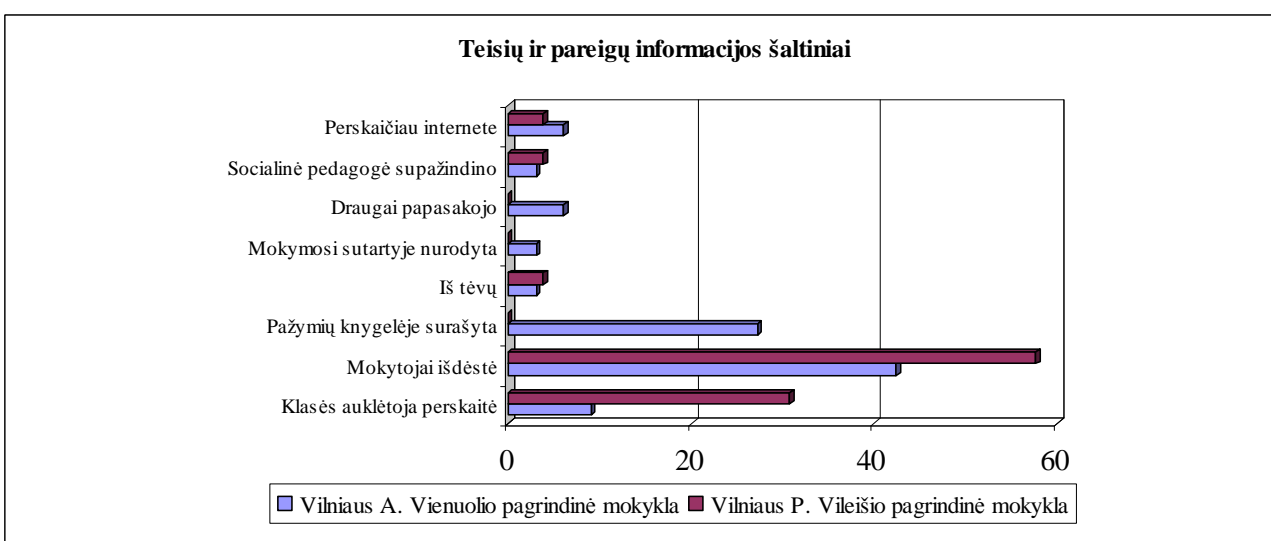
PRIEDAI

1 priedas

Dalyvavimas mokyklinėse šventėse

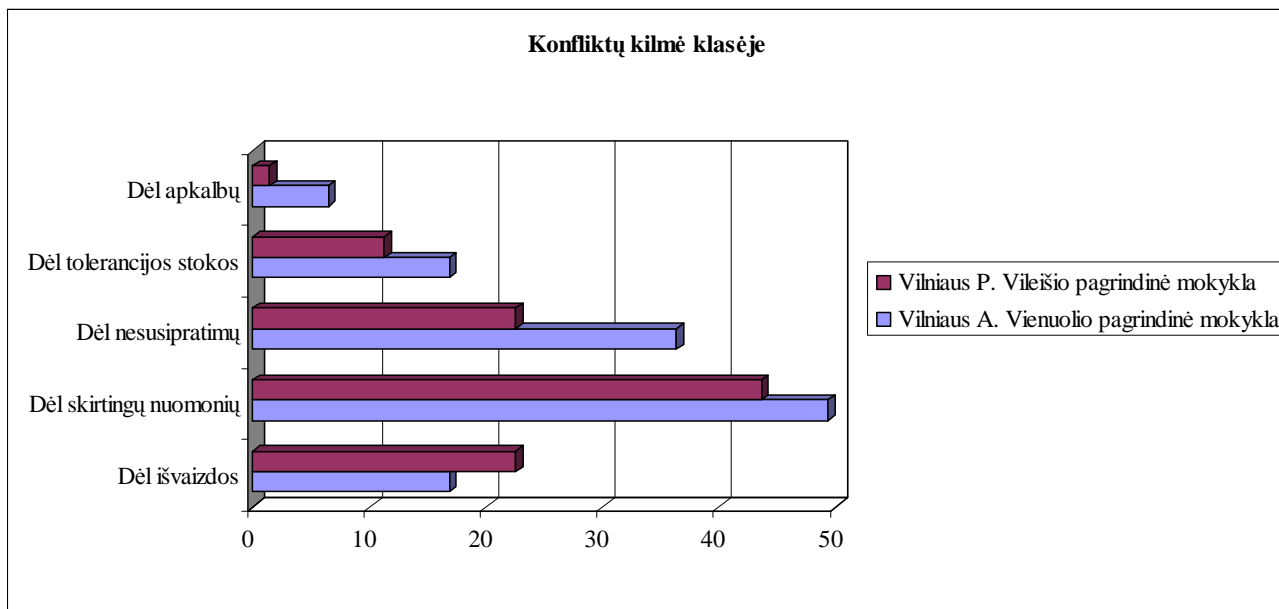

7 pav. Dalyvavimas mokyklinėse šventėse

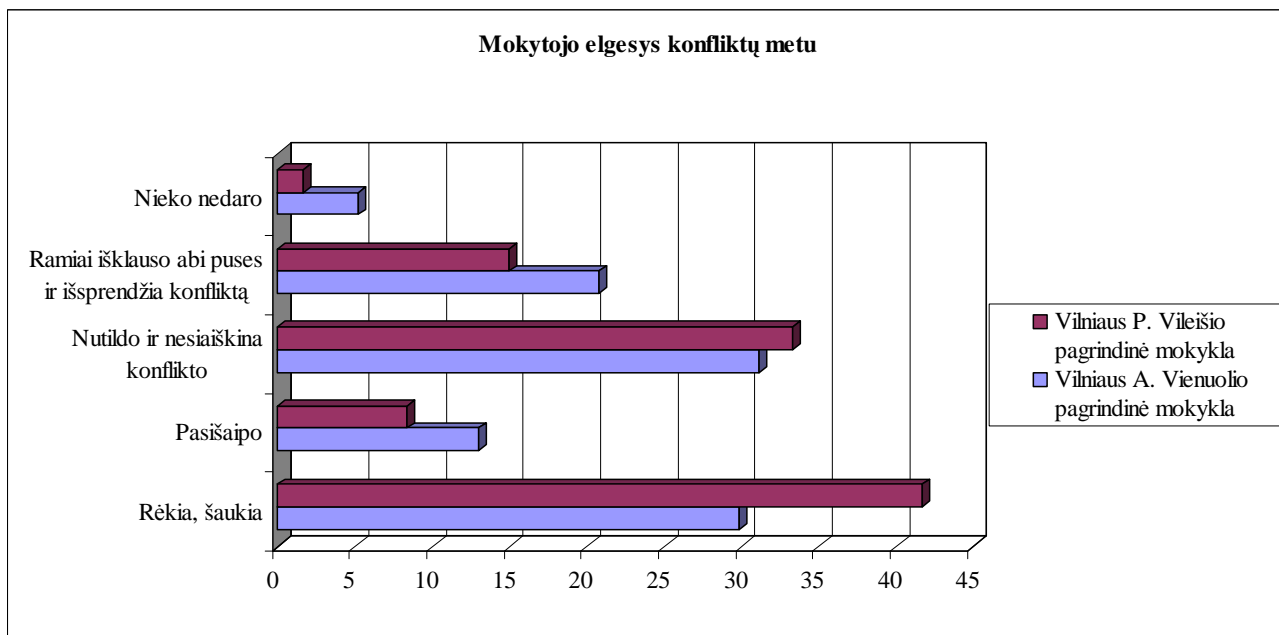

16 pav. Teisių ir pareigų šaltiniai mokykloje

Konfliktų kilimo priežastys ir mokytojų elgesys konfliktų metu

18 pav. Konfliktų kilimo priežastys klasėje

19 pav. Mokytojo elgesys konflikto metu

Vertybių koreliacijos matricos Vilniaus Antano Vienuolio ir Petro Vileišio pagrindinėse mokyklose

32 lentelė. Vertybių koreliacijos matrica Vilniaus Antano Vienuolio pagrindinėje mokykloje

		Bendražmogiškos vertybės				Visuomeninės vertybės				Organizacijos vertybės		
		Vertybė teisingumas	Vertybė pagarba žmogui	Vertybė grožio supratimas	Vertybė nuoširdumas	Vertybė lygybė	Vertybė laisvė	Vertybė tolerancija	Vertybė atsakomybė	Vertybė žinios	Vertybė nuolatinis tobulėjimas	Vertybė tiesos sakymas
Bendražmogiškos vertybės	Vertybė teisingumas	1	.385**	.058	.288**	.136	.360**	.178	.434**	.384**	.464**	.151
	Vertybė pagarba žmogui	.385**	1	-.012	.503	.156	.141	.437**	.311**	-.075	.197	.361**
	Vertybė grožio supratimas	.058	-.012	1	.095	.381**	.248*	.050	.091	.360**	.213*	-.177
	Vertybė nuoširdumas	.288**	.503	.095	1	.129	.156	.402**	.376**	.126	.343**	.476**
Visuomeninės vertybės	Vertybė lygybė	.136	.156	.381**	.129	1	.585	.304**	.293**	.364**	.370**	-.255*
	Vertybė laisvė	.360**	.141	.248*	.156	.585	1	.211	.266*	.363**	.456**	-.161
	Vertybė tolerancija	.178	.437**	.050	.402**	.304**	.211	1	.288**	.008	.328**	.318**
	Vertybė atsakomybė	.434**	.311**	.091	.376**	.293**	.266*	.288**	1	.488**	.492**	.213*
Organizacijos vertybės	Vertybė žinios	.384**	-.075	.360**	.126	.364**	.363**	.008	.488**	1	.604**	-.080
	Vertybė nuolatinis tobulėjimas	.464**	.197	.213*	.343**	.370**	.456**	.328**	.492**	.604**	1	-.034
	Vertybė Tiesos sakymas	.151	.361**	-.177	.476**	-.255*	-.161	.318**	.213*	-.080	-.034	1

• *reikšmingumo lygmuo $p < 0,05$

• **reikšmingumo lygmuo $p < 0,01$

33 lentelė. Vertybių koreliacijos matrica Vilniaus Petro Vileišio pagrindinėje mokykloje

		Bendražmogiškos vertybės				Visuomeninės vertybės				Organizacijos vertybės		
		Vertybė teisingumas	Vertybė pagarba žmogui	Vertybė grožio supratimas	Vertybė nuoširdumas	Vertybė lygybė	Vertybė laisvė	Vertybė tolerancija	Vertybė atsakomybė	Vertybė žinios	Vertybė nuolatinis tobulėjimas	tiesos sakymas
Bendražmogiškos vertybės	Vertybė teisingumas	1	.698*	.044	.464**	.437**	.353**	.423**	.324**	.205*	.335**	.444**
	Vertybė pagarba žmogui	.698*	1	.084	.486**	.518*	.399**	.402**	.370**	.265*	.496**	.351**
	Vertybė grožio supratimas	.044	.084	1	.080	-.017	.176	-.069	.076	-.074	.142	.104
	Vertybė nuoširdumas	.464**	.486**	.080	1	.334**	.309**	.416**	.503*	-.014	.213*	.401**
Visuomeninės vertybės	Vertybė lygybė	.437**	.518*	-.017	.334**	1	.424**	.348**	.374**	.144	.306**	.291**
	Vertybė laisvė	.353**	.399**	.176	.309**	.424**	1	.218*	.319**	.176	.303**	.218*
	Vertybė tolerancija	.423**	.402**	-.069	.416**	.348**	.218*	1	.298*	.357**	.297**	.266**
	Vertybė atsakomybė	.324**	.370**	.076	.503*	.374**	.319**	.298*	1	.150	.197*	.462**
Organizacijos vertybės	Vertybė žinios	.205*	.265**	-.074	-.014	.144	.176	.357**	.150	1	.486**	.113
	Vertybė nuolatinis tobulėjimas	.335**	.496**	.142	.213*	.306**	.303**	.297**	.197*	.486**	1	.239**
	Vertybė tiesos sakymas	.444**	.351**	.104	.401**	.291**	.218*	.266**	.462**	.113	.239**	1

* reikšmingumo lygmuo $p < 0,05$

**reikšmingumo lygmuo $p < 0,01$

Pagrindinės mokyklos kultūros ir paauglių socializacijos sąsajų matrica

	Socializacijos proceso stadijos (SPE)	Išankstinė socializacija			Susidūrimas				Pasikeitimas			
		Žinios apie ugdymo instituciją, jos tikslus, filosofiją, klimatą	Tikslus ir teisingas požiūris į būsimą mokymąsi	Organizacija, kurios nariu žadama tapti, vertybių priėmimas	Lūkesčių ir vilčių išsiaiškinimas.	Naujų įgūdžių reikalingų mokymuisi, formavimas	Narių individualumo išsaugojimas	Naujos rolės organizacijoje išsiaiškinimas	Naujų tarpusavio santykių išsiaiškinimas	Naujo įvaizdžio formavimas	Naujų vertybių ugdymas	Naujo elgesio modelio formavimas
	Organizacijos kultūra (OK)	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.
Pastebima kultūra	1.1. Simboliai	1.1.1 Žinios apie Mokyklos simbolius	1.1.2. Požiūris į mokslus simbolių pagalba	1.1.3.	1.1.4.	1.1.5.	1.1.6.	1.1.7.	1.1.8.	1.1.9.	1.1.10.	1.1.11 .
	1.2 Kalba	1.2.1. Žinios apie organizacijos narių vartojamą kalbą	1.2.2. Naujos terminologijos mokymasis mokykloje	1.2.3. Kalba kaip mokyklos vertybė	1.2.4. Bendravimas su mokyklos mokiniais	1.2.5 Savo argumetuotos nuomonės išsakymas pamokų metu.	1.2.6. Naudotojų žargono išsaugojimas	1.2.7. Išmoktos kalbos taikymas bendraujant klasėje	1.2.8. Kalbos vartojimas grupėje	1.2.9 Naujų išsireiškimų formavimas bendraujant su bendraamžiais	1.2.10. Kalbos supratimas ir gerbimas	1.2.11 . Naujos išmoktos kalbos vartojimas
	1.3 Pasakojimai	1.3.1. Apie organizaciją sklandantys pasakojimai	1.3.2 Išgirstami pasakojimai apie mokyklos įkūrimą	1.3.3. Pasakojimai apie mokyklos vertybes	1.3.4. Pasakojimų priėmimas ar atmetimas	1.3.5. Pasakojimų pagalba formuojant mokymuisi reikalingus įgūdžius	1.3.6 Pasakojimai apie mokytojų požiūrį į mokinius; skirti nuomonės tolera	1.3.7. Savo statuso nustatymas pasakojimų pagalba	1.3.8. Bendrauriami pasakojimai	1.3.9 Mokinio pasakojimai tėvams ir draugams apie mokyklos vertybes	1.3.10. Kūrybiškumo puoselėjimas	1.3.11 . Bendrai sukurtų pasakojimų saugojimas

Persidengusios vertybės	1.4 Veiksmai	1.4.1 Informacija apie renginius internetiniame puslapyje	1.4.2. Tradicijų mokykloje įgyvendinimas	1.4.3. Susipažinimas su mokyklos švenčių scenarijais	1.4.4. Švenčių stebėjimas ir analizavimas	1.4.5. Repeticijų lankymas	-vimą 1.4.6. Nario indėlis ir atskiras vaidmuo dalyvaujant šventėse	1.4.7. Aktyvus išitraukimas į mokyklos šventes	1.4.8. Teminių klasių vakarėlių organizavimas ir dalyvavimas juose	1.4.9. Renginių prganizavimas	1.4.10. Tradicijų perėmimas	1.4.11 Išleisti šventė, atsisveikinimas su mokyklos mokytojais ir draugais
	1.5 Aplinka	1.5.1. Mokyklos tikslus ir filosofiją atitinkančios aplinkos kūrimas	1.5.2. Mokyklosi tinkama aplinka	1.5.3 Mokyklos aplinkos priėmimas	1.5.4. Adaptacija mokykloje ir klasėje, susipažinimas su patalpomis	1.5.5. Biblioteka, kompiuterių klasė, informaciniai stendai	1.5.6. Aplinkos įtaka individualumui išsaugojimui	1.5.7. Mokyklos aplinkos įtaka mokinių saviraiškos plėtrai. Aplinkos tolerancija naujo įvaizdžio kūrybai	1.5.8. Bendravimui skirtų patalpų naudojimas	1.5.9. Savo nuomonės formavimas	1.5.10. Aplinkos gerbimas	1.5.11 . Asmeninis indėlis formuojant ir saugojant mokyklos aplinką
	2.1. Asmens identifikavimas	2.1.1. Asmens tapatinimasis su mokykloje egzistuojančiomis taisyklėmis bei reikalavimais	2.1.2.	2.1.3.	2.1.4.	2.1.5. Asmenių įgūdžių formavimas identifikuojantis mokytojų keliamus reikalavimus	2.1.6.	2.1.7.	2.1.8.	2.1.9. Susitapatinimo rezultatų naujo įvaizdžio formavimas	2.1.10.	2.1.11 .

2.2. Dėmesys grupei	2.2.1. Komandos subūrimas bendriems tikslams mokykloje pasiekti				2.2.5. Mokymasis dirbti grupėje.	2.2.6. Savo individualu išsaugojimas adaptuojantis naujoje grupėje.		2.2.8. Grupės bendravimo tarpusavyryšiai			
2.3. Dėmesys žmonėms	2.3.1. Svarbiausias tikslas organizacijoje yra žmogus	2.3.2. Mokyklos bendruomenė supažindinama su organizacijos darbo taisyklėmis				2.3.6. Grupės nario priėmimas, koks jis yra					
2.4. Padalinių integracija	2.4.1. Mokyklos bendradarbiavimo filosofija su kitomis organizacijomis				2.4.5. Bendravimas su kitomis klasėmis			2.4.8. Bendradarbiavimas su kitomis klasėmis, bendriniai projektai mainų programos			
2.5. Kontrolė	2.5.1. Mokyklos vidaus darbo taisyklių laikyma-			2.5.4. Mokyklos taisyklėse nustatytų ir			2.5.7. Mokyklos kontrolės įtaka klasės bendr				

	sis			moki- nio numa- tytų mo- kykloj e tikslų įgy- vendi- nimo santy- kis			am klima tui, bendr aklasi ų tarpus avio santy kiams ; indivi duali savik ontrol ė				
2.6. Rizikos tolerancija	2.6.1. Rizika neįgyvendinti užsibrėžtų tikslų, numatytų mokyklos vizijoje				2.6.5. Tolerancijos pasireiškimas mokymo procese	2.6.6. Tolerancija vertinant savo bendrą klasių savitumą.					
2.7. Vertinimo sistema	2.7.1. Mokyklos vertybės atitinkanti vertinimo sistema						2.7.7. Grupės nario rolės moralinis vertinimas		2.7.9. Naujo įvaizdžio vertinimas		
2.8. Konfliktų tolerancija	2.8.1. Konfliktų kilimas dėl mokyklos strateginių tikslų įgyvendinimo					2.8.6. Konfliktai dėl individualumo išsaugojimo ir noro pritaipiti		2.8.8. Tarpusavio santykių kūrimo metu kylantys konfliktai			2.8.11 . Konstruktivūs konfliktų sprendimas
2.9. Orientacija į priemones	2.9.1. orientavimasis į mokinius kaip										

		į priemo- nę tiks- lui pasiek- ti										
	2.10 Sistemos atvirumas	2.10.1. Mokyk- los vizi- jos ir mi- sijos vieši- nimas visuo- menei										
Bendri susitarimai	3.1 Filosofija	Mokyklos vizijos žinojimas Misijos supratimas										
	3.2 Vertybės	Vertybių priėmimas										

**Anketa Vilniaus Antano Vienuolio ir Petro Vileišio pagrindinių mokyklų baigiamųjų klasių
moksleiviams**

Mielas moksleivi,

VU II kurso edukologijos specialybės magistrantė Laura Medelytė atlieka tyrimą. Šio tyrimo tikslas – išsiaiškinti pagrindinės mokyklos kultūros ir paauglių socializacijos sąsajas.

Būsiu dėkinga, jei pasirinksi vieną teisingą atsakymo variantą, jį apibrauksi, arba parašysi savo nuomonę nurodytoje vietoje.

1. Ar mokaisi šioje mokykloje nuo pirmos klasės?
 1. Taip
 2. Ne
2. Šioje mokykloje mokaisi, nes:
 1. Tai arčiausia mokykla mano rajone;
 2. Tėvai išrinko man šią mokyklą;
 3. Pats/pati išsirinkau šią mokyklą, nes čia mokosi mano draugai;
 4. Mokykla yra geroje susisiekimo vietoje;
 5. Mokykla turi „gerą vardą“;
 6. Kita.....
3. Jei atvykai mokytis vėliau, tai kaip pasirinkai šią mokyklą?
 1. Tėvai nusprendė
 2. Draugai rekomendavo
 3. Arti namų
 4. Laikraštyje/Internetiniame puslapyje perskaičiau atsiliepimus
 5. Girdėjau atsiliepimus iš pažįstamų
 6. Kita.....
4. Ar prieš atvykdamas į šią mokyklą žinojai apie moksleivių aprangą, mokyklos simbolius (uniformas, ženkliukus, vėliavą)?
 1. Taip
 2. Iš dalies

3. Ne
5. Ar mokyklos bendruomenės įvaizdis daro įtaką tavo įvaizdžiui?
 1. Taip
 2. Iš dalies
 3. Ne
6. Kokia būna draugų reakcija, kai jie sužino, kad mokaisi šioje mokykloje?
 1. Nustemba
 2. Giria mokyklą
 3. Žavisi
 4. Šaiposi
 5. Nebūna jokios reakcijos
 6. Kita.....
7. Kokios šventės buvo įsimintiniausios mokykloje? (Gali pažymėti keletą variantų)
 1. Rugsėjo 1-osios šventė
 2. Mokytojo diena
 3. Kalėdinė diskoteka
 4. Valentino diena
 5.(įrašyti)
 6.(įrašyti)
 7.(įrašyti)
 8.(įrašyti)
8. Kaip sužinai apie renginius, kurie vyks mokykloje?
 1. Perskaitai mokyklos informaciniame stende;
 2. Iš bendraklasių, draugų;
 3. Perskaitai internetiniame mokyklos tinklalapyje;
 4. Informuoja klasės auklėtojas;
 5. Kita.....(įrašyti)
9. Ar dalyvauji mokyklos šventėse?
 1. Aktyviai dalyvauju
 2. Pasyviai stebiu
 3. Nedalyvauju
10. Ar bendrauji su kitų klasių moksleiviais?

1. Taip
2. Iš dalies
3. Ne

11. Ar važiuojate į bendras ekskursijas, išvykas su kitų klasių moksleiviais?

1. Taip
2. Ne

12. Ar atliekate užduotis grupėse pamokų metu?

1. Taip.
2. Iš dalies
3. Ne

13. Ar mokykloje yra vietų, kur galima bendrauti pertraukų metu su kitais mokiniais?

1. Yra nemažai (išvardink keletą):

.....
.....

2. Nėra

14. Ar stengiesi, kad tavo elgesys būtų panašus į kitų mokinių elgesį? (Pagrįsk savo atsakymą)

1. Taip.....
2. Iš dalies.....
3. Ne.....

15. Ar lankaisi mokyklos bibliotekoje, skaitykloje?

1. Taip, nuolatos
2. Kartais
3. Nesilankau

16. Jei lankaisi, tai kokių tikslų dažniausiai ateini?

1. Ieškoti reikalingos literatūros pamokoms
2. Pasiimti mėgstamą knygą paskaityti
3. Skaityti laikraščius, žurnalus
4. Ruošti namų darbus
5. Naudotis kompiuteriu, internetu
6. Kita.....

17. Kaip mokykloje į tave kreipiasi mokytojas?

1. Vardu

2. Kreipiasi „tu“
3. Kreipiasi „Jūs“
4. Pavarde
5. Kitaip.....(įrašyti savo atsakymą)

18. Kaip mokytojas reaguoja, kai tu padarai klaidą?

1. Pašiepia prieš visą klasę
2. Individualiai nurodo klaidą ir kaip ją ištaisyti
3. Liepia ją ištaisyti prieš visą klasę
4. Liepia perdaryti viską iš naujo
5. Kita.....(įrašyti savo atsakymą)

19. Ar išdrįsti išsakyti savo nuomonę mokytojai (ui)?

1. Taip
2. Kartais
3. Nedrįstu

20. Ar mokytojas pamokoje naudoja kūrybiškas užduotis?

1. Taip
2. Kartais
3. Ne

21. Ar žinai savo pareigas ir teises mokykloje?

1. Taip
2. Iš dalies
3. Ne

22. Jei atsakei taip, tai iš kur sužinojai?

.....
(įrašyti atsakymą)

23. Kokias pagrindines žinai teises ir pareigas?

Teisės:

Pareigos:

.....

.....

24. Ar mokytojas teisingai vertina tavo žinias pamokoje?

1. Taip, teisingai
2. Ne, per gerai
3. Ne, per prastai
4. Neobjektyviai

25. Ar tu turi galimybių išreikšti savo sugebėjimus mokykloje? (pagrįsk savo atsakymą)

1. Taip, turiu.....
2. Iš dalies.....
3. Neturiu.....

26. Ar mokykloje nustatytos taisyklės (lankomumas, atsiskaitymai) varžo tavo laisvę?

1. Taip
2. Kartais
3. Ne

27. Kas tave įpareigoja mokytis?

1. Mokyklos kontrolė
2. Tėvų kontrolė
3. Tavo paties kontrolė (savikontrolė)

28. Ar tu jautiesi vertinamas savo bendraklasių?(Pagrįsk savo atsakymą)

1. Taip.....
2. Iš dalies.....
3. Ne.....

29. Kaip tu pats vertini savo bendraklasius?

1. Priimu tokius, kokie yra
2. Bendrauju tik su panašiais į save
3. Nuolatos konfliktuoju su jais
4. Negaliu jų pakęsti

30. Dėl kokios priežasties dažniausiai kyla konfliktai klasėje ?

1. Dėl išvaizdos
2. Dėl nuomonių išsiskyrimo
3. Dėl nesusipratimų
4. Dėl tolerancijos stokos (kitos tautybės, religijos, odos spalvos)

31. Kaip elgiasi mokytojas konfliktų metu?

1. Rėkia, šaukia
2. Pasišaipo
3. Nutildo ir nesiaiškina konflikto
4. Ramiai išklauso abi puses ir išsprendžia konfliktą
5. Kita.....

32. Ar tau svarbios šios vertybės?

Vertybė	Nesvarbi	Mažai svarbi	Svarbi	Labai svarbi
Teisingumas				
Pagarba žmogui				
Nuoširdumas				
Grožio supratimas				
Lygybė				
Laisvė				
Skirtingos nuomonės pripažinimas (tolerancija)				
Atsakomybė				
Žinios				
Nuolatinis tobulėjimas				
Tiesos ieškojimas				

33. Ar tu džiaugiesi, kad mokaisi šioje mokykloje?

1. Taip
2. Iš dalies
3. Ne

34. Kokius galėtum išvardinti mokyklos trūkumus ar privalumus?

Trūkumai:

Privalumai:

.....

.....

35. Kiek tau metų?

..... metų

36. Kokia tavo lytis? (apibrauk)

- Vyrishka
- Moterishka

Dėkoju už atsakymus!

Sutikimas tėvams dėl jų vaiko dalyvavimo tyrime.

Gerbiami Tėveliai (Globėjai),

Vilniaus universiteto edukologijos katedroje studijuojanti II kurso studentė Laura Medelytė atlieka baigiamojo darbo tyrimą tema „Pagrindinės bendrojo lavinimo mokyklos kultūros ir paauglių (14-16 metų) socializacijos sąsajų tyrimas“. Tiriama, kaip mokiniai jaučiasi mokykloje, kokie mokytojų ir mokinių tarpusavio santykiai, kokią įtaką daro mokyklos aplinka, tradicijos, šventės mokinių socializacijos procesui.

Tam tikslui sudarytas klausimynas, kuris skirtas pagrindinės mokyklos baigiamųjų klasių mokiniams. Jį sudaro 37 uždaro, atviro ir pusiau atviro tipo klausimai (kada prašoma pasirinkti labiausiai tinkantį atsakymo variantą iš išvardintų arba įrašyti savo atsakymą).

Tyrimo metu surinkta informacija nebus interpretuojama. Ji bus naudojama tik baigiamojo darbo apibendrintai analizei.

Tyrimas yra anoniminis, mokinių neprašoma nurodyti jokios asmeninės informacijos (išskyrus lytį ir amžių), todėl garantuojamas visiškasis atsakymų konfidencialumas bei naudojimas tik moksliniais tikslais.

Norint užtikrinti duomenų patikimumą, ypač svarbus yra kiekvieno asmens dalyvavimas.

Sutinku, kad mano vaikas (globotinis) dalyvautų šiame tyrime

Parašas.....

Nesutinku, kad mano vaikas (globotinis) dalyvautų šiame tyrime

Parašas.....

Tyrimas atliekamas mokyklos administracijai leidus.

Kontaktinis asmuo:

Laura Medelytė
El. p. laura.medelyte@gmail.com

Vilniaus Petro Vileišio ir Antano Vienuolio pagrindinių mokyklų mokinių užduoti atsakymai pagal parengtą klausimyną, naudojant SPSS programą.

The image displays two screenshots of the SPSS Statistics Data Editor window, showing survey data for Vilnius schools. The data is organized into columns representing different variables and rows representing individual students.

First Screenshot (Rows 1-24):

Row	mokykla	moknuo1kl	pasirinkimopri ezastys	simboliai	itakaivaizdziai	draugureakcija	dalyvavimas ventese	Bendravimas sukitomisklas emis	Bendroseks ursijos	projektairgru pineveikla	Bendravimovi etos	Elgesiopanas umasikitus	Lankymasisbi bliotekoje	Kokslankymo stikslas	Kai m
1	2	1	0	3	3	5	3	1	1	1	2	3	1	1	
2	2	1	0	1	3	5	2	1	1	1	1	3	2	4	
3	2	1	0	2	1	1	2	2	1	1	1	3	2	4	
4	2	2	2	3	3	5	2	1	2	1	1	3	3	6	
5	2	1	0	3	1	4	1	1	2	3	1	1	3	6	
6	2	1	0	0	2	5	2	1	1	2	1	3	2	1	
7	2	1	0	3	2	5	1	1	2	1	1	3	2	1	
8	2	1	1	3	3	1	2	1	1	1	2	2	2	1	
9	2	2	3	3	3	1	1	1	1	1	1	3	3	6	
10	2	2	3	3	2	5	2	1	2	3	1	3	3	6	
11	2	1	1	1	1	3	2	1	2	2	1	2	3	4	
12	2	1	0	1	3	1	1	1	1	1	1	3	3	6	
13	2	1	0	3	3	5	2	2	2	2	1	3	3	6	
14	2	1	0	1	3	1	1	1	1	1	1	3	2	4	
15	2	1	3	3	2	5	2	2	2	2	3	2	1	1	
16	2	1	1	2	3	5	2	1	1	2	1	3	2	5	
17	2	1	0	3	3	5	3	2	1	2	1	3	2	1	
18	2	1	0	3	2	5	1	1	1	1	1	3	2	1	
19	2	1	0	3	2	1	1	1	1	1	1	3	2	1	
20	2	1	0	3	2	1	1	1	1	2	1	3	2	2	
21	2	1	0	3	3	5	2	1	1	2	2	3	2	5	
22	2	1	0	3	3	5	1	1	1	1	1	3	2	1	
23	2	1	0	3	3	5	1	1	2	3	1	3	2	5	
24	2	2	3	3	3	1	1	1	1	2	1	2	2	1	

Second Screenshot (Rows 25-50):

Row	mokykla	moknuo1kl	pasirinkimopri ezastys	simboliai	itakaivaizdziai	draugureakcija	dalyvavimas ventese	Bendravimas sukitomisklas emis	Bendroseks ursijos	projektairgru pineveikla	Bendravimovi etos	Elgesiopanas umasikitus	Lankymasisbi bliotekoje	Kokslankymo stikslas	Kai m
25	2	1	0	1	3	1	1	2	1	2	1	2	3	6	
26	2	1	0	3	2	5	2	1	1	1	1	3	2	5	
27	2	1	0	3	2	5	1	2	1	1	1	3	2	1	
28	2	1	0	2	3	1	2	1	1	1	1	3	2	1	
29	2	1	0	2	2	4	2	1	1	1	1	3	2	4	
30	2	1	0	3	2	5	2	1	2	1	1	1	2	5	
31	2	2	1	1	1	1	2	1	1	1	1	3	2	5	
32	2	1	3	3	3	5	3	1	1	1	1	3	2	1	
33	2	1	0	3	1	5	2	1	1	2	1	3	2	1	
34	2	1	0	3	3	5	2	1	1	1	1	3	3	6	
35	2	1	1	1	1	5	2	1	1	1	1	3	2	4	
36	2	1	0	3	2	5	2	1	2	2	1	2	2	4	
37	2	2	3	2	3	5	2	2	2	3	2	3	2	1	
38	2	1	0	3	2	1	2	1	1	1	2	3	2	1	
39	2	1	0	3	2	5	3	1	2	2	1	3	2	1	
40	2	1	0	3	3	5	2	1	1	2	1	2	2	1	
41	2	1	3	3	3	5	3	1	1	1	1	3	3	6	
42	2	1	0	3	2	5	3	1	2	2	1	3	2	4	
43	2	2	3	2	3	1	1	1	2	2	1	3	2	4	
44	2	1	0	3	2	5	2	2	1	1	1	2	2	1	
45	2	1	3	3	2	5	2	1	1	2	1	3	2	3	
46	2	1	0	3	3	4	2	1	1	1	1	3	2	4	
47	2	1	0	3	3	1	3	1	2	2	1	3	1	5	
48	2	1	0	3	3	1	1	1	1	1	1	2	2	5	
49	2	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	2	2	5	

*spss.sav [DataSet2] - SPSS Statistics Data Editor

File Edit View Data Transform Analyze Graphs Utilities Add-ons Window Help

1 : mokykla 1.0 Visible: 29 of 29 Variables

	mokykla	moknuo1kl	pasirinkimopr ezastys	simboliai	itakaivaizdziu	Draugureakci a	dalyvavimas ventese	Bendravimas sukitomisklas emis	Bendroseks ursijos	projektaigr pineveikla	Bendravimovi etos	Elgesiopanas umasikitus	Lankymasisbi bliotekoje	Kokslankymo stikslas	Kai m
1	1	2	1	3	2	5	1	1	2	2	1	2	3	3	6
2	1	2	3	2	2	5	2	2	2	3	2	3	3	3	6
3	1	2	1	3	2	5	3	2	2	3	1	3	3	3	6
4	1	2	1	3	2	5	3	2	2	3	1	3	1	1	1
5	1	2	6	1	2	5	3	1	2	2	1	3	2	5	5
6	1	2	3	2	3	5	2	2	1	2	2	1	3	6	6
7	1	1	1	3	2	5	2	1	2	2	1	1	2	1	1
8	1	1	3	2	3	5	3	1	2	1	3	3	1	1	1
9	1	1	0	2	3	4	2	1	1	2	1	2	3	1	1
10	1	1	0	2	0	4	2	1	1	3	1	1	3	6	6
11	1	1	0	2	2	4	2	1	2	3	1	3	2	1	1
12	1	1	3	2	1	5	2	3	2	3	2	3	2	5	5
13	1	1	0	3	1	1	5	2	2	3	1	3	3	0	0
14	1	1	1	1	2	5	2	2	1	3	1	2	2	1	1
15	1	1	1	2	1	5	2	3	2	3	1	1	2	2	2
16	1	1	1	3	2	5	3	1	1	3	1	3	2	1	1
17	1	1	1	3	1	5	2	1	2	3	2	2	3	6	6
18	1	1	3	2	2	5	2	1	2	3	1	2	3	6	6
19	1	1	0	2	3	3	3	1	1	2	1	3	3	6	6
20	1	1	3	3	3	5	2	1	2	2	1	2	2	5	5
21	1	1	1	3	1	5	1	1	1	2	1	2	3	0	0
22	1	2	1	3	2	5	1	1	2	2	1	2	3	6	6
23	1	2	3	2	2	5	2	2	2	3	2	3	3	6	6
24	1	2	1	3	2	5	3	2	2	3	1	3	3	6	6

Data View Variable View

SPSS Statistics Processor is ready

start *Output1 [Document...] vileisio mokykla spss... magistrinis darbas1.d... *spss.sav [DataSet...]

9:19 PM

*spss.sav [DataSet2] - SPSS Statistics Data Editor

File Edit View Data Transform Analyze Graphs Utilities Add-ons Window Help

1 : mokykla 1.0 Visible: 29 of 29 Variables

	mokykla	moknuo1kl	pasirinkimopr ezastys	simboliai	itakaivaizdziu	Draugureakci a	dalyvavimas ventese	Bendravimas sukitomisklas emis	Bendroseks ursijos	projektaigr pineveikla	Bendravimovi etos	Elgesiopanas umasikitus	Lankymasisbi bliotekoje	Kokslankymo stikslas	Kai m
25	1	2	1	3	2	5	3	2	2	3	1	3	1	1	1
26	1	2	6	1	2	5	3	1	2	2	1	3	2	5	5
27	1	2	3	2	3	5	2	2	1	2	2	1	3	6	6
28	1	1	1	3	2	5	2	1	2	2	1	1	2	1	1
29	1	1	3	2	3	5	3	1	2	1	3	3	1	1	1
30	1	1	0	2	3	4	2	1	1	2	1	2	3	1	1
31	1	1	0	2	0	4	2	1	1	3	1	1	3	6	6
32	1	1	0	2	2	4	2	1	2	3	1	3	2	1	1
33	1	1	3	2	1	5	2	3	2	3	2	3	2	5	5
34	1	1	0	3	1	1	5	2	2	3	1	3	3	0	0
35	1	1	1	1	2	5	2	2	1	3	1	2	2	1	1
36	1	1	1	2	1	5	2	3	2	3	1	1	2	2	2
37	1	1	1	3	2	5	3	1	1	3	1	3	2	1	1
38	1	1	1	3	1	5	2	1	2	3	2	2	3	6	6
39	1	1	3	2	2	5	2	1	2	3	1	2	3	6	6
40	1	1	0	2	3	3	3	1	1	2	1	3	3	6	6
41	1	1	3	3	3	5	2	1	2	2	1	2	2	5	5
42	1	1	0	1	2	5	3	1	2	3	1	2	2	4	4
43	1	1	3	2	2	3	2	1	2	3	1	2	2	5	5
44	1	1	0	0	2	5	3	1	2	3	1	3	2	1	1
45	1	1	0	0	3	5	3	1	2	3	2	3	3	6	6
46	1	1	0	3	1	1	2	2	2	3	2	3	2	5	5
47	1	1	0	3	3	1	3	2	2	3	1	3	2	1	1
48	1	1	1	3	3	4	3	2	2	3	2	3	3	6	6

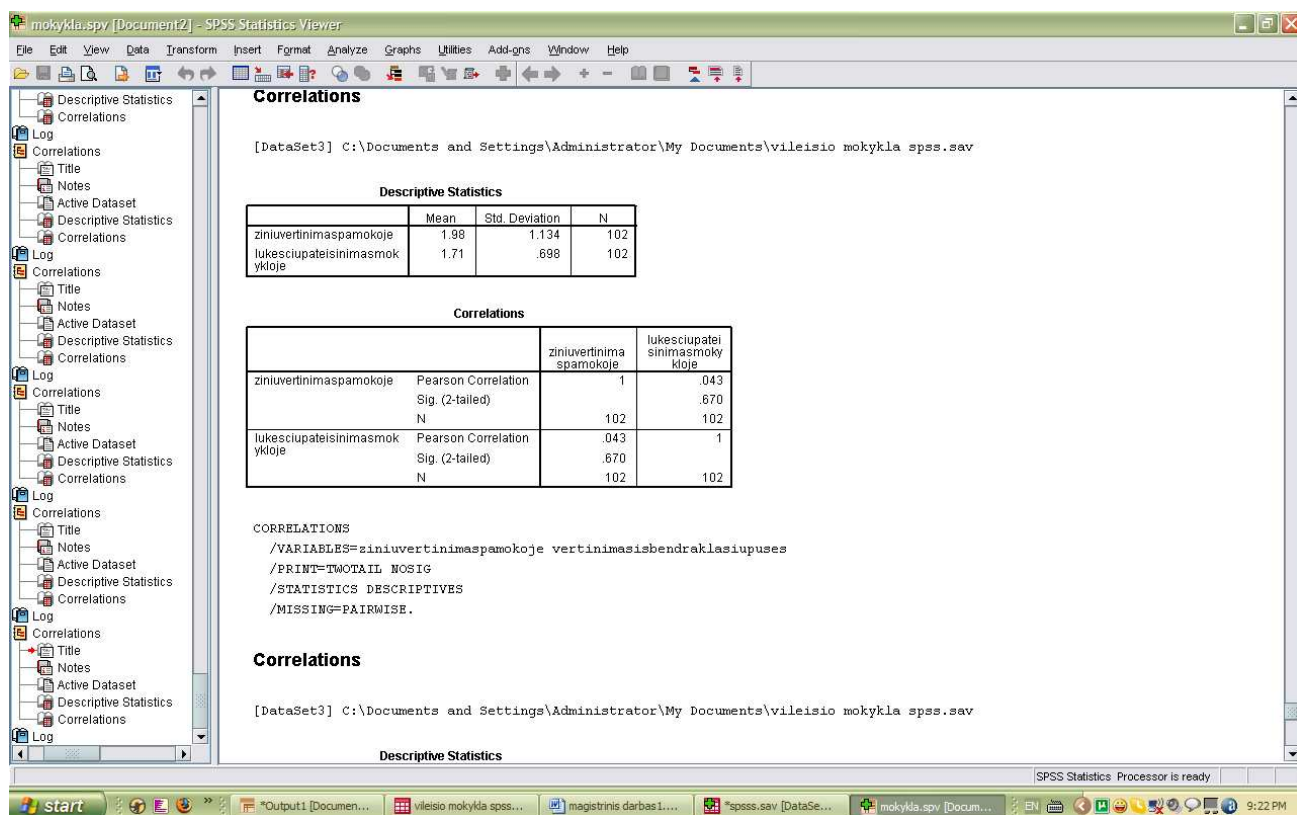
Data View Variable View

SPSS Statistics Processor is ready

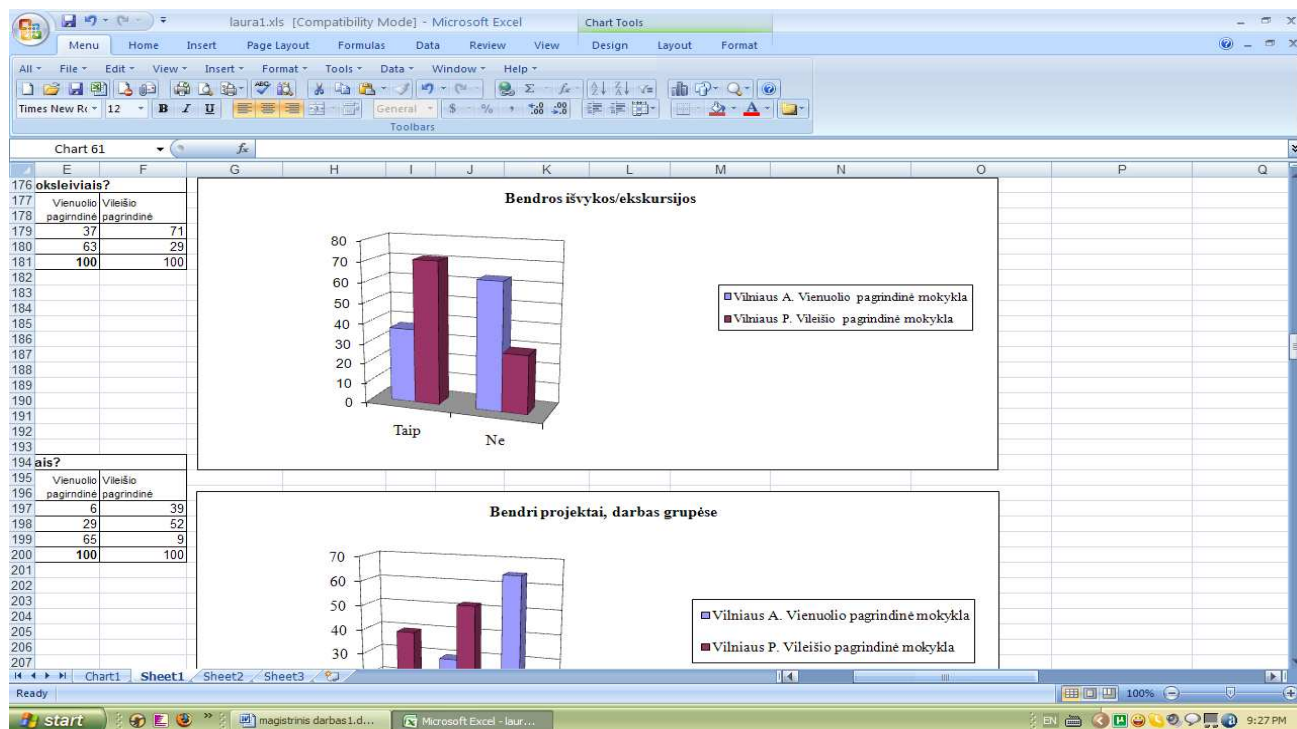
start *Output1 [Document...] vileisio mokykla spss... magistrinis darbas1.d... *spss.sav [DataSet...]

9:20 PM

Koreliacijos tarp dviejų skirtingų faktorių skaičiavimas, naudojant SPSS programą.

Windows Office Excel programos pagalba nubraižytos diagramos

Respondentų skaičius ir užkoduoti respondentų atsakymai

Pagrindinė mokykla	Iš viso mokosi baigiamosiose klasėse	Dalyvavo apklausoje	
		Skaičiai	Procentai
Vilniaus Antano Vienuolio pagrindinė mokykla	135	88	65
Vilniaus Petro Vileišio pagrindinė mokykla	120	102	85
Iš viso	255	190	75

Anketos Nr.	Mokosi nuo pirmos klasės	Tėvai išrinko mokyklą	Arti namų	Perskaitė atsiliepimus laikraštyje/internete	Girdėjau atsiliepimus iš pažįstamų	Simboliai	Įtaka įvaizdžiui	Nuostaba	Pagyros	Žavėjimasis	Pašaipos	Neutrali reakcija	Aktyvus dalyvavimas šventėse	Pasyvus stebėjimas	Nedalyvavimas	Bendravimas su kitų klasių mokiniais	Bendros išvykos/ekskursijos	Bendri projektai
1.	2	1	1			3	2					1	1		1	1	2	2
2.	2		1			2	2					1		1		2	2	3
3.	2	1				3	2					1			1	2	2	3
4.	2	1	1			3	2					1			1	2	2	3
5.	1					1	2					1			1	1	2	2
6.	2		1			2	3					1		1		1	2	2
7.	1	1	1			3	2					1		1		1	2	2
8.	1		1			2	3					1			1	1	2	2
9.	1					2	3				1			1		1	1	2
10.	1					2					1			1		1	1	3
11.	1					2	2				1			1		1	2	3
12.	1		1			2	1					1		1		3	2	3
13.	1					3	1					1		1		2	2	3
14.	1	1				1	2					1		1		2	1	3
15.	1	1	1			2	1					1		1		2	3	1
16.	1	1				3	2					1			1	1	1	3
17.	1	1				3	1					1		1		1	2	3
18.	1		1			2	2					1		1		1	2	3
19.	1					2						1			1	1	1	2

20.	1		1			3					1		1		1	2	2	
21.	1	1				3	1				1	1			1	1	2	
22.	1					2	3			1			1		1	1	2	
23.	1					2				1			1		1	1	3	
24.	1					2	2			1			1		1	2	3	
25.	1		1			2	1				1		1		3	2	3	
26.	1					3	1				1		1		2	2	3	
27.	1	1				1	2				1		1		2	1	3	
28.	1	1	1			2	1				1		1		2	3	1	
29.	1	1				3	2				1			1	1	1	3	
30.	1	1				3	1				1		1		1	2	3	
31.	1		1			2	2				1		1		1	2	3	
32.	1					2					1			1	1	1	2	
33.	1		1			3					1		1		1	2	2	
34.	1	1				3	1				1	1			1	1	2	
35.	2	1	1			3	2				1	1		1	1	2	2	
36.	2		1			2	2				1		1		2	2	3	
37.	2	1				3	2				1			1	2	2	3	
38.	2	1	1			3	2				1			1	2	2	3	
39.	1					1	2				1			1	1	2	2	
40.	2		1			2	3				1		1		1	2	2	
41.	1	1	1			3	2				1		1		1	2	2	
42.	1		1			2	3				1			1	1	2	2	
43.	1		1			2	2			1				1	1	2	3	
44.	1						2				1			1	1	2	3	
45.	1						3				1			1	1	2	3	
46.	1					1				1			1		2	2	3	
47.	1					3	3	1						1	2	2	3	
48.	1	1				3	3			1				1	2	2	3	
49.	1					3	2				1			1	2	1	3	
50.	2				1	2	2				1		1		1	2	3	
51.	1					3					1		1		1	1	2	
52.	1						3				1		1		1	2	2	
53.	1						2				1		1		1	1	2	
54.	1						2				1			1	1	2	2	
55.	1					3				1			1		1	1	2	
56.	1						3	1			1			1		1	2	2
57.	2	1				3	2				1			1	1	2	2	
58.	2	1	1			2	3			1			1		1	1	2	
59.	2		1			3	3				1			1	1	1	3	
60.	2	1				3	3				1			1	1	1	3	
61.	2	1				3				1				1	2	2	3	
62.	2				1	2	2	1					1		1	1	3	
63.	2		1			2	3				1			1	2	2	3	
64.	2	1				3	3	1					1		2	2	3	
65.	2	1				3	3			1				1	1	2	3	
66.	1		1			2	2			1			1		1	2	3	
67.	1						2				1			1	1	2	3	
68.	1						3				1			1	1	2	3	
69.	1					1				1			1		2	2	3	

70.	1					3	3	1							1	2	2	3
71.	1	1				3	3				1				1	2	2	3
72.	1					3	2					1			1	2	1	3
73.	2				1	2	2					1		1		1	2	3
74.	1					3						1		1		1	1	2
75.	1						3					1		1		1	2	2
76.	1						2					1		1		1	1	2
77.	1						2					1			1	1	2	2
78.	1					3					1			1		1	1	2
79.	1						3	1			1			1		1	2	2
80.	2	1				3	2				1			1	1	2	2	
81.	2	1	1			2	3				1			1		1	1	2
82.	2		1			3	3					1			1	1	1	3
83.	2	1				3	3					1			1	1	1	3
84.	2	1				3					1				1	2	2	3
85.	2				1	2	2	1						1		1	1	3
86.	2		1			2	3					1			1	2	2	3
87.	2	1				3	3	1						1		2	2	3
88.	2	1				3	3				1				1	1	2	3
89.	1					3	3					1			1	1	1	1
90.	1					1	3					1		1		1	1	1
91.	1					2	1	1						1		2	1	1
92.	2				1	3						1		1		1	2	1
93.	1					3	1				1			1		1	2	3
94.	1						2							1		1	1	2
95.	1					3						1	1			1	2	1
96.	1	1				3	3	1						1		1	1	1
97.	2		1			3	3	1					1			1	1	1
98.	2		1			3	2					1		1		1	2	3
99.	1	1				1	1			1				1		1	2	2
100.	1					1	3	1					1			1	1	1
101.	1					3	3					1		1		2	2	2
102.	1					1	3					1	1			1	1	1
103.	1					3	3					1			1	1	1	1
104.	1					1	3					1		1		1	1	1
105.	1					2	1	1						1		2	1	1
106.	2				1	3						1		1		1	2	1
107.	1					3	1				1			1		1	2	3
108.	1						2							1		1	1	2
109.	1					3						1	1			1	2	1
110.	1	1				3	3	1						1		1	1	1
111.	2		1			3	3	1					1			1	1	1
112.	2		1			3	2					1		1		1	2	3
113.	1	1				1	1			1				1		1	2	2
114.	1					1	3	1					1			1	1	1
115.	1					3	3					1		1		2	2	2
116.	1					1	3					1	1			1	1	1
117.	1					2	2				1			1		1	1	1
118.	1					3	2					1		1		1	2	1
119.	1					1	1	1						1		1	1	1

120.	1		1			3	3					1			1	1	1	1
121.	1					3	1					1		1		1	1	2
122.	1					3	3					1		1		1	1	1
123.	1	1	1			1	1							1		1	1	1
124.	1					3	2					1		1		1	2	2
125.	2		1			2	3					1		1		2	1	3
126.	1					3	1	1						1		1	1	1
127.	1					3	2					1			1	1	2	2
128.	1					3						1		1		1	1	2
129.	1		1			3	3					1			1	1	1	1
130.	1					3	3					1		1		2	2	2
131.	1					1	3					1	1			1	1	1
132.	1					2	2				1			1		1	1	1
133.	1					3	2					1		1		1	2	1
134.	1					1	1	1						1		1	1	1
135.	1		1			3	3					1			1	1	1	1
136.	1					3	1					1		1		1	1	2
137.	1					3	3					1		1		1	1	1
138.	1	1	1			1	1							1		1	1	1
139.	1		1			3						1	1			1	1	1
140.	2		1			2	3					1	1			1	1	1
141.	2		1			2	3					1	1			1	1	2
142.	2				1	2	3					1	1			1	1	1
143.	2				1	1	3					1			1	1	2	3
144.	2		1			3	3					1		1		1	1	2
145.	2				1	2	3				1		1			1	1	1
146.	2	1				2	2					1				1	2	1
147.	2	1				3	3	1					1			1	1	1
148.	2	1	1		1	1	3			1			1			1	1	1
149.	2	1				3	3			1				1		1	1	2
150.	2	1				3	2					1		1		1	1	2
151.	2	1				3	2	1						1		1	1	3
152.	2				1	1						1		1		1	1	1
153.	2	1				3	3		1						1	1	1	2
154.	2		1			3	2			1				1		1	1	1
155.	2				1	2		1						1		2	1	1
156.	2	1				3	3					1			1	1	1	1
157.	2	1				3						1	1			1	1	2
158.	2				1	3	3					1	1			1	1	1
159.	2	1				2	3					1		1		1	1	1
160.	2				1	3	3						1			1	1	1
161.	2	1				3	2					1		1		1	1	2
162.	1		1			2	3					1	1			1	1	1
163.	2	1				3	2					1		1		1	1	1
164.	2		1			3	2					1		1		1	1	2
165.	2		1			2	3					1		1		1	2	1
166.	2	1				3	1					1		1		1	1	1
167.	2		1			2	3					1	1			1	1	1
168.	2		1			2	3					1	1			1	1	2
169.	2				1	2	3					1	1			1	1	1

170.	2				1	1	3					1			1	1	2	3
171.	2		1			3	3					1		1		1	1	2
172.	2				1	2	3				1		1			1	1	1
173.	2	1				2	2					1				1	2	1
174.	2	1				3	3	1					1			1	1	1
175.	2	1	1		1	1	3			1			1			1	1	1
176.	2	1				3	3			1				1		1	1	2
177.	2	1				3	2					1		1		1	1	2
178.	2	1				3	2	1						1		1	1	3
179.	2				1	1						1		1		1	1	1
180.	2	1				3	3		1						1	1	1	2
181.	2		1			3	2			1				1		1	1	1
182.	2			1		2		1						1		2	1	1
183.	2	1				3	3					1			1	1	1	1
184.	2	1				3						1	1			1	1	2
185.	2				1	3	3					1	1			1	1	1
186.	2	1				2	3					1		1		1	1	1
187.	2				1	3	3						1			1	1	1
188.	2	1				3	2					1		1		1	1	2
189.	1		1			2	3					1	1			1	1	1
190.	2	1				3	2					1		1		1	1	1

Anketos Nr.	Bendravimo vietos mokykloje	Panašus elgesys	Lankymasis skaitykloje/bibliotekoje	Reikalingos literatūros paieška	Laikraščių, žurnalų skaitymas	Pamokų ruošimas	Naudojimasis internetu	Kreipiasi vardu	Kreipiasi asmeniniu įvardžiu "tu"	Kreipiasi asmeniniu įvardžiu "Jūs"	Kreipiasi pavarde	Naudoja kitą kreipinį	Pašiepia prieš visą klasę	Individualiai nurodo klaidą ir kaip ją ištaisyti	Liepia ištaisyti prieš visą klasę	Liepia atlikti užduotį iš naujo	Nuomonės išsakymas	Teisių ir pareigų žinojimas
1.	1	2	3					1			1		1				2	2
2.	1	3	3					1						1			2	2
3.	1	3	3					1						1			2	2
4.	1	3	3					1						1			3	1
5.	1	3	2	1				1					1				2	1
6.	1	3	3					1							1		2	2

7.	1	1	2	1		1	1	1						1			3	1
8.	1	3	3					1								1	2	1
9.	1	2	3					1						1			1	2
10.	1	1	3					1						1			1	3
11.	1	3	2	1				1			1				1		1	1
12.	2	3	2	1				1						1			2	1
13.	1	3						1						1			1	1
14.	1	2	2	1						1				1			2	2
15.	1	1	2		1			1	1		1			1			2	1
16.	1	3	2	1							1			1			1	2
17.	2	3	3								1			1			1	2
18.	1	2	3					1						1			2	1
19.	1	3	3					1			1			1			1	2
20.	1	2	2	1					1						1		1	2
21.	1	2	3					1						1			2	1
22.	1	2	3					1						1			1	2
23.	1	1	3					1	1					1			1	3
24.	1	3	2	1				1			1				1		1	1
25.	2	3	2	1				1						1			2	1
26.	1	3						1						1			1	1
27.	1	2	2	1						1				1			2	2
28.	1	1	2		1			1	1		1			1			2	1
29.	1	3	2	1							1			1			1	2
30.	2	3	3								1			1			1	2
31.	1	2	3					1						1			2	1
32.	1	3	3					1			1			1			1	2
33.	1	2	2	1					1						1		1	2
34.	1	2	3					1						1			2	1
35.	1	2	3					1			1			1			2	2
36.	1	3	3					1						1			2	2
37.	1	3	3					1						1			2	2
38.	1	3	3					1						1			3	1
39.	1	3	2	1				1					1				2	1
40.	1	3	3					1							1		2	2

41.	1	1	2	1		1	1	1						1			3	1
42.	1	3	3					1								1	2	1
43.	1	2	2				1	1						1			1	1
44.	1	3	2	1				1							1		2	2
45.	2	3	3							1				1			2	2
46.	2	3	2		1			1						1			2	2
47.	1	3	2	1						1					1		2	2
48.	2	3	3							1		1					1	1
49.	1	3	2	1				1						1			2	2
50.	2	3	3					1							1		1	1
51.	1	3	3					1						1			2	2
52.	1	2	3					1						1			1	1
53.	1	2	2					1						1			2	2
54.	1		3					1									1	1
55.	1	3	2	1				1						1			2	2
56.	1	3	2	1				1						1			2	2
57.	1	3	2	1				1						1			2	2
58.	1	3	3					1							1		1	1
59.	2	3	3								1	1					1	1
60.	2	3	3							1				1			1	1
61.	1	3	3					1									1	1
62.	1	3	3					1					1				1	2
63.	1	3	3					1					1				2	1
64.	2	3	3						1								1	1
65.	2	3	3					1				1		1			1	2
66.	2	3	2		1					1	1			1			2	2
67.	1	3	2	1				1							1		2	2
68.	2	3	3							1				1			1	2
69.	2	3	2		1			1						1			1	2
70.	1	3	2	1						1					1		2	2
71.	2	3	3							1		1					1	1
72.	1	3	2	1				1						1			2	2
73.	2	3	3					1							1		2	1
74.	1	3	3					1						1			2	2

75.	1	2	3					1						1			2	1	
76.	1	2	2					1						1			1	2	
77.	1		3					1									1	1	
78.	1	3	2	1				1						1			2	2	
79.	1	3	2	1				1						1			3	2	
80.	1	3	2	1				1						1			1	2	
81.	1	3	3					1							1		2	1	
82.	2	3	3								1	1					3	1	
83.	2	3	3								1			1			2	1	
84.	1	3	3					1									1	1	
85.	1	3	3					1					1				1	2	
86.	1	3	3					1					1				1	1	
87.	2	3	3						1								1	1	
88.	2	3	3					1				1		1			2	2	
89.	2	3	1	1				1							1		2	1	
90.	1	3	2					1	1					1			2	1	
91.	1	3	2					1	1					1			1	1	
92.	1	3	3					1									1	1	
93.	1	1	3								1						1	2	2
94.	1	3	2	1				1					1				3	3	
95.	1	3	2	1						1			1				1	1	
96.	2	3	2			1				1			1				1	1	
97.	1	3	3					1						1			1	1	
98.	1	3	3					1						1			1	1	
99.	1	2	3						1				1				2	2	
100.	1	3	3					1						1			1	1	
101.	1	3	3					1						1			2	2	
102.	1	3	2					1				1		1			1	1	
103.	2	3	1	1				1							1		2	1	
104.	1	3	2					1	1					1			2	1	
105.	1	3	2					1	1					1			2	1	
106.	1	3	3					1									1	1	
107.	1	1	3								1						1	1	2
108.	1	3	2	1				1					1				2	3	

109.	1	3	2	1					1			1				1	1
110.	2	3	2		1				1			1				1	1
111.	1	3	3					1					1			1	1
112.	1	3	3					1					1			1	1
113.	1	2	3						1				1			1	2
114.	1	3	3					1					1			1	1
115.	1	3	3					1					1			1	2
116.	1	3	2				1				1		1			1	1
117.	1	3	2	1			1	1					1			1	1
118.	1	1	2	1				1					1			2	2
119.	1	3	2					1								2	2
120.	1	3	2				1				1		1			2	1
121.	1	3	2	1				1					1			1	1
122.	1	3	3					1					1			1	1
123.	1	3	2	1				1					1			1	1
124.	1	3	2				1						1			2	2
125.	1	3	3					1					1			2	1
126.	1	3	3					1					1			1	2
127.	1	3	2				1				1		1			1	1
128.	1	3	2	1			1	1					1			2	1
129.	1	1	2	1				1					1			1	2
130.	1	3	2					1								1	2
131.	1	3	2				1				1		1			2	1
132.	1	3	2	1				1					1			1	1
133.	1	3	3					1					1			1	1
134.	1	3	2	1				1					1			1	1
135.	1	3	2				1						1			2	2
136.	1	3	3					1					1			3	1
137.	1	1	3								1				1	3	2
138.	1	3	2	1				1					1			1	3
139.	1	3	2	1						1			1			2	1
140.	2	3	2		1					1			1			3	1
141.	1	3	3					1					1			2	1
142.	1	3	3					1					1			1	1

143.	1	3	3														2	2
144.	1	3	3					1					1	1			2	2
145.	1	3	1	1				1						1			1	1
146.	1	3	3					1						1			2	2
147.	1	1	2			1						1					2	2
148.	1	3	2	1				1						1			1	1
149.	1	1	2			1				1				1			2	2
150.	1	3	2	1				1						1			1	1
151.	1	1	2			1		1						1			2	2
152.	1	3	2	1		1	1	1						1			2	2
153.	1	3	2			1	1	1						1			2	2
154.	1	3	2			1		1						1			1	1
155.	1	3	2	1				1						1			2	2
156.	1	1	2			1		1			1			1			2	2
157.	1	3	3					1						1			2	2
158.	1	3	2				1	1								1	1	1
159.	1	3	2			1		1			1						1	3
160.	1	3	2	1				1						1			3	1
161.	1	3	3					1						1			1	2
162.	1	1	2				1							1			2	1
163.	1	3	2				1	1						1			1	2
164.	1	3	2				1	1						1			2	1
165.	1	1	2				1	1						1			1	1
166.	1	1	2			1								1			1	1
167.	1	3	2				1	1						1			1	2
168.	1	3	3					1						1	1		2	1
169.	1	3	3														2	2
170.	1	3	3					1					1	1			1	2
171.	1	3	1	1				1						1			2	1
172.	1	3	3					1						1			1	2
173.	1	1	2			1						1					2	2
174.	1	3	2	1				1						1			2	1
175.	1	1	2			1					1			1			2	2
176.	1	3	2	1				1						1			2	1

177.	1	1	2			1		1						1			2	2
178.	1	3	2	1		1	1	1						1			2	2
179.	1	3	2			1	1	1						1			1	2
180.	1	3	2			1		1						1			2	1
181.	1	3	2	1				1						1			2	2
182.	1	1	2			1		1			1			1			1	2
183.	1	3	3					1						1			2	2
184.	1	3	2				1	1							1		1	1
185.	1	3	2			1		1			1						1	3
186.	1	3	2	1				1						1			2	1
187.	1	3	3					1						1			2	2
188.	1	1	2					1						1			2	1
189.	1	3	2					1	1					1			3	2
190.	1	3	2					1	1					1			2	1

Anketos Nr.	Mokytojų vertinimo objektyvumas	Sugebėjimų išraiška	Kontrolės įtaka laisvės pasireiškimui	Įpareigojimas mokyti	Pripažinimas klasėje	Priimu tokius kokie jie yra	Bendrauju su panašiais į save	Konfliktuoju su jais	Negaliu pakęsti	Konfliktai klasėje dėl išvaizdos	Dėl skirtingos nuomonės	Dėl nesusipratimų	Dėl tolerancijos stokos	Mokytojas konfliktų metu šaukia	Pasišaipo	Nutildo ir nesiaiskina konflikto	Ramiai išklauso ir išsprendžia konfliktą
1.	3	3		2	1	1				1					1		
2.	1		1	2		1						1				1	
3.	1	2	1	2	3		1	1				1				1	
4.	4	1	2	1	1		1				1		1				1
5.	1	3	1	2	1	1					1	1					1
6.	3	3	1	2	2		1				1	1		1			
7.	1	2	2	2	3	1				1	1	1				1	

8.	4	3	1	3	1		1			1			1			1	
9	4	1	2	2	1		1			1	1		1				1
10.	3		3	2	1		1				1					1	
11.	2	1	3	2	1	1					1		1	1			
12.	3	3	2	3	3	1					1						1
13.	1	2	2	3	3				1					1	1	1	
14.	4	1	1	3	1		1				1			1		1	
15.	2		2	3	3	1								1		1	1
16.	4	2	2	2	1		1						1	1			
17.	4	3	2	2	2	1											
18.	2	2	2	3	2	1					1						1
19.	1	3	1	2	2	1											
20.	3	2	1	3	2	1						1		1			
21.	3	2	1	2	2	1				1			1			1	
22.	4	1	2	2	1		1			1	1		1				1
23.	3		3	2	1		1				1					1	
24.	2	1	3	2	1	1					1		1	1			
25.	3	3	2	3	3	1					1						1
26.	1	2	2	3	3				1					1	1	1	
27.	4	1	1	3	1		1				1			1		1	
28.	2		2	3	3	1								1		1	1
29.	4	2	2	2	1		1						1	1			
30.	4	3	2	2	2	1											
31.	2	2	2	3	2	1					1						1
32.	1	3	1	2	2	1											
33.	3	2	1	3	2	1						1		1			
34.	3	2	1	2	2	1				1			1			1	
35.	3	3		2	1	1				1					1		
36.	1		1	2		1						1				1	
37.	1	2	1	2	3		1	1				1				1	
38.	4	1	2	1	1		1				1		1				1
39.	1	3	1	2	1	1					1	1					1
40.	3	3	1	2	2		1				1	1		1			
41.	1	2	2	2	3	1					1	1	1			1	

42.	4	3	1	3	1		1			1			1			1	
43.	1	1	1	3	1	1				1	1					1	
44.	4	2	2	3	1	1						1			1		
45.	1	1	3	3	1	1					1					1	
46.	4	3	3	1	1				1		1						1
47.	2	2	1	1	2	1							1	1			
48.	4	3	2	3	3		1						1			1	
49.	1	1	1	3	2	1					1			1			
50.	4	2	1	3	2	1					1						
51.	4	3	3	3	2	1					1						1
52.	1	1	1	3	1	1					1						1
53.	3	2	2	2	2		1				1			1			
54.	4	3	1	3	2	1						1				1	
55.	4	3	2	3	1		1				1					1	
56.	3	2	3	3	1	1					1			1			
57.	1	2	1	2	1		1			1				1			
58.	4	3	2	3	1	1						1				1	
59.	4		1	3	1	1					1			1			
60.	2	1	1	3	1	1					1			1			
61.	4	2	1	1	1	1						1		1			
62.	4	3	1	1	3	1					1			1			
63.	1	3	2	3	3	1					1						
64.	1	2	1	1	1		1			1	1					1	
65.	3	2	1	3	1	1				1				1			
66.	1	1	3	3	1	1					1					1	
67.	4	3	3	1	1				1		1						1
68.	2	2	1	1	2	1							1	1			
69.	4	3	2	3	3		1						1			1	
70.	1	1	1	3	2	1					1			1			
71.	4	2	1	3	2	1					1						
72.	4	3	3	3	2	1					1						1
73.	1	1	1	3	1	1					1						1
74.	3	2	2	2	2		1				1			1			
75.	4	3	1	3	2	1						1				1	

76.	4	3	2	3	1		1				1					1	
77.	3	2	3	3	1	1					1			1			
78.	1	2	1	2	1		1			1				1			
79.	4	3	2	3	1	1						1				1	
80.	4		1	3	1	1					1			1			
81.	2	1	1	3	1	1					1			1			
82.	4	2	1	1	1	1						1		1			
83.	4	3	1	1	3	1					1			1			
84.	1	3	2	3	3	1					1						
85.	1	2	1	1	1		1			1	1					1	
86.	3	2	1	3	1	1				1				1			1
87.	2	1	1	3	1	1					1			1		1	
88.	4	2	1	1	1	1						1		1			
89.	1	2	3	3	1	1					1					1	
90.	2	2	1	2	1	1				1			1			1	
91.	1	1	3	3	2	1				1						1	
92.	4	3	1	1	1	1					1			1			
93.	3	3	1	3	3	1					1						
94.	1	1	2	1	2	1					1					1	
95.	2	1	1	3	1				1				1		1		
96.	4	3	1	3	1	1						1		1			
97.	4	3	3	3	1	1				1	1					1	
98.	1	3	1	2	2		1			1				1			
99.	3	2	2	2	2		1			1					1		
100.		2	2	2	1		1			1	1	1		1		1	
101.	1	2	3	3	2	1					1			1			
102.	1	2	3	3	1	1					1					1	
103.	2	2	1	2	1	1				1			1			1	
104.	1	1	3	3	2	1				1						1	
105.	4	3	1	1	1	1					1			1			
106.	3	3	1	3	3	1					1						
107.	1	1	2	1	2	1					1					1	
108.	2	1	1	3	1				1				1		1		
109.	4	3	1	3	1	1						1		1			

110.	4	3	3	3	1	1				1	1					1	
111.	1	3	1	2	2		1			1				1			
112.	3	2	2	2	2		1			1					1		
113.		2	2	2	1		1			1	1	1		1		1	
114.	1	2	3	3	2	1				1				1			
115.	1	1	2	3	1	1				1						1	
116.	3	1	2	3	3	1					1						1
117.	4	2	2	3	2	1				1				1			
118.	1	2	1	1	1	1				1							1
119.	1	1	3	3	2	1				1						1	
120.	1	1	2	3	1						1					1	
121.		2	2	3	1					1				1			
122.	1	1	3	3	1	1					1			1			
123.	2	2	2	2	2	1				1							
124.	1	2	3	1	1						1					1	
125.	1	1	3	3	2	1				1							1
126.	1	1	2	3		1				1				1			
127.	1	1	1	2	1	1				1						1	
128.	4	3	2	3	1	1				1						1	
129.	2	2	2	2	2	1					1						1
130.	1	2	1	2	1	1					1			1		1	
131.	1	1	3	3	2	1				1						1	
132.	1	1	2	3	1	1					1			1			
133.	3	1	1	3	2	1				1				1			
134.	1	2	3	3	2	1					1						1
135.	1	2	2	3	2	1							1			1	
136.	1	2	2	2	3	1	1			1						1	
137.	1	2	1	3	2	1				1							1
138.	1	1	3	3	1	1				1						1	
139.	4	2	2	3	1	1				1				1	1		
140.	1	1	2	3	1	1					1			1			
141.	3	1	1	3	2	1				1				1			
142.	1	2	3	3	2	1					1						1
143.	1	2	2	3	2	1							1			1	

144.	1	2	2	2	3	1	1				1					1	
145.	1	2	1	3	2	1					1						1
146.	1	1	3	3	1	1					1					1	
147.	4	2	2	3	1	1					1			1	1		
148.	4	2	1	3	1	1					1			1			
149.	1	2	1	1	1	1					1						1
150.	1	1	3	3	2	1					1					1	
151.	1	1	2	3	1							1				1	
152.	2	2	2	3	1						1			1			
153.	1	1	3	3	1	1						1		1			
154.	4	3	2	3	1	1					1					1	
155.	2	2	2	2	2	1						1					1
156.	1	2	1	2	1	1						1		1		1	
157.	1	1	3	3	2	1					1					1	
158.	1	1	2	3	1	1						1		1			
159.	3	1	1	3	2	1					1			1			
160.	1	2	3	3	2	1						1					1
161.	1	2	2	3	2	1							1			1	
162.	1	2	2	2	3		1				1					1	
163.	1	2	1	3	2	1					1						1
164.	1	1	3	3	1	1					1					1	
165.	4	2	2	3	1	1					1			1	1		
166.	1	1	2	3	1	1						1		1			
167.	3	1	1	3	2	1					1			1			
168.	1	2	3	3	2	1						1					1
169.	1	2	2	3	2	1							1			1	
170.	1	2	2	2	3		1				1					1	
171.	1	2	1	3	2	1					1						1
172.	1	1	3	3	1	1					1					1	
173.	4	2	2	3	1	1					1			1	1		
174.	4	2	2	3	2	1					1			1			
175.	1	2	1	1	1	1					1						1
176.	1	1	3	3	2	1					1					1	
177.	1	1	2	3	1							1				1	

178.		2	2	3	1						1			1			
179.	1	1	3	3	1	1						1		1			
180.	2	2	2	2	2	1					1						
181.	1	2	3	1	1							1				1	
182.	1	1	3	3	2	1					1						1
183.	1	1	2	3		1					1			1			
184.	1	1	1	2	1	1				1						1	
185.	4	3	2	3	1	1					1					1	
186.	2	2	2	2	2	1						1					1
187.	1	2	1	2	1	1						1		1		1	
188.	1	1	3	3	2	1					1					1	
189.	1	2	3	1	1							1				1	
190.	1	1	3	3	2	1					1						1

Anketos Nr.	Vertybė – Teisingumas	Vertybė – Pagarba žmogui	Vertybė – Nuoširdumas	Vertybė – Grožio supratimas	Vertybė – Lygybė	Vertybė – Laivė	Vertybė - Tolerancija	Vertybė – Atsakomybė	Vertybė – Žinios	Vertybė – Nuolatinis tobulėjimas	Vertybė – Tiesos sakymas	Lūkesčių pasitvirtinimas	Amžius	Lytis	Mokykla
1.	3	4	3	3	4	4	4	3	2	3	4	2	15	1	av
2.	3	3	2	2	3	3	3	3	3	3	3	2	15	1	av
3.	4	3	3	3	3	3	2	3	3	2	3	3	16	1	av
4.	3	3	3	1	1	2	2	4	3	3	4	1	16	1	av
5.	3	3	3	2	3	3	4	3	3	3	4	2	15	2	av
6.	4	4	3	3	3	4	3	3	3	3	4	2	15	2	av
7.	4	4	4	1	4	4	4	4	3	3	4	2	16	2	av

8.	3	3	4	2	3	3	3	3	4	4	4	2	15	2	av
9	3	3	3	3	4	2	4	3	4	4	4	3	16	2	av
10.	3	3	3	3	3	3	3	3	4	4	3	3	16	2	av
11.	4	4	4	3	3	2	3	4	4	4	3	2	16	2	av
12.	4	4	4	2	3	4	4	4	4	4	4	3	16	2	av
13.	4	3	3	2	4	3	3	3	4	4	3	2	16	1	av
14.	4	4	3	2	4	4	3	4	3	4	2	2	15	1	av
15.	4	4	2	1	2	3	2	3	4	2	4	1	16	1	av
16.	3	3	2	2	4	4	2	3	4	4	1	2	16	1	av
17.	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2	15	1	av
18.	3	2	2	2	3	4	1	2	3	3	2	2	16	1	av
19.	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2	15	1	av
20.	3	3	3	2	4	3	3	3	3	2	3	2	15	1	av
21.	4	3	4	2	1	4	3	4	4	4	4	2	15	1	av
22.	3	3	3	3	4	1	4	3	4	4	4	3	16	2	av
23.	3	3	3	3	3	3	3	3	4	4	3	3	16	2	av
24.	4	4	4	3	3	2	3	4	4	4	3	2	16	2	av
25.	4	4	4	2	3	4	4	4	4	4	4	3	16	2	av
26.	4	3	3	2	4	3	3	3	4	4	3	2	16	1	av
27.	4	4	3	2	4	4	3	4	3	4	2	2	15	1	av
28.	4	4	2	1	2	3	2	3	4	2	4	1	16	1	av
29.	3	3	2	2	4	4	2	3	4	4	1	2	16	1	av
30.	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2	15	1	av
31.	3	2	2	2	3	4	1	2	3	3	2	2	16	1	av
32.	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2	15	1	av
33.	3	3	3	2	4	3	3	3	3	2	3	2	15	1	av
34.	4	3	4	2	1	4	3	4	4	4	4	2	15	1	av
35.	3	4	3	3	4	4	4	3	2	3	4	2	15	1	av
36.	3	3	2	2	3	3	3	3	3	3	3	2	15	1	av
37.	4	3	3	3	3	3	2	3	3	2	3	3	16	1	av
38.	3	3	3	1	1	2	2	4	3	3	4	1	16	1	av
39.	3	3	3	2	3	3	4	3	3	3	4	2	15	2	av
40.	4	4	3	3	3	4	3	3	3	3	4	2	15	2	av
41.	4	4	4	1	4	4	4	4	3	3	4	2	16	2	av

42.	3	3	4	2	3	3	3	3	4	4	4	2	15	2	av
43.	3	3	3	2	3	3	2	3	3	2	3	1	16	1	av
44.	4	4	4	3	3	3	3	3	4	4	3	2	16	1	av
45.	3	3	3	2	2	2	3	3	2	2	4	1	17	1	av
46.	4	4	4	2	3	4	4	2	2	3	3	1	17	1	av
47.	3	4	3	2	4	3	4	4	3	3	3	2	16	1	av
48.	4	3	3	2	4	4	3	4	4	4	4	3	17	1	av
49.	3	3	2	2	3	3	2	3	3	3	3	2	16	1	av
50.	4	4	4	3	4	4	3	4	4	3	4	1	16	1	av
51.	3	3	3	2	4	4	3	3	3	3	3	2	16	1	av
52.	3	4	3	2	3	4	3	3	3	3	3	1	16	1	av
53.	3	3	3	2	3	4	3	3	3	3	3	2	16	1	av
54.	3	4	4	2	3	4	4	4	4	3	3	2	17	2	av
55.	3	4	4	3	4	4	4	4	4	4	4	2	16	2	av
56.	3	4	4	2	4	4	3	3	3	4	3	3	16	2	av
57.	3	4	4	3	4	4	3	4	3	3	4	2	15	2	av
58.	4	4	3	2	3	4	4	2	3	4	4	3	15	2	av
59.	4	4	3	1	2	3	3	4	2	4	4	2	17	2	av
60.	4	4	4	3	4	4	1	4	4	4	4	2	15	2	av
61.	3	3	2	4	3	4	2	3	4	3	2	3	16	2	av
62.	3	3	3	3	2	3	2	2	2	2	3	2	16	2	av
63.	4	4	3	2	3	3	4	4	3	4	3	3	16	2	av
64.	4	4	3	4	4	4	4	4	4	4	3	3	16	2	av
65.	2	4	3	4	1	1	1	2	1	1	4	3	16	1	av
66.	3	3	3	2	3	3	2	3	3	2	3	1	16	1	av
67.	4	4	4	3	3	3	3	3	4	4	3	2	16	1	av
68.	3	3	3	2	2	2	3	3	2	2	4	1	17	1	av
69.	4	4	4	2	3	4	4	2	2	3	3	1	17	1	av
70.	3	4	3	2	4	3	4	4	3	3	3	2	16	1	av
71.	4	3	3	2	4	4	3	4	4	4	4	3	17	1	av
72.	3	3	2	2	3	3	2	3	3	3	3	2	16	1	av
73.	4	4	4	3	4	4	3	4	4	3	4	1	16	1	av
74.	3	3	3	2	4	4	3	3	3	3	3	2	16	1	av
75.	3	4	3	2	3	4	3	3	3	3	3	1	16	1	av

76.	3	3	3	2	3	4	3	3	3	3	3	2	16	1	av
77.	3	4	4	2	3	4	4	4	4	3	3	2	17	2	av
78.	3	4	4	3	4	4	4	4	4	4	4	2	16	2	av
79.	3	4	4	2	4	4	3	3	3	4	3	3	16	2	av
80.	3	4	4	3	4	4	3	4	3	3	4	2	15	2	av
81.	4	4	3	2	3	4	4	2	3	4	4	3	15	2	av
82.	4	4	3	1	2	3	3	4	2	4	4	2	17	2	av
83.	4	4	4	3	4	4	1	4	4	4	4	2	15	2	av
84.	3	3	2	4	3	4	2	3	4	3	2	3	16	2	av
85.	3	3	3	3	2	3	2	2	2	2	3	2	16	2	av
86.	4	4	3	2	3	3	4	4	3	4	3	3	16	2	av
87.	4	4	3	4	4	4	4	4	4	4	3	3	16	2	av
88.	2	4	3	4	1	1	1	2	1	1	4	3	16	1	av
89.	4	4	3	3	4	4	3	3	3	3	2	1	17	2	pv
90.	4	3	2	4	4	3	4	4	2	2	2	2	15	1	pv
91.	3	4	4	3	3	3	4	4	4	4	4	2	16	2	pv
92.	4	4	4	3	4	4	4	4	4	4	4	2	15	2	pv
93.	4	3	3	3	3	4	3	4	3	3	3	2	15	2	pv
94.	1	1	1	2	2	2	1	2	2	2	1	2	15	1	pv
95.	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	15	1	pv
96.	4	4	3	3	4	4	4	3	3	4	4	1	15	1	pv
97.	4	4	4	2	4	4	4	4	4	4	4	1	15	2	pv
98.	3	3	3	3	1	3	2	2	2	3	3	2	15	1	pv
99.	3	3	3	3	3	3	3	3	2	2	4	3	14	1	pv
100.	2	3	1	4	1	3	1	1	1	2	1	1	14	1	pv
101.	4	4	4	3	4	4	4	4	2	2	4	2	14	1	pv
102.	1	1	2	1	2	2	1	3	2	1	1	2	14	1	pv
103.	4	4	4	4	4	4	1	3	2	4	4	2	14	1	pv
104.	3	3	3	2	3	3	3	2	2	2	3	2	14	1	pv
105.	3	3	3	1	1	1	3	3	3	2	2	2	14	1	pv
106.	4	4	3	1	4	4	4	4	4	4	4	1	14	2	pv
107.	4	4	4	3	4	4	4	4	4	4	4	1	14	2	pv
108.	4	4	3	3	2	3	2	2	3	1	3	1	14	2	pv
109.	4	4	3	3	1	1	4	4	4	3	4	1	14	1	pv

110.	4	4	4	3	4	4	4	4	4	4	4	1	14	2	pv
111.	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	1	14	2	pv
112.	3	3	3	2	3	3	3	3	4	4	3	1	14	2	pv
113.	4	4	4	3	3	3	3	4	3	4	4	1	14	2	pv
114.	3	3	3	2	3	3	3	3	3	3	3	1	14	2	pv
115.	4	4	3	1	2	4	3	3	3	3	4	1	14	2	pv
116.	4	4	3	1	3	3	3	3	3	3	3	1	14	2	pv
117.	3	3	3	2	3	4	3	3	3	3	4	2	14	2	pv
118.	4	4	3	3	4	4	3	3	4	3	2	2	14	2	pv
119.	3	4	4	2	3	4	3	3	3	3	3	2	14	2	pv
120.	4	4	2	3	3	3	3	3	3	3	3	1	14	1	pv
121.	3	4	3	2	4	4	4	4	3	3	4	1	14	1	pv
122.	4	4	4	2	4	4	3	3	4	4	2	1	14	1	pv
123.	4	4	4	3	3	2	3	3	2	3	3	1	16	1	pv
124.	3	4	3	2	3	4	4	3	4	4	3	2	15	1	pv
125.	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	3	15	2	pv
126.	4	4	4	2	4	4	3	4	1	4	4	2	15	1	pv
127.	3	3	3	3	2	3	3	3	3	3	3	2	15	1	pv
128.	4	4	3	2	4	4	3	3	3	4	3	2	15	1	pv
129.	4	4	3	2	4	4	4	4	4	4	4	2	15	1	pv
130.	4	4	4	4	3	4	3	4	3	4	3	3	15	1	pv
131.	4	4	3	2	3	4	4	3	4	4	2	2	15	2	pv
132.	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	1	15	2	pv
133.	4	3	2	3	2	4	2	3	4	3	4	3	15	2	pv
134.	3	3	2	3	3	1	3	2	2	2	2	3	15	2	pv
135.	3	3	3	2	3	3	3	4	3	2	4	3	15	2	pv
136.	4	4	2	1	4	2	4	2	4	4	3	2	15	2	pv
137.	3	3	4	2	3	3	3	3	3	3	3	2	15	2	pv
138.	4	4	4	2	3	4	3	3	2	2	4	2	15	2	pv
139.	4	4	4	2	4	3	3	4	2	3	4	1	15	1	pv
140.	4	4	3	2	2	3	2	3	4	3	3	2	14	2	pv
141.	4	3	4	3	3	4	2	3	3	3	4	2	14	2	pv
142.	4	3	4	3	3	4	2	3	3	3	4	1	15	1	pv
143.	4	4	3	2	4	3	3	3	4	3	4	3	15	1	pv

144.	3	4	3	2	3	4	4	4	4	4	3	3	14	1	pv
145.	4	4	4	2	4	4	4	4	4	2	4	3	15	2	pv
146.	4	3	3	2	4	3	4	3	4	4	4	3	14	2	pv
147.	3	3	3	2	3	4	3	3	3	3	4	1	15	1	pv
148.	4	4	3	3	4	4	3	3	4	3	2	1	15	1	pv
149.	3	4	4	2	3	4	3	3	3	3	3	1	14	1	pv
150.	4	4	2	3	3	3	3	3	3	3	3	2	14	2	pv
151.	3	4	3	2	4	4	4	4	3	3	4	1	14	2	pv
152.	4	4	4	2	4	4	3	3	4	4	2	2	14	2	pv
153.	4	4	4	3	3	2	3	3	2	3	3	1	14	2	pv
154.	3	4	3	2	3	4	4	3	4	4	3	1	15	1	pv
155.	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	1	14	1	pv
156.	4	4	4	2	4	4	3	4	1	4	4	1	14	1	pv
157.	3	3	3	3	2	3	3	3	3	3	3	1	14	1	pv
158.	4	4	3	2	4	4	3	3	3	4	3	1	14	2	pv
159.	4	4	3	2	4	4	4	4	4	4	4	2	14	1	pv
160.	4	4	4	4	3	4	3	4	3	4	3	1	14	1	pv
161.	4	4	3	2	3	4	4	3	4	4	2	1	14	1	pv
162.	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	1	14	2	pv
163.	4	3	2	3	2	4	2	3	4	3	4	1	14	1	pv
164.	3	3	2	3	3	1	3	2	2	2	2	1	15	2	pv
165.	3	3	3	2	3	3	3	4	3	2	4	1	14	1	pv
166.	4	4	2	1	4	2	4	2	4	4	3	2	15	1	pv
167.	3	3	4	2	3	3	3	3	3	3	3	1	14	1	pv
168.	4	4	4	2	3	4	3	3	2	2	4	2	14	2	pv
169.	4	4	4	2	4	3	3	4	2	3	4	1	14	2	pv
170.	4	4	3	2	2	3	2	3	4	3	3	2	14	2	pv
171.	4	3	4	3	3	4	2	3	3	3	4	1	14	2	pv
172.	4	3	4	3	3	4	2	3	3	3	4	1	15	1	pv
173.	4	4	3	2	4	3	3	3	4	3	4	1	14	1	pv
174.	3	4	3	2	3	4	4	4	4	4	3	1	14	1	pv
175.	4	4	4	2	4	4	4	4	4	2	4	1	14	1	pv
176.	4	3	3	2	4	3	4	3	4	4	4	1	14	2	pv
177.	3	4	4	3	3	3	4	4	4	4	4	2	14	1	pv

178.	4	4	4	3	4	4	4	4	4	4	4	1	14	1	pv
179.	4	3	3	3	3	4	3	4	3	3	3	1	14	1	pv
180.	1	1	1	2	2	2	1	2	2	2	1	1	14	2	pv
181.	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	1	14	1	pv
182.	4	4	3	3	4	4	4	3	3	4	4	1	15	2	pv
183.	4	4	4	2	4	4	4	4	4	4	4	1	14	1	pv
184.	3	3	3	3	1	3	2	2	2	3	3	2	15	1	pv
185.	3	3	3	3	3	3	3	3	2	2	4	1	17	2	pv
186.	2	3	1	4	1	3	1	1	1	2	1	2	15	1	pv
187.	4	4	4	3	4	4	4	4	2	2	4	2	16	2	pv
188.	1	1	2	1	2	2	1	3	2	1	1	2	15	2	pv
189.	4	4	4	4	4	4	1	3	2	4	4	2	15	2	pv
190.	3	3	3	2	3	3	3	2	2	2	3	2	15	1	pv

Vilniaus Antano Vienuolio pagrindinės mokyklos charakteristika

Mokyklos įsteigimo istorijos keliai platūs ir vingiuoti. Tai pirmoji lietuviška gimnazija rytų Lietuvoje.

Gimnazija įkurta 1915 metų spalio 9 dieną ir vadinosi „Jono Basanavičiaus, Mykolo Biržiškos ir Povilo Gaidelionio Vilniaus lietuvių gimnazijos kurso pamokos“. Direktoriumi paskirtas Mykolas Biržiška, lietuvių kalbos mokytojas.

1915 metų gruodžio 22 dieną gimnaziją ima globoti „Ryto“ draugija. Nuo to laiko ji ir buvo vadinama „Ryto“ draugijos Vilniaus lietuvių gimnazija. Mokyklai sparčiai plečiantis „Ryto“ draugija nebesugeba jos išlaikyti savo lėšomis ir 1918 metų lapkričio 27 dieną perduoda ją vyriausybės žinion.

1918 gruodžio 1 dieną, švietimo ministerija šią mokyklą pavadino „Pirmąja Vilniaus vyrų gimnazija“ ir perkėlė ją į tinkamesnes patalpas, dabartinėje Vilniaus Muzikos akademijoje. 1921 metų rugpjūčio 22 dieną gimnazija pavadinta Vytauto Didžiojo vardu. 1921 m. spalio 1 d. lenkų okupantai įsiveržia į tuometines gimnazijos patalpas (Mickevičiaus g. 38) ir jėga išvaro pedagogus bei mokinius į gatvę. Praėjus 15 dienų gimnaziją priglaudė žydų visuomenės veikėjai jų realinėje gimnazijoje (Arklių g. 1). Dėl nepalankių darbo sąlygų žydų gimnazijoje, 1921 m. gruodžio 1 d. M. Biržiška išnuomoja patalpas Pilypo g. nr. 12 (dabartinėje Šermukšnių gatvėje nr. 3). 1922 m. okupantai ištrėmė gimnazijos direktorių M. Biržišką. Į jo vietą išrenkamas jau pagarsėjęs kaip rašytojas, dramaturgas ir kaip pedagogas – Marcelinas Šikšnys.

1931 m. Vytauto Didžiojo gimnazija persikelia į erdvų Konstantino Stašio namą Jakšto gatvėje nr. 5. 1940 m. Lietuvos švietimo ministerijos nurodymu Vytauto Didžiojo gimnazija buvo padalinta į 2 dalis: berniukų gimnazijai paliktas Vytauto Didžiojo vardas, o atskirtoji mergaičių klasių dalis tapo atskira Birutės vardo gimnazija.

1942 m. hitlerininkai išvarė Vytauto Didžiojo gimnaziją į Didžiąją g. nr. 32. Tuomet teko šiai mokyklai ieškoti prieglobsčio amatų mokykloje (Pamėnkalnio g. 11). 1944 m. bolševikų valdžia atima garbingą Vytauto Didžiojo gimnazijos vardą. Mokykla pavadinama "I-aja berniukų gimnazija". 1945 m. pradžioje berniukai pradėjo mokytis po pietų Vilniaus II-oje mergaičių gimnazijoje (Šv. Ignato g. 3). 1946 m. I-oji berniukų gimnazija buvo perkelta į ankstyvesnes patalpas (Didžioji g. 32), 1949 m. buvo reorganizuota ir pervadinta "Vilniaus I-aja vidurinė mokykla". 1957 m. gruodžio 14 d. Lietuvos TSR švietimo ministro įsakymu Vilniaus I-ajai vidurinei mokyklai suteikiamas Antano

Vienuolio vardas. Nuo 1983 m. mokykla perkelta į buvusios gūdų, vėliau rusų mokyklos patalpas - Aušros Vartų g. nr. 23, kuriose ji tebėra iki šiol.

1995 m. mokykloje atliktas kapitalinis remontas. 2000 m. mokyklai suteikiamas Antano Vienuolio gimnazijos statusas. 2005 rugsėjo 1 d. gimnazija buvo reorganizuota į Antano Vienuolio pagrindinę mokyklą ir Vytauto Didžiojo gimnaziją. Šioje gimnazijoje, dabartinėje pagrindinėje, dirbo tokie žymūs ir garbūs žmonės kaip Antanas Smetona, Aleksandras Stulginskis, Jonas Vileišis, Kazys Bizauskas, Jurgis Krikščiūnas, Jokūbas Šernas, Mečislovas Bizauskas ir kitos nepriklausomos Lietuvos iškilios asmenybės.

Buvę mokyklos direktoriai (-ės):

M.Biržiška; M.Šikšnys; B. Untulis; Trukanas; L.Vaitiekūnas; H.Jonaitis; J. Mazelaitis; Naujalis; V. Vepštas; J. Rybačiauskas; V.Tumelis; A.Vaišys; V.Motiejūnas; J. Sidaugienė; A. Dziska; A.Petrauskas; J. Aliubavičienė; D. Puchovičienė; D.Klimkevičienė nuo 2005 m.

Vilniaus Antano Vienuolio pagrindinė mokykla dalyvauja nacionaliniuose bei tarptautiniuose projektuose, svarbesnius galima paminėti: „Drąsinkime ateitį“, „Būk draugas“, „Lietuva – šalis gimtoji“, skirtas Lietuvos tūkstantmečiui paminėti; tarptautiniame projekte „Statome mokyklą pasaulio vaikams“, kurį inicijavo UNICEF ir Almos Adamkienės labdaros ir paramos fondas.

Mokyklos bendruomenė turi savo tradicijas, mini didžiąsias metų šventes, į kurias įtraukiamas mokytojų kolektyvas. Mokiniam skirtos šventės inicijuojamos mokyklos mokinių savivaldos, kuri bando įtraukti mokinius į aktyvią kultūrinę veiklą.

Mokinių skaičius nuolat kinta, kaita mokykloje vyksta natūraliai atsirenkant savo organizacijos narius. Kiekvienai klasei skiriamos patalpos kurią patys mokiniais, tėvų ir klasės auklėtojos/o iniciatyva prižiūri, rūpinasi ir kontroliuoja. Mokiniai gali savo daiktus laikyti savo klasėje, dėstantys mokytojai ateina pas mokinius į klases. Pasak mokyklos direktorės D. Klimkevičienės, tokia kabinetinė sistema leidžia išvengti susidarančių spūsčių mokyklos koridoriuose pertraukų metu, kadangi mokykloje mokosi daugiau nei 1000 mokinių, pastatas senas, erdvės trūksta. Mokykla nuomoja patalpas savo mokiniams Vilniaus senamiesčio mokyklos, taip pat Amerikiečių mokyklos patalpose. Kiekvienais metais mokykla mini mokyklos vardo metines, tam skirdama teminių renginių savaitę.

Mokykla rūpinasi savo tradicijų puoselėjimu ir didžiuojasi turėdama tokias galias istorines šaknis.

Vilniaus Petro Vileišio pagrindinės mokyklos charakteristika

Vilniaus miesto Tarybos 2001 balandžio 18 d. sprendimu Vilniaus Užupio gimnazijos bendrojo lavinimo skyriaus pagrindu įsteigta nauja Petro Vileišio pagrindinė mokykla. Mokyklos pavadinimas buvo išrinktas Petro Vileišio 150-ųjų gimimo metinių proga. Mokykla įsikūrė buvusiose rusiškos Paupio mokyklos patalpose.

Petro Vileišio pagrindinės mokyklos bendruomenė nėra visiškai nauja, – nes į P.Vileišio pagrindinę mokyklą perėjo Užupio gimnazijos bendrojo ugdymo skyriaus moksleiviai ir mokytojai. Naujosios pagrindinės mokyklos bendruomenė – didžioji dalis Užupio gimnazijos bendruomenės, kurioje susiformavo tvirtos tradicijos ir yra stiprus mokytojų potencialas.

2001 gruodžio 12 dieną, Vilniaus miesto taryba patvirtino sprendimą, kuriuo sostinės Petro Vileišio pagrindinė mokykla įtraukta į Lietuvos švietimo įstaigų tinklo pertvarkymo ir atnaujinimo programą 2002 metams.

Tai naujai besikurianti švietimo institucija, pasak direktorės Danutės Kazakevičienės, visi kartu besimokydami ir stato savo tvirtus ugdymo institucijos pamatus. Mokykla vis auga ir tai rodo vis didėjantis mokinių skaičius. Mokykloje vyksta ugdomasis procesas nuo 1 iki 8 klasės. Šiuo metu mokykloje dirba 75 pedagogai. Sudarytos sąlygos neformalios veiklos pasirinkimui. Mokykloje mokiniais gali rinktis iš 22 skirtingo pobūdžio veiklų, lavinti ir tobulinti sugebėjimus.

Mokykla aktyviai įsilieja į visuomeninius projektus, dalyvauja mentorių rengimo projekte, tarptautinėse patyčių mažinimo programose.

Daugiausia jėgų sutelkta į mokyklos atnaujinimą tiek išoriškai, tiek ir viduje. Mokiniai dėvi uniformas, kurios yra privalomos. Pertraukų metu palikti mokyklos teritoriją draudžiama, tam įrengtos stebėjimo kameros. Visa tai skirta užtikrinti mokinių saugumui. Tėvų patogumui mokykloje naudojami elektroniniai dienynai. Mokytojai turi atskirus kabinetus, mokiniai skirtingas disciplinas mokosi atskirose klasėse. Mokykloje pakankamai erdvi ir šviesu.

Petro Vileišio pagrindinėje vyksta tradicinės šventės, kurių metu įtraukiami ne tik mokyklos bendruomenės nariai, tačiau ir tėvai.

Mokykloje aktyviai dalyvauja mokinių taryba, kuri renkama pačių mokinių, slaptu balsavimu. Savivalda organizuoja šventes, įliedama visą bendruomenę. Ugdymą reglamentuojantys pagrindiniai dokumentai tėvų patogumui išdėstyti mokyklos tinklalapyje.

Vilniaus Petro Vileišio pagrindinė mokykla – besikurianti institucija, kuri gyvuoja aštuonerius metus ir džiaugiasi vis gausėjančiu ugdytinių būriu. Tai atvira naujovėms ugdymo įstaiga.

Koreliacija tarp faktorių naudojant SPSS programą

Vilniaus Antano Vienuolio ir Petro Vileišio pagrindinių mokyklų koreliacija tarp faktorių: sugebėjimų raiška mokykloje ir projektinė, grupinė veikla

Antano Vienuolio pagrindinės mokyklos faktorių koreliacija

Correlations

		sugebėjimuisrais kamokykloje	projektaiirgrupine veikla
Sugebėjimu raiška mokykloje	Pearson Correlation	1	-,301**
	N	88	88
Projektai ir grupine veikla	Pearson Correlation	-,301**	1
	N	88	88

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Petro Vileišio pagrindinės mokyklos faktorių koreliacija

Correlations

		sugebėjimuisrais kamokykloje	projektaiirgrupine veikla
Sugebėjimu raiška mokykloje	Pearson Correlation	1	.428**
	N	102	102
Projektai ir grupine veikla	Pearson Correlation	.428**	1
	N	102	102

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Vilniaus Antano Vienuolio ir Petro Vileišio pagrindinių mokyklų koreliacija tarp faktorių: nuomonės išsakymas ir mokytojo kreipimasis į mokinį pamokoje.

Antano Vienuolio pagrindinės mokyklos koreliacija tarp faktorių

Correlations

		Kaip kreipiasi mokytojai	Nuomonės išsakymas
Kaip kreipiasi mokytojai	Pearson Correlation	1	-.280**
	N	88	88
Nuomonės išsakymas	Pearson Correlation	-.280**	1
	N	88	88

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Petro Vileišio pagrindinės mokyklos koreliacija tarp faktorių

Correlations

		Kaip kreipiasi mokytojai	Nuomonės išsakymas
Kaip kreipiasi mokytojai	Pearson Correlation	1	.203*
	N	102	102
Nuomonės išsakymas	Pearson Correlation	.203*	1
	N	102	102

* . Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Vilniaus Antano Vienuolio ir Petro Vileišio pagrindinių mokyklų koreliacija tarp faktorių: teisių ir pareigų žinojimas ir įpareigojimas mokytis.

Antano Vienuolio pagrindinės mokyklos koreliacija tarp faktorių

Correlations

		Teisiupareiguzin ojimas	ipareigojimasmok ytis
Teisiu pareigu zinojimas	Pearson Correlation	1	-.233*
	N	88	88
Ipareigojimas mokytis	Pearson Correlation	-.233*	1
	N	88	88

*. Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Petro Vileišio pagrindinės mokyklos koreliacija tarp faktorių

Correlations

		Teisiupareiguzin ojimas	ipareigojimasmok ytis
Teisiu pareigu zinojimas	Pearson Correlation	1	-.351**
	N	102	102
Ipareigojimas mokytis	Pearson Correlation	-.351**	1
	N	102	102

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Vilniaus Antano Vienuolio ir Petro Vileišio pagrindinių mokyklų koreliacija tarp faktorių: vertinimas bendraklasių ir mokytojo vertinimo pamokoje.

Antano Vienuolio pagrindinės mokyklos koreliacija tarp faktorių

Correlations

		ziniuvertinimaspa mokoje	vertinimasisbend raklasiupuses
Ziniu vertinimas pamokoje	Pearson Correlation	1	-.284**
	N	88	88
Vertinimas is bendraklasiu puses	Pearson Correlation	-.284**	1
	N	88	88

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Petro Vileišio pagrindinės mokyklos koreliacija tarp faktorių

Correlations

		ziniuvertinimaspa mokoje	vertinimasisbend raklasiupuses
Ziniu vertinimas pamokoje	Pearson Correlation	1	-.301**
	N	102	102
Vertinimas is bendraklasiu puses	Pearson Correlation	-.301**	1
	N	102	102

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Vilniaus Antano Vienuolio ir Petro Vileišio pagrindinių mokyklų koreliacija tarp faktorių: bendruomenės įtaka įvaizdžio formavimui ir lygiavimasis į kitus.

Antano Vienuolio pagrindinės mokyklos koreliacija tarp faktorių

Correlations

		itakaivaizdziui	Elgesiopanasum asikitus
Itaka ivaizdziui	Pearson Correlation	1	,321**
	N	88	88
Elgesio panašumas į kitus	Pearson Correlation	,321**	1
	N	88	88

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Petro Vileišio pagrindinės mokyklos koreliacija tarp faktorių

Correlations

		itakaivaizdziui	Elgesiopanasum asikitus
Itaka ivaizdziui	Pearson Correlation	1	,164
	N	102	102
Elgesio panašumas į kitus	Pearson Correlation	,164	1
	N	102	102

Vilniaus Antano Vienuolio ir Petro Vileišio pagrindinių mokyklų koreliacija tarp faktorių: sugebėjimų raiška mokykloje ir lankymosi mokyklos bibliotekoje/skaitykloje tikslas.

Antano Vienuolio pagrindinės mokyklos koreliacija tarp faktorių

Correlations

		sugebėjimuisrais kamokykloje	Kokslankymositik slas
Sugebėjimu raiška mokykloje	Pearson Correlation	1	,195
	N	88	88
Koks lankymosi tikslas	Pearson Correlation	,195	1
	N	88	88

Petro Vileišio pagrindinės mokyklos koreliacija tarp faktorių

Correlations

		sugebėjimuisrais kamokykloje	Kokslankymositik slas
Sugebėjimu raiška mokykloje	Pearson Correlation	1	,357**
	N	102	102
Koks lankymosi tikslas	Pearson Correlation	,357**	1
	N	102	102

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).